Delavska enotnost

Glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije

Glavni urednik Franček Kavčič
Odgovorni urednik Marjan Horvat

Ljubljana, 24. aprila 1990
številka 17–18, letnik 49, cena 12 dinarjev

Čestitamo za dan OF in 1. maj!

Predsedstvo sveta Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, republiški odbori sindikatov dejavnosti in uredništvo Delavske enotnosti

Prvi maj v petih slikah

Prvi maj je nekaj, kar je trdno v moji zavesti. Ima svoje mesto, nepreklicno. Prazničnost? Morda, a ne prevladuje. Bolje otožnost in neko oddaljeno upanje, spomin na prihodnost. Vera? Da, to bo. V vsej moji zamaknjenosti v novi svet, ki so mi ga opustošili že v mladeniških letih, je samo prvi maj ohranil sij nadnaravnosti in nedotakljivosti, tudi nezmotljivosti mogoče. Morda od tod moj neuničljivi optimizem in volja, ki vselej naraščata z naraščanjem splošne ogroženosti in brezupa.

Naj bo ta »meditacija«, kakor je dejal urednik, tudi znamenje tega otpimizma.

1. slika: **Upanje**

Kakor kdo. Na skrivaj, z mlado bukovo vejico, pa tudi kar tako, kljubovalno, z nageljnom že od doma. Dobili so se na Gradu, nad vojašnico. Ameriške vojake so imeli za začasne zmagovalce, pravi so bili tam čez, čisto blizu, naši. Besede brez govornika, glasba brez orkestra, malica iz košare. In upanje, plašno upanje, ki je bilo čisto blizu. (Otroci smo se igrali s ping-pong žogicami, zobali rozine in napihovali olagumije, ki nam jih je dal semgrede ob vojašnici črn vojak iz New Orleansa. Župnik nas je kaznoval.)

2. slika: **Zanos**

Vsi brez izjeme. Jutranja budnica, množica, rdeče zastave in tiste z zvezdo, tudi male, papirnate. Obvezno nagelj. Žareči obrazi, ognjene oči, zanosne besede, preproste, tudi govornikove. Vse drugo je bilo daleč, daleč stran, le prihodnost je bila tukaj, skoraj v rokah. (Otroci smo se napihovali z rdečimi rutami in nismo utihnili ob pravem času. Zrak je bil zasičen z zanosom. Povedali so staršem.)

3. slika: **Zloraba**

Skoraj vsi. Z avtobusi in tovornjaki. Od blizu in daleč. Tudi neznanci. Govornika se je slišalo na drugo stran doline. Spredaj vsi v vrstah. Še bolj spredaj nekaj vrst stolov. Zadaj nered. V vrstah samo stojnice. Pohojen otrok. Drugih otrok niso pustili do črnih limuzin. Nageljni za brisalci. (Odraščajoči smo morali zdržati z učitelji do konca govora. Potem smo se spogledovali z dekleti, ukradli lubenico in se vtihotapili na prepoln tovornjak. Ukor po razredniku.)

4. slika: **Zabava**

Eni in isti. Vse drugo je predrago. Pa navajeni so že. Nekaj plesnih orkestrov. Pivo je cenejše. Govor je kratek, mudi se mu. Razgreti obrazi, kalne oči. Nekateri z nageljni in neprikrito slo. Dobro organizirana služba prve pomoči. Samozvanega govornika so odpeljali. (Možje vztrajamo pri šanku s črnolasko. Dobil jo je Bojan. Srečujemo znance, damo se videti. Nikoli ne veš. Zanima nas, kaj je hotel samozvani povedati. Napihal sem zeleno.)

5. slika: **Ponovno upanje**

Prišli bodo mnogi. Tudi takšni, ki jih doslej ni bilo, pa med njimi, ki jih zadnja leta ni bilo. Z nageljni in bukovimi vejicami. Kakor kdo. Pesem in brez nje. Zastave z zvezdo in brez in tiste sive kot mamini lasje, s srci. Brez besed ne bo šlo. Takšne besede, ki jim bo mogoče znova verjeti. Za tisto upanje čisto blizu in tisto, ki ga doslej še ni bilo. Vedeli bodo, koga ni in komu je kaj namenjeno. Obljuba bo morala biti kruh, zagotavljanje pa človeka vredno življenje. (Odrasli možje bomo tam. Brez zanosa. In ne motimo otrok pri igri.)

Doro Hvalica

Iz vsebine

Volitve so končane – kaj pa zdaj? stran 3
Zbornica se petelini nad tistimi, ki jo vzdržujejo stran 5
Politika, ki jo oblikuje življenje stran 6
Zakaj bi bilo enostavno, če se da zapletati stran 8
Slepe ulice iskanja službe stran 9
Slovenska kultura, vojna in delavstvo stran 10
Holding štarta na denar slovenske države stran 12
Smo pred novim stečajnim valom stran 15
Ko bo zmanjkalo delavcev... stran 16

V Sindikalnem poročevalcu:

Kongresne listine Svobodnih sindikatov Slovenije

40× PK 50

+

33× ALFA ROMEO 33 Nuova

+

7 milijonov din
ali
35.000 × 200 din

=

Pomladni 3×3

KONČNO ŽREBANJE 13. 5. 90

Napoved splošne stavke za 15. maj 1990

Za naše zahteve po ureditvi izjemno slabih razmer v tekstilni in usnjarsko-predvolilni industriji se država in njene ustanove že več kot leto dni ne zmenijo. Tudi po naših ponovnih zahtevah na 5. skupščini sindikata dejavnosti, 23. februarja letos, se ta odnos ni spremenil.

Pospešeno se nadaljuje propad obeh panog, ki doživljata likvidnostno agonijo in se zatekata v vse hujše mezdno izkoriščanje dela in strokovnega znanja svojih delavcev.

Delavci, zaposleni v tekstilni in usnjarsko-predelovalni industriji Slovenije, smo doslej prispevali dobršen del akumulacije slovenskega gospodarstva. Še danes, z zastarelo tehnologijo in podcenjenim delom, prispevamo kot delovno intenzivni panogi nadpovprečno višino družbenih dajatev.

Tržne zakonitosti že dolgo poznamo in zahtevamo, da se po njih ravnajo in jih upoštevajo tudi kreatorji ekonomske politike.

Da bomo konkretni, nam dovolite, da utemeljitev naših zahtev dokažemo tudi z nazornim primerom:

– če proda Peko par čevljev po 1.000 din, mora: 512 din odšteti dobaviteljem materiala, energije in za druge stroške; 366 din odšteje za dajatve: od tega 98 din za skupno porabo v občini in republiki, 81 din za uvozne dajatve, 187 din za davke republiki, zvezi, JLA, 122 din ostane Peku za neto OD in za razvoj.

Če se delavci povsem odpovedo 122 dinarjem, stane par čevljev 878 din in je torej še vedno predrag in nekonkurenčen.

Za dejansko izboljšanje razmer za poslovanje v obeh panogah, se morajo dajatve znižati najmanj za 40 % in bremena za zadovoljevanje skupnih in splošnih potreb enakopravno porazdeliti med delovno intenzivne in kapitalno intenzivne panoge.

Zahtevamo učinkovito šolstvo, zdravstvo, raziskovalno dejavnost in kulturo, vendar odločno terjamo gospodarno upravljanje teh dejavnosti. To velja še predvsem za vso družbeno in državno upravo.

Zahtevamo učinkovit sistem varovanja pred nelojalno konkurenco iz uvoza – nasprotujemo intervencijskemu uvozu tekstilnih in usnjarskih izdelkov, dokler država ne zniža davščin za surovine in reprodukcijski material na raven naših zunanjih konkurentov. Zahtevamo vrednotenje našega izvoza s primerno višino nadomestila za izpad prihodka zaradi tečajne politike.

Vse te zahteve postavljamo že vrsto let, vendar so stvari slabše: obremenitve se večajo, plače delavcev pa komaj zadoščajo za preživetje.

Tokrat stavkamo opozorilno: stari vladi za sedmino in novi za popotnico, ki se je bo morala takoj lotiti!

Če tega ne bo storila, bomo pobudniki širše stavke.

Svobodni sindikat Slovenije
Sindikat tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije
Predsednik stavkovnega odbora: Alojz Omejc

Gospodarstvo bo (spet) trpelo zaradi srbske blokade

Kar 305 slovenskih podjetij je vložilo svoje zahteve za kratkoročna posojila, s katerimi naj bi delno pokrili škodo zaradi srbske blokade. Izvršni odbor Gospodarske zbornice Slovenije je zaradi slabega finančnega položaja gospodarstva in v okviru sklepov republiške skupščine sklenil, da bo to posojilo prejelo le 136 podjetij v skupni vrednosti 400 milijonov dinarjev, in to v treh obrokih. Med podjetji, ki bodo v prvem obroku dobila največ, so TAM (12 milijonov din), Gorenje (11), Toper (10), Radenska (10), itd.

Seveda pa bo ta denar spet moralo zbrati gospodarstvo, kar bo obubožanemu gospodarstvu dodatno vzelo še nekaj denarja iz skoraj prazne vreče. Hkrati so člani izvršnega odbora tudi očitali negospodarstvu, da denar, ki ga seveda dobi od gospodarstva, le-temu posoja za zelo visoke obresti.

Na seji so tudi podprli razvojni načrt Centra za usposabljanje vodilnih delavcev na Brdu in opozorili vlado, naj izpolni svoje obljube o rešitvi prostorske stiske Centra.

Robert Peklaj

Umrla je Pepca Kardelj

Petnajstega aprila je v Ljubljani v sedeminsedemdesetem letu starosti umrla Pepca Kardelj, nosilka Partizanske spomenice 1941 in soproga enega vodilnih povojnih politikov Edvarda Kardelja. Pepca Kardelj je umrla ob 14. uri na svojem domu v Tacnu.

Pepca Kardelj (rojena Maček) se je rodila 20. februarja 1914 v Spodnji Zadobrovi pri Ljubljani. Po končani šoli se je zaposlila v tovarni Saturnus, kjer se je vključila v delavsko gibanje in leta 1935 postala članica KPJ. Kmalu so jo vključili v Pokrajinski komite KP za Slovenijo, na čebinskem kongresu aprila 1937 pa so jo izbrali v centralni komite. Zaradi političnega delovanja so jo večkrat zaprli in je bila med drugim internirana tudi v Bileći. Italijani so jo med vojno obsodili na 18 let zapora. Po kapitulaciji Italije je na osvobojenem ozemlju politično delovala pri OF in CK KPS. Po osvoboditvi je bila članica republiškega in zveznega sveta sindikatov, članica glavnega odbora OF oziroma SZDL, članica CK ZKS, republiška in zvezna poslanka. Bila je nosilka Partizanske spomenice 1941, Medalje za hrabrost, Medalje zaslug za narod z zlato zvezdo, Medalje Republike z zlatim vencem in številnih drugih odlikovanj.

Življenjski stroški delavske družine marca 1990

Znižanje cen marca 1990 se pozna tudi pri stroških delavske družine. Naj ob tabeli opozorimo samo na rast posameznih vrst stroškov v primerjavi s februarjem. Povprečni stroški tričlanske družine so se marca povečali za 2,7 %, štiričlanske pa za 2,6 %. Minimalni stroški tri in štiričlanske delavske družine so se marca povečali za 1,9 %. Nujni mesečni izdatki obeh družin pa so bili nižji za 1,5 % v primerjavi s februarjem 1990.

OCENJENI ŽIVLJENJSKI STROŠKI TRI- IN ŠTIRIČLANSKE DRUŽINE

MAREC 1990

	tričlanska delavska družina			štiričlanska delavska družina			indeks cen življenjskih potrebščin III 90/XI. 89
Skupina dobrin iz košarice	povprečni stroški	minimalni stroški	nujni mes. stroški	povprečni stroški	minimalni stroški	nujni mes. stroški	
1. Hrana	3555.03	2845.21	2845.21	4436.36	3428.83	3428.83	237.30
2. Pijača	530.25	282.41	282.41	541.39	285.66	285.66	286.40
3. Kajenje	137.23	102.28	102.28	137.23	102.28	102.28	255.70
4. Oblačia	1822.56	1306.53	47.57	2184.68	1589.52	50.76	234.80
5. Obutev	421.34	320.71	0.00	565.60	405.85	0.00	259.70
6. Stanovanje	564.68	403.22	343.83	691.20	486.83	414.95	220.70
7. Ogrevanje, razsvetljava	612.26	417.51	282.83	758.02	507.90	346.15	224.60
8. Gospodinjska oprema	1252.88	636.13	0.00	1468.39	737.27	0.00	321.10
9. Higiena, zdravstvena nega	813.36	614.22	557.68	981.96	735.83	672.57	354.70
10. Izobr., kultura, razvedrilo	1309.00	437.18	319.23	1563.35	545.66	364.53	247.80
11. Prometna sr. in storitve	1720.13	814.71	508.16	2115.21	993.50	573.14	236.20
12. Razni predmeti in storitve	253.87	134.67	0.00	659.28	381.74	236.17	250.20
13. Drugi izdatki	1111.66	308.56	283.75	1179.88	315.63	283.75	250.20
SKUPAJ (v din)	14104.23	8623.34	5572.95	17282.55	10516.47	6758.78	
Stopnja rasti III 90/XI 89	150.71	149.53	147.23	150.23	149.13	147.07	

Sindikat drugi upnik v Marlesu

V stečajnem postopku Marlesa je pravna služba OS ZSSS Maribor, po pooblastilu vseh 2009 delavcev Marlesa, vložila zahtevek za terjatev v višini 19.094.172,00 din. S tem so se delavci Marlesa pojavili na naroku kot drugi največji upniki (za KB Maribor).

Na naroku 12. 4. 1990 je stečajni upravitelj priznal del terjatev v višini 2.961.479,20 din. Priznane terjatve se nanašajo na:

– prikrajšanje pri regresu za letni dopust za leto 1989 za vse delavce,

– del neizplačanega OD do uvedbe stečaja,

– prikrajšanje pri odpravninah za leto 1989,

– neizplačane jubilejne nagrade za leto 1989,

– odpravnine za odpuščene delavce, ki bodo v letu 1990 izpolnili pogoj za upokojitev,

– jubilejne nagrade za odpuščene delavce za leto 1990,

– odškodnino za neizkoriščeni letni dopust za leto 1989.

Hkrati so za navedene terjatve priznane obresti od zapadlih terjatev do 9. 2. 1990 (to je do uvedbe stečaja), s tem da v skladu z zakonom tečejo obresti do dne plačila terjatev.

Priznane niso bile terjatve iz prikrajšanja pri izplačilu OD glede na najnižji OD ter odškodnina za redni letni dopust za leto 1990 in regres za letni dopust za to leto.

Na naroku zastopniki delavcev od celotne terjatve niso odstopili, kar pomeni, da bodo lahko v zakonitem roku vložili tožbo za priznanje terjatve. O tej odločitvi pa se bo potrebno dogovoriti z delavci, ki jih zastopajo, pri tem pa upoštevati zastavljen koncept reševanja stečajnega postopka in s tem posledično perspektivo novo ustanovljenih podjetij.

Upniški odbor (v katerem so tudi zastopniki delavcev) je sprejel namreč takšen koncept rešitve: največji upniki odkupijo dolg Marlesa v stečaju z dogovorjeno kupnino, s tem prekinejo stečajni postopek in omogočijo normalno poslovanje naših podjetij, ki so do rešitve stečaja tudi tržno nezanimiva. Kupci starega Marlesa naj bi dosegli dogovor z našimi podjetji o ustanovitvi mešanih podjetij z njihovim vložkom od kupnine, nova podjetja pa sprejmejo dnevno odplačilo terjatev.

Predlagani koncept je bil sprejemljiv za zastopnike delavcev Marlesa ter predstavnike OS ZSS, zato so ga podprli. Če pride do realizacije, bo to pomenilo začetek možnosti za delovanje naših podjetij, zato se bo o morebitni tožbi za celotno terjatev potrebno najodgovorneje odločiti. Če pa koncept pade, obstaja možnost spodbijanja novih podjetij in s tem negotovost delavcev tudi v novih podjetjih. Pri tem bi bilo verjetno smiselno vztrajati pri priznanju celotne terjatve.

Na sestanku upniškega odbora so postavili tudi vprašanje kapitalizacije nadomestila za čas brezposelnosti, ki so ga delavci vložili v nova podjetja. To vprašanje bo z vidika pripadnosti sredstev potrebno rešiti kot skupno vprašanje v Sloveniji, saj predstavlja delež teh sredstev v nekaterih naših podjetjih v Marlesu tudi več kot 50 odstotkov. Vprašanja, ali so s tem nastala že mešana podjetja ali ne, bomo morali v korist delavcev in solidarno združenih sredstev, kakor tudi z vidika upravljanja v novih podjetjih, najhitreje rešiti.

Če vprašate mene

Če vprašate mene, ali se splača postati član stanovskega sindikata, ki se združuje v Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije, bom, jezen kot sem, odgovoril, da ne. Pa še utemeljiti bi znal ta svoj ne. In to argumentirano.

Poglejmo, kaj ta sindikat zagotavlja članu z izkaznico – vse je lepo napisano na hrbtni strani pristopne izjave:

– varstva pravic iz kolektivne pogodbe (Pa kaj, zato mi ni treba biti član, saj bo kolektivna pogodba veljala za vse, tudi za nečlane);

– brezplačno pravno pomoč in varstvo (Temu se mirno lahko odrečem. Sam se ne bom tožaril, za vse skupaj bo pa že poskrbel sindikat);

– dodatno izobraževanje in usposabljanje (usposabljajo naj se drugi, zaupniki, da se bodo znali potegniti za delavca);

– posredovanje in pomoč v posredovalnicah dela (prav, toda brez dela ne bom ostal sam. Če bo sindikat posredoval za druge, bo tudi zame);

– pomoč v sindikalnih hranilnicah in posojilnicah (kolega bom shecal, da vzame zame posojilo na svoje ime);

– solidarno pomoč iz solidarnostnih skladov (pa saj me ne morejo pustiti brez vsega);

– pomoč iz stakovnega sklada (ko bo stavka, bomo stavkali vsi in prepričan sem, da me sindikat takrat ne bo pustil na cedilu);

– počitnice v objektih sindikalnega turizma in podporo za preventivno zdravljenje, okrevanje in oddih (pri tem me še nikoli ni nihče vprašal, če sem član sindikata, pa me najbrž tudi odslej ne bo);

– organiziran ugodni nakup v trgovinskih organizacijah ali sindikalnih zadrugah (to je zanimivo, a mi bo že kdo od sodelavcev s svojo izkaznico pomagal);

Resnici na ljubo ponuja ta sindikat kar mnogo. To niso mačje solze. Toda obljube bo izpolnil lahko le, če bo imel člane – in to mnogo, čimveč članov. Če ne bo imel članov, torej ne bo pravic iz kolektivne pogodbe, ne bo brezplačne pravne pomoči, varstva, usposabljanja, intervencij v posredovalnicah dela, ugodnih posojil, solidarnostnih in stavkovnih skladov, poceni počitnic in preventivnega zdravljenja, poceni nakupov v konzumnih trgovinah in... ne bo sindikata.

O, to pa ne. Kako pa si predstavljate življenje brez pravic, s črnsko plačo, brez varstva in celo brez občutka, da sem se sposoben takšnemu življenju upreti.

No to ne pristajam, toliko ponosa in dostojanstva pa je še v meni.

Pa bom član. Bom, saj gre zame in za nas vse. Tudi za tiste gre, ki danes še mislijo, da se ne splača, že jutri pa bodo potrebovali pomoč.

Solidarni bomo, to že, toda predvsem do nemočnih in tistih, ki znajo biti tudi sami solidarni.

To pa je že agitacija. Ne, to je samo moja odločitev.

Doro Hvalica

Elan v težavah

Kot strela z jasnega je prišla novica, da je Elan iz Begunj, ki smo ga vedno postavljali za zgled uspešnega podjetja, v hudih finančnih težavah. V pismu predsedniku slovenske vlade Dušanu Šinigoju je prvi mož Elana Uroš Aljančič pojasnil razloge, ki so pripeljali do tega.

Tako naj bi jih prizadela, kljub temu, da so imeli lani 250 milijonov DEM prihodka, omejevalna politika Narodne banke Jugoslavije, že tretja zaporedna zelena zima, vlaganje denarja v izgradnjo novega obrata za gradnjo plovil v Italiji, zadolževanje doma zaradi nerealnega tečaja ter lanski način revalorizacije dolgov in posojil.

Za rešitev iz nastalega položaja Uroš Aljančič ponuja bankam in drugim upnikom možnost, da bi svoje terjatve spremenili v akcijski delež nove delniške družbe, v katero naj bi se Elan preoblikoval. Poleg tega so zaprosili za 650 milijonov dinarjev posojila iz razvojnega sklada ali sklada skupnih rezerv in za 750 milijonov dinarjev sanacijskih sredstev.

O tem, kako in koliko bodo pomagali Elanu, pa se bodo predstavniki bank dogovorili s predsednikom vlade Dušanom Šinigojem. Hkrati naj bi tudi Elan pripravil svoj program za izhod iz sedanjih razmer.

Robert Peklaj

Novinarjem v združenem delu!

Upravni odbor sekcije novinarjev v podjetjih je podaljšal natečaj za Voljčeve nagrade in priznanje za dosežke pri obveščanju v podjetjih. Predloge pošljite v treh izvodih Komisiji za podeljevanje Voljčevih nagrad in priznanj, Društvo novinarjev Slovenije, Vošnjakova 8/VII, 61000 Ljubljana.

Ker gre za priznanja vašemu delu, pričakujemo, da boste sodelovali.

Kazenska prijava proti Mojsovu

Beograjski odvetnik Histije Bitiqi je na Okrožnem javnem tožilstvu v Beogradu vložil kazensko prijavo proti Lazarju Mojsovu, nekdanjemu članu predsedstva države, zaradi njegovega nastopa v skupščini Jugoslavije na začetku marca lani. Mojsov je takrat dejal, da ima pri sebi »dokumente štaba kontrarevolucije na Kosovu«, v katerih piše, da bi se morala njihova akcija odvijati v treh fazah. Na podlagi teh dokumentov, ki pa jih ne prej in tudi ne kasneje nihče ni videl, so uvedli izredne ukrepe na Kosovu. V kazenski prijavi Bitiqi navaja, da do danes še niso bila objavljena imena vodij kontrarevolucije in tudi ne sedež tega štaba. Če Mojsov resnično pozna načrt in imena, pa jih dozdaj še ni prijavil ustreznim organom, s tem prikriva kazenski postopek. Če pa se ugotovi, da takšen dokument ne obstaja, potem je Mojsov, kot trdi Bitiqi, kazensko odgovoren zaradi vznemirjanja ljudi in širjenja laži. Razplet te uganke, ki se vleče že več kot leto dni, bo zagotovo zanimal tudi širšo javnost.

Povzel R. P.

Izdaje se vrstijo

V Vojvodini se uporablja nova oblika svobode tiska. Politiki to svobodo propagirajo, vendar pa novinarji pri tem potegnejo debelejši konec. To se je zgodilo že nekajkrat. Nedavno tega je neki ugledni vojvodinski politični prvak na široko hvalil te demokratične spremembe v tisku, potem pa nekaj novinrjev dopisnikov in sodelavcev vojvodinskih glasil razglasil za neprimerne. Kmalu nato je sledila čistka v Inđiji, kjer sta bila na radiu odstavljena urednica in direktor. Pretijo tudi novinarjem Sremskih novin iz Sremske Mitrovice. Še največ razburjenja pa je povzročila odstavitev urednic televizije Novi Sad Dode Tot-Isakov in Biljane Vorkapić. Njun greh je, da sta – po ocenah tistih, ki se zavzemajo za svobodo tiska – slabo razporedili novice v nedeljskem dnevniku televizije Novi Sad. Šele po novicah o prvih večstrankarskih volitvah v Sloveniji in promociji HDZ in SKH-SDP je bila objavljena novica o proslavi 175-letnice druge srbske vstaje. S tem sta po ocenah »ideoloških higienikov« »zarili nož v hrbet srbskemu narodu«. Tej igri za zdaj še ni videti konca, čeprav so pobude jasne.

V Vojvodini se je namreč potrebno pripraviti za večstrankarstvo, kjer pa naj bi sredstva javnega obveščanja vseeno »pela« enoglasno. Seveda so preračunljivci, drobni kalkulanti, karieristi zaslutili svojo priložnost. Sedaj ko jih ne zanimata več Doda Tot-Isakov in Biljana Vorkapić, jih bolj skrbi njihova politika in vzpostavljanje »reda v hiši«. Zato zahtevajo še glave urednika informativno-političnega programa televizije Novi Sad v srbohrvaščini Petra Petrovića, pomočnika direktorja Ištvana Bođonija in generalnega direktorja RTV Novi Sad Miodraga Koprivice, ki je odpustil obe urednici, ne da bi slutil, da je vse to zaradi njega.

Neodvisni novinarji Vojvodine, na katerih se sedaj dokazuje »svoboda tiska«, predlagajo drugačne rešitve kot tisti, ki v vsem tem vidijo svoje račune in iščejo sovražnike po starem receptu partijskega razmišljanja. Tako predlagajo, naj se o »grehih« Dode Tot-Isakov in Biljane Vorkapić »sodi« javno v prisotnosti programskega odbora Televizije, članov predsedstva Pokrajinske konference SZDL Vojvodine, televizijskih gledalcev in novinarjev, ki želijo pri tem sodelovati in povedati svoje. Kaže, da bo to imelo za Televizijo Novi Sad nepredvidljive posledice.

Vsekakor bodo sledili odstopi, glede na grožnje pa tudi čistke. Ena od urednic Televizije Novi Sad, Zagorka Radović, je že ponudila svoj odstop. Ker se ne strinja z ocenami programskega kolegija (ki trdijo, da gre za »resne uredniške napake s programsko-političnimi posledicami«), odstopa. Nima profesionalnega, intelektualnega in moralnega poguma, je dejala, da bi opravljala svoje delo; boji se, da bi zaradi nepravilnega vrstnega reda postala sovražnik resnice, poklica in ljudstva.

Zgodba o vojvodinski »svobodi« tiska in o tistih, ki o njej tako glasno govorijo, se očitno nadaljuje.

Povzel R. P.

Volitve so za nami – kaj pa zdaj

Volilni nemir je končan. Volja državljanov v Sloveniji in volilna aritmetika sta postavila stvari na svoje mesto. Evforije mora biti konec. Prihaja čas streznitve in čas za iskanje odgovorov na številna zapletena vprašanja našega vsakdanjika. Tako kot po svetu, se bo tudi v Sloveniji kmalu pokazalo, kaj je mogoče od volilnih obljub udejaniti in kaj mora zaradi predvolilnih pretiravanj vendarle počakati na odgovor in odločitev v zato primernem času.

Zdaj je največja neznanka vseh strank njihov ekonomski program, vendar bo bržkone na prvem zasedanju slovenskega parlamenta natančneje razložen, hkrati z njim pa tudi vse tisto, kar sodi v sveženj uveljavljanja socialnih in drugih vidikov nove ekonomske politike, zlasti Demosa, ki je dobil večino v parlamentu in bo zategadelj narekoval podobo Slovenije v prihodnje.

Slovenija je zaradi številnih vzrokov gospodarsko na kolenih, majejo se celo firme, ki so tudi v Zahodnem svetu kaj veljale, s katerimi smo doslej ponosno korakali v Evropi. In prav ta Evropa, ki je v stranki demokratične prenove uživala v paroli »zdaj«, je lahko kaj mačehovska, izkoriščevalska in zatiralska, gospodarsko, politično in kulturno zelo neprijazna, da ne govorimo posebej o njeni raznarodovalni težnji, kar je prav gotovo v zgodovinskem spominu Slovencev.

Zdaj si bo treba naliti čistega vina, razčleniti vse korake za vstop v Evropo in povezanost Slovenije v Jugoslaviji. Pri dosedanjih »projekcijah« samostojne Slovenije, ki smo jih bili deležni v predvolilni igri, kjer so se, resnici na ljubo, najbolj trezno in brez pretiravanj v obljubah vedli Školjčevi liberalci, kajpak ni moč ostati. Na osnovi teh »projekcij« si ni mogoče niti predstavljati, kaj pomenijo v resnici, če ne bodo dani na mizo vsi argumenti za in proti Jugoslaviji. »Prodajati« svoje projekcije do Jugoslavije, predvsem v odnosu do Miloševića in njęgove kamarile, pri tem pa zanemarjati vso težo ekonomskih povezav, premoženja, ki je slovensko v drugih republikah, in mnogih dilem, ki bodo nastale in jih ne bo mogoče zlahka rešiti, pa čeprav Slovenija ni Litva, je najmanj neodgovorno.

Nenazadnje bo ob jasnih zahtevah in potrebah po suverenosti Slovenije in njeni samostojnosti, če to ni bila le modnost slovenskih političnih strank v še ne stabilizirani družbi – gre za gospodarsko razvojni, socialni vidik in ustaljena demokratična pravila – treba zelo trezno odgovoriti, kako bomo branili in ohranili suverenost, kajti naivno je pričakovati, da Evropa nima svojih interesov ob sedanjem dogajanju v slovenski in jugoslovanski družbi. Če Evropa jemlje Slovenijo le kot dinamo jugoslovanske demokratične pomladi, potlej so odgovori lahko drugačni, kot tedaj, če se, denimo, ljudje sami in Evropa z njimi, zadovoljimo le s »spomladanskim čiščenjem« v delu Jugoslavije; če me nekdo podpira, ima za to takšen in drugačen interes, saj v nobeni politiki ni moč pričakovati ravno velike človekoljubnosti. Vsaka pametna politika bo zato temeljito razčlenila vsa ta vprašanja, saj bi bila v nasprotnem primeru zares avanturistična, pa ne glede na to, kdo jo oblikuje in izvaja. K temu lahko dodamo, da je pretkanost pomembna sestavina politike, kar bi se lahko od sveta in Jugoslavije naučili nekateri slovenski politični veljaki, pa očitno temu niso kos.

Marsikdo si bo moral vzeti v zakup preveč izrečenih obljub. Tudi ZKS – stranka demokratične prenove bo morala k svoji politični paroli »Evropa zdaj«, dodati ustrezno analitiko. Enako velja za druge stranke, saj bi bilo življenje prelepo, če bi na mah lahko uresničili tudi nekatere vratolomne obljube, če ne bi upoštevali tveganja in s tem ogrozili slovensko suverenost, bolj kot je ogrožena že zdaj. S tem pa ne mislimo, da pred druge republike ni potrebno zelo odločno postaviti zahteve po novem dogovoru (pogodbi) o skupnem življenju v Jugoslaviji, ki se mora udejaniti čimprej in v katerem ne morejo biti okrnjene nobene pravice Republike Slovenije niti ne more nihče drug odločati o njenih interesih, ampak Slovenci sami. Takšna nova pogodba ima danes mnogo več možnosti kot kdajkoli doslej in jo je zato treba vzeti resno, kot prvo opcijo, namesto drugih, recimo jim tudi mi avanturističnih.

Marjan Horvat

Prvi maj spet obeta

V resnici je zelo tvegano na pamet govoriti o tem, kaj 1. maj ljudem pomeni danes. Pred ne tako davnim časom je vodstvena politika kar nekako »določila«, da ta praznik pomeni delovnim ljudem pri nas in po svetu to in to – in približno po tem vzorcu so se odvijali domala vsi prvomajski govori in članki. Razen izjemoma tega opevanega delovnega človeka nihče ni šel povprašat, da bi sam, s svojo preprosto, a zato jasno besedo povedal, kaj misli in občuti. Če se je kakšno novinarsko pero že zmotilo in šlo o 1. maju koga kaj vprašat, je to bil po pravilu lokalni ali prestolni politični veljak...

V vsakem primeru: – ljudje, ki jim je bil praznik po smislu namenjen, so v novejšem času postajali nerazpoznavna praznična gmota, v imenu katere so brezštevilni veljaki hlastno razlagali, kako je bilo, kako je in kaj bo s praznikom, občutenji delavcev, kaj je o tem takrat in takrat rekel ta in ta veliki sin revolucije / domovine.

Vse se močno in naglo spreminja, 1. maj pa (zazdaj?) ostaja praznik dela. Pravzprav postaja zdaj vedno bolj samo dela prost dan. Kolikor vem, ni nihče naredil nikakršne mnenjske raziskave, da bi imeli vsaj malo zanesljivejšo predstavo o današnjem pomenu 1. maja. Vendar se mi zdi, da je moč bez raziskav ugotoviti približno naslednje. Navzlic težkim razmeram je v preteklosti 1. maj delavcem pomenil praznik z veliko simbolno močjo. Izžareval je hrepenenja in predstave o lepšem, pravičnejšem, da, tudi bogatejšem in svobodnem življenju. Takšno njegovo »poslanstvo« mu je dajalo ne samo slavnosten, povzdignjen pomen, marveč tudi veliko mobilizacijsko oziroma spodbujevalno silo.

Ljudje, ki jim je ta praznik kaj pomenil, so nekako sami določali, kaj jim predstavlja, sami so določali svoj zunanji in notranji odnos do smisla prvomajskega praznika. Pa še to: v resnici je bil to praznik delavstva, ljudi skratka. Kajti po vojni je bilo spet kar določeno, da je 1. maj praznik dela. Ljudi (delavcev) ni bilo več videti. Kult dela je bil povzdignjen v praznik, le da je delo postajalo pičlo in nesolidno.

Po osvoboditvi, ko je vladajoča državno partijska revolucionarna oligarhija – bojda v imenu obrambe revolucionarnih pridobitev (ki pa so se nekod porazgubile in postala je le »obramba«)! obvladovala in nadzorovala vse, je ostal prvi maj razosebljen tiste prikupne, včasih vetrnjaške in zanesenjaške delavske vneme in neposrednosti. Namesto nekoč sveže spontanosti, ki jo je v neko smiselno dogajanje povezovala simbolna moč prvega maja, se je prvomajski ritual začel spreminjati v suhoparne in dolgočasne strogo načrtovane in celo nadzorovane kolektivistične prireditve. Vsaka besedica, ki je bila predvidena v okviru rituala, je bila deležna široke predhodne idejno-politične presoje – in to iz vseh zornih kotov. Da ne bi prišlo do pomote, so govorci govorili (ali pisci pisali) zmeraj bolj podobne besede in stavke. Zavoljo tega je bilo vseeno, kje je proslava, kdo bere govor in kdo je na proslavi. Povsod je bilo enako dolgočasno in sivo. Lahko bi malo strupeno dejal, da se je vladajoča partija z najbolj zvestimi izmed vseh zvestih in najbolj modrimi izmed vseh modrih sinov na čelu temeljito polastila tudi prvomajskega praznika – še več: kar določala je (s svojimi govori in izjavami) notranja prvomajska čustvovanja in umevanja državljanov.

V takšnih okoliščinah je prvi maj postal praznik drugačne vrste, vendar – praznik. Ker je revolucija premagala vse težave, mobilizacijskega pomena praznik ni mogel imeti. Revolucija je postopoma dvignila tudi življenjsko raven, akoprav s tujim kapitalom, pa s pretirano socialo, kar je prinašalo politično spokojnost domovini, voditeljem in naivno naklonjenost večinskega prebivalstva. Zato je lahko prvi maj (p)ostal nekakšen gastronomsko-kulinarično-izletniški praznik. Če smo spet malo cinični – postal je simbol nedela. Kajti zlasti v Sloveniji smo ga lepo skombinirali z dnevom OF in si ustvarili svojevrsten letni mini dopust.

Vsekakor pa lahko rečemo, da prvomajski praznik, ki – in kolikor – služi bolj slavi in spokojni oblasti, ni imel kakšnega posebnega smisla.

Sedaj stvari v vseh pogledih postajajo drugačne. Zlasti se spreminja oblast, ki ne bo mogla široko sedeti na zgodovinskih zaslugah in se bo njeno delovanje ravnalo po stvarnejših načelih. – Zaradi krize pa se spreminjata socialnoekonomski položaj in »politina mentaliteta« državljanov. Mogoče ni pretirano reči, da se del prebivalstva vnovič »proletarizira«.

V takšnih razmerah se utegne nanovo oblikovati in uveljavljati tudi politično-mobilizacijska simbolika in »instrumentarij« posamičnih družbenih (ali političnih) plasti in skupin. Če to pomeni tudi rearfirmacijo prvobitnega (ali pristnejšega) pomena in sporočilnosti prvomajskega praznika, je enaka neznanka, kot napr. domneva, da utegneta novi čas in tok stvari praznik dela (mogoče je bolje reči prvomajski praznik!) celo zavreči (opustiti) in vzpostaviti kakšen sodobnejši »nadomestek«. No, gotovo je, da letos to še ne bo kaj prida razpoznavno.

Vendar se mi zdi, da je moč ugotoviti tole: Prvomajski praznik dela je proizvod nekega zgodovinskega časa. Zato je – kakor pravimo – zgodovinski pojav. Kar pomeni, da je povsem normalno, če enkrat tudi izgine iz aktualnega življenja in pristane zgolj v narodovem zgodovinskem spominu. V njem pa bo, lahko trdimo brez bojazni pred pretiravanjem, svetlo zapisan. Saj je bil vselej, ko ni tiščal preveč pod ideološkim plaščem revolucije – simbol – pa celo gonilo! – prizadevanj za svobodno in pravično življenje ljudi, ki jih je spremljala revščina, izkoriščanje in zaposavljanje: V resnici je bil simbol prihodnosti, ki vselej mami s svojim obetom večje človečnosti in svobode.

Martin Ivanič

Milan Kučan je predsednik

Dobili smo nov slovenski parlament in nove organe oblasti na lokalni ravni. Za slovensko politiko so bila minula štiri leta pogosto hoja po noževem rezilu. Bili so trenutki, ko je napad »protibirokratske revolucije« segel do slovenskih meja. Nekateri dogodki v Beogradu in soočenje slovenskih pogledov z nosilci dogmatske zavesti in akcije so sicer kazali pretresljivo raven jugoslovanske politike, njeno aroganco, vendar so hkrati krepili in opogumljali slovenske državljane, da so stopali po poti krepitve suverenosti svoje republike. Kot posledica teh prizadevanj, pa tudi zaradi specifičnih notranjih razlogov, se je politični zemljevid spreminjal tudi v drugih jugoslovanskih republikah, vendar sta proces demokratizacije in uveljavljanje parlamentarne demokracije prišla najdlje na Hrvaškem.

Za miren prehod v demokracijo in v stanje, kakršnega imamo danes, je nedvomno »kriva« slovenska ZKS, ki se je preimenovala v Stranko demokratične prenove in svoj program oblikovala na izhodiščih in izkušnjah zahodnoevropske levice. Strateg v tem procesu, ki je znal izbirati ustrezne taktične poteze v slovenskem in jugoslovanskem političnem soočanju, in njegov vodja je bil Milan Kučan. V preteklosti, predvsem pa v zadnjih dvajsetih letih, je bil na različnih najbolj odgovornih položajih v Sloveniji in Jugoslaviji. Ob tem pa je znal ohraniti distanco do vseh nedemokratičnih postopkov v svinčenih letih slovenske politike. Ko je vodil ZKS, je pustil, da je novo v stranki dozorevalo, in šele te-

daj, ko je postala reformistična smer dovolj močna in je dogmatska silovito nastopila proti njej, z željo po vrnitvi na staro, je na seji CK ZKS z njo prelomil.

Takšno mirno prenavljanje stranke, ki je imela v slovenski politiki kljub krepitvi opozicije vodilni položaj, je Kučanu bržkone prineslo vlogo njenega nespornega voditelja. Vse več ljudi pa ga je sprejemalo tudi kot voditelja Slovenije oziroma človeka, pod vodstvom katerega so pripravljeni graditi in ohranjati narodovo in republiško suverenost. Kučan je nemilitanten politik, ki mu je tuj revanšizem nad političnimi nasprotniki, in hkrati dovolj prebrisan, da zna zmesti nasprotnike v političnem dvo- in mnogoboju, še zlasti tiste, ki zaradi ideološke zadrtosti ali toge programsko-strankarske obarvanosti ne vidijo dalj od svojega nosu.

Analitiki bodo v prihodnjih dneh še temeljito razčlenili vedenje posameznih volilnih teles v Sloveniji na prvih svobodnih in demokratičnih volitvah in zakaj je bilo ravno takšno. Dejstvo pa je, da je večina dala svoj glas mirnemu, treznemu in intelektualističnemu Kučanu, kar nedvomno gorovi v prid tezi, da je politična zavest Slovencev in drugih prebivalcev republike Slovenije na zavidljivi ravni. Milan Kučan je novi predsednik predsedstva Republike Slovenije.

Marjan Horvat

Javni odgovor

V kateri sindikat bomo vstopili

V javnosti različno odmeva prenova slovenskih sindikatov, ki je s kongresom, s prvim sodobnim programom, s stanovsko in interesno organiziranostjo ter z novim imenom dosegla prvo stopnjo svojega zorenja.

Med članstvom odmeva ugodno. In za to je nič koliko razlogov! Delavci se začenjajo zavedati, da jih ne brani nihče – ne država ne delodajalci. Zato potrebujejo varstveno stanovsko sindikalno organizacijo, povezano v svobodno zvezo. Saj je menda jasno, da se bo zmogel postaviti v opozicijo in se pogajati z državo in kapitalom le sindikat oziroma sindikalna zveza, ki bo nadstrankarska in sposobna, če bo treba, organizirati tudi splošno stavko.

To bo tudi potrebno, če se bo nadaljevalo podcenjevanje poštenega dela, odtujevanje družbene lastnine, vsakršna aroganca v stečajnih postopkih in podobno.

Kdo vse je potemtakem v tem trenutku zainteresiran, da v Sloveniji ne bi bilo močnega sindikata? – Država, gospodarska zbornica, delodajalci, ki sedijo na nasprotni strani pogajalske mize s kolektivnimi pogodbami. Tu je odnos čist.

Med nasprotnike uspešne sindikalne organizacije je nenadoma vstopil tudi republiški svet Zveze neodvisnih sindikatov Slovenije z dipl. inž. Francetom Tomšičem na čelu, z izjavo o »moratoriju«, ki je bila objavljena 18. aprila v Delu, Dnevniku in Večeru.

Očitno je, da jim akcija nabiranja novih članov, ki so jo začeli takoj po njihovem ustanovnem »kongresu«, 30. marca letos, ne daje pričakovanih rezultatov. In ker je tako, hkrati pa to zelo dobro uspeva Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije, so se odločili, da je bolje zapustiti delavce in njihove interese, kot dopustiti, da »režimski« sindikati z novim »zvenečim« imenom in »isto garnituro« uveljavijo svoj novi program in opravijo svojo varstveno funkcijo, ki so jo v tem odločilnem trenutku edini sposobni opraviti.

Kakšno sprenevedanje! Predlagajo moratorij za včlanjevanje v sindikalne organizacije; namesto da bi se kritično lotili našega programa in skušali najti svoje mesto v pluralnem sindikalnem gibanju, zganjajo ironijo in zlivajo žolč na organizacijo, ki je ni več – tudi za nas ne. Današnji sindikat ni včerajšnji sindikat. Z delom in dokumenti dokazujemo, da opuščamo preteklost in napovedujemo prihodnost.

V našem programu bi lahko opazili tudi Izjavo o sodelovanju z drugimi sindikalnimi organizacijami v Sloveniji. Pričakovali bi, da boste sprejeli ponujeno roko v tej izjavi: »V zadnjem času se med posameznimi sindikati kažejo zametki nasprotij. Da bi prispevali svoj delež k pomirjanju in ustvarjanju možnosti za uspešno delo, preden se nasprotja razrastejo v škodo članov, predlagamo sodelovanje, ki naj predvsem ugotovi tvorne podobnosti v programih in možna stičišča za skupno delovanje.« Kolega Tomšič, mi priznavamo (tudi) druge sindikate, ki so se ustanovili že prej.

Naši nameni so čisti in jasni: zbrati čimveč članov v vseh dvajsetih samostojnih stanovskih sindikatih, ki se bodo po interesih povezovali v Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije zato, da bomo tako sposobni varovati zlasti tistega, ki bo v razmerah gospodarske demokracije lahko ponudil samo svoje delo. Hkrati pa priznavamo, da se borimo za vsakega člana in zavračamo trditve, da nimamo članstva. Zato bomo v skladu z mednarodnimi konvencijami in našim programom dokazali legitimnost naše organizacije tudi s tem, da bomo ponovno preverili število članov s pristopno izjavo in člansko izkaznico, na kateri so napisane ugodnosti, ki jih imajo člani.

Tisto, češ da naši sindikalni funkcionarji v akciji zbiranja članov delavcem grozijo z odpuščanjem in s tem kršijo slovensko zakonodajo, za kar da so lahko preganjani, pa ne sodi na to polemično raven. To je preprosto laž, uporabljena v politikantske namene, in to vse dotlej, dokler ne bo s konkretnimi podatki dokazana. S takšnimi lažmi pa je čisto zares kršena slovenska zakonodaja. Te namere, kolega Tomšič, pa vam do tega pisma ne bi mogli pripisati!

Sekretar Sveta ZSSS
Rajko Lesjak

na kratko

Zelo medla stavka

Kaj neki so ugotovili člani občinskega odbora sindikata zdravstva in socialnega skrbstva **na Ptuju** med ocenjevanjem »enourne protestne stavke« njihove dejavnosti? Da so se delavci lepo vedli (beri: ravnali po sindikalnih stavkovnih pravilih) in se njim primerno »držali pokončno«, čeprav so jih vodilni v nekaterih firmah na vse pretege skušali upogniti; in da sta splet okoliščin (volitve, reorganizacija sisov ipd.) ter menjava sindikalnega vodstva pripomogla k »zelo medli sliki« tega protesta! Zakaj? Zato, ker stavkovni odbor ni odigral svoje vloge; ubiral je »milejšo pot«, zato je ostal »neodmeven«. Po njihovem mnenju smo za to krivi tudi mi – sredstva javnega obveščanja, češ da smo dali tej stavki »minimalen pomen«...

Potem pa zasuk! Stavka je organizacijsko uspela in je bila »odraz enotnosti zdravstvenih in drugih delavcev«, dosedanji in sedanji nosilci oblasti pa še vedno »nosijo odgovornost za posledice kritičnega stanja v dejavnosti«. Obete za boljše čase vidijo v novem parlamentu in vladi, ki bo stavko »morda vzela za pomembno opozorilo«.

Korajža je obveljala, čeprav »zelo medla«...

Alternativa pa čaka...

Na konstitutivni seji regijskega odbora sindikata delavcev kovinske in elektroindustrije **Pomurja** so ugotavljali, da so temelji za delovanje prenovljenega sindikata sicer postavljeni, da pa bo potrebnega kar precej truda za usklajevanje »prehoda iz teritorialne v panožno organiziranost«. Alternativa pa čaka, so sodili, da se bo »razred« čimbolj »razparceliral«...

Ugotavljali so tudi, da je še od prejšnjega kongresa ostalo veliko neizpolnjenih obljub, zato so zlili žolč na vodstvo ZSS, češ da ni bilo dovolj samostojno in uporno v boju za zaščito in socialno varnost svojega članstva.

Bog ve, na kakšna tla pa bo padla njihova »sklepna ideja«, da bo treba tako okrepiti strokovne službe sindikatov, da bodo sposobne pomagati njihovim članom. Ja, to je po kongresu navkljub za zdaj še vedno velika uganka...

Kaj je že kompromis

Če že spremljamo težave delavk Tekstilne industrije **v Otiškem Vrhu** (o njih smo namreč obsežno že poročali), vam moramo sproti poročati, kako »napredujejo«. Zadnja informacija je naslednja:

Stavkovni odbor TIO je na kolegij naslovil zahtevo po 40-odstotno večji vrednosti točke. Kot poroča Večer, so vodilni že pred tem nameravali povišati plače za petino, zahteva po 40-odstotnem »povišku« pa po njihovem mnenju za marec »ni realna«. Tako je prišlo do salomonske odločitve: ta mesec bodo šli »gor« za 30 odstotkov, »preostalih« 10 odstotkov višje plače pa naj bi izplačali prihodnji mesec. Kompromis!

Ampak, kaj je že to kompromis? Po še vedno zveličavni sociologiji je to »začasna rešitev, ki nujno vodi v nov konflikt...«

Brez cvenka ni zvenka

Na seji občinskega odbora sindikata delavcev obrti **Maribor** so sicer ugotavljali, da dandanašnji čas ni ravno primeren za višanje sindikalne članarine, zato pa so toliko bolj zavzeto razpravljali o programu Svobodnih sindikatov Slovenije. Kaj so pomembnega predlagali:

Prispevke iz osnove BOD naj bi dajali le za zdravstveno ter invalidsko-pokojninsko zavarovanje, za brezposelne in za skupno porabo; nadomestilo za »bolniško« naj bi izplačevali iz bolniške blagajne (»zdravstveno osebje ne čuti dovolj odgovornosti pri odobravanju bolniških staležev, ker nadomestilo OD plača podjetje«); sredstva za delovanje drugih družbenih ustanov naj oblast iztrži iz dobička in kapitala (»najlažje je obremeniti plačo«). Ipd.

Dokler se ne bo premaknilo na bolje, bo pač še vedno najlažje obremeniti – plačo...

Gibanje po robu (s)tečaja

Kot beremo v Primorskih novicah, **v godoviškem obratu** klimatizacijske opreme idrijskega podjetja IMP-TIO prejšnji četrtek niso delali. Dan prej se je namreč iztekel 14-dnevni rok za izpolnitev devetih (9) zahtev – večinoma seveda v zvezi z nagrajevanjem – ki ga je stavkovni odbor v imenu 170 delavcev posredoval vodstvu podjetja.

Prekipelo je že 15. marca, ko so tik pred »kuvertami« delavci dobili v roke odločbe o točkah po znatno spremenjenem sistemu nagrajevanja. Za večino so bile hudo tanke, saj so se izplačila (skupaj s presežki) gibala med 1800 dinarji (za nekvalificiranega delavca) in 2300 dinarji (kvalificirani delavec z dvema letoma službe) do 2500 dinarjev (20 let delovne dobe!).

Vodstvo je zadnji dan pogovorov s stavkovnim odborom pristalo na 13-odstotno povišanje plač (kolikor pač omogočajo dohodek, nekateri znižani prispevki in zakon), izplačali pa naj bi tudi prvo polovico dopustniškega regresa. Delavci pa so zahtevali (po)vrnitev na stari sistem nagrajevanja, ki naj bi trajal vse do junija, ko bodo podpisali kolektivne pogodbe.

Izgubljeni dan, ki je bil zadnji rok za izpolnitev naročil iz Nemčije in Avstrije, bodo nadomestili. Nekako »v zraku« pa so ostale besede vodstva, da vračanje na stari sistem nagrajevanja, morebitno neizpolnjevanje naročil in zapiranje vrat pred novimi, pomenijo »gibanje na robu stečaja«...

Pa smo spet na znani »novi« trasi...

Živela svoboda!

Za konec pa – kot se spodobi – še poslastica, ki jo povzemamo po ljubljanskem Dnevniku:

V Centromerkurju so ubrali svojevrstno pot pri reševanju tehnoloških presežkov: namesto odpovedi preveč zaposlenim (ki jih je že brez skrajševanja delovnega časa 15), so jim ponudili možnost – postati zasebnik v blagovnici! Za »minimalno« najemnino so vsakemu zaposlenemu ponudili v najem prostor, vendar pod pogojem, da se bodo ukvarjali z blagovnici nekonkurenčnimi stvarmi. Trije so se ob upoštevanju tega pogoja že odločili »za«. Tako se je v pritličju že »rodila« fotokopirnica, v »drogeriji« prodajalnica šolskih potrebščin, v tretjem nadstropju pa servis gospodinjskih strojčkov...

Kaj šele bo, če se bodo uresničile direktorjeve besede, »da bodo čez poletje reševali prezaposlenost s stalno prodajo na desetih stojnicah pred blagovnico«? Če že drugega ne, bomo dobili vsaj deset novih obrtnikov...

Novo iz Papirnice Vevče

Prvi žarki optimizma

Papirnico Vevče dobro poznamo po prvem odpuščanju tehnoloških presežkov in poskusih, da bi na ta način rešili potapljajočo se ladjo. Tudi z inkubatorji, kot so imenovali privatna podjetja znotraj tovarne, niso rešili ničesar. Ideje in ukrepi direktorja Branka Paša so se izkazali za neučinkovite. Zato je tudi ušel pred grožnjo stečaja in z vsemi posledicami, ki jih direktorju prinaša.

Bilanca za lansko leto je pokazala približno 80 milijonov DEM izgube. Zbudila se je banka kot glavni upnik in zahtevala ustanovitev nove Papirnice Vevče. Delavce in vodstvo je preprosto postavila pred zid s predlogom o razdelitvi deležev med banko (40), Vidmom (40) in Knox Darcy (20) ter novimi začasnimi poslovodnimi organi, to so glavni direktor, vodilni v proizvodnji, financah in komerciali. Krmilo je začasno prevzel Milan Šetinc, človek iz Vidma.

Tovarna celuloze, papirja in papirnih izdelkov Videm iz Krškega je namreč zainteresirana pomagati Vevčam, saj bi z njihovimi izdelki postala njena ponudba celovitejša, predvsem na zunanjem trgu.

Milan Šetinc, v. d. generalnega direktorja:

»Ta hip je najpomembnejše to, da stroji tečejo in da ljudje delajo. Vse kar naredimo, tudi prodamo. Ne dosegamo sicer ne vem kako ugodnih cen, vendar to še pride.

Trenutno analiziramo upravičenost posameznih organov, da se bomo lahko odločili, katerega nadaljevati in katerega ukiniti.

O stečaju ni govora, saj imajo Vevče tradicijo kvalitete in v glavnem dobre programe. Sami pa smo premajhni, da bi lahko učinkovito in s primernimi cenami nastopali na zunanjem trgu. Naš prvi cilj je zato ustanovitev mešanega podjetja: Videm, Vevče, banka. To naj bi se zgodilo najkasneje do konca junija. Temeljilo pa bo na medsebojnem poslovnem interesu.

Kot sem že dejal, začetek kaže dobro. Razmišljamo tudi že, da bi tiste, ki bolje delajo, stimulirali z nagradami. Tehnološki presežki? Seveda so, toda delavcev ne mislimo odpuščati. Reševali jih bomo dolgoročno in na čimmanj boleč način. Inkubatorji so sicer dobra ideja, vendar ne znotraj podjetja. Še posebej, ko gre za manj kot peščico ljudi. Nekaj drugega je invalidsko podjetje, ki bo zaposlilo več kot sto ljudi.

Sicer pa smo se odločili, da bomo delavce v kratkem podrobno obvestili o trenutnem stanju in načrtih. Ljudem je treba povedati resnico, pa čeprav ni rožnata. Širšo javnost pa bomo o načrtih obvestili na tiskovni konferenci prihodnje dni.

O sindikatu? Zaenkrat težko kaj rečem. Sodelovati bo treba, saj imamo vodstvo in delavci iste končne cilje. Tudi jaz sem za dobre plače vseh. S sindikatom bova kot doslej sogovornika.«

In kaj pravi predsednik sindikata Anton Cimerman?

»Važno je, da od februarja naprej proizvodnja teče. Upam, da tudi prodaja. Ljudje so si malo oddahnili. Ni več tiste moreče negotovosti. Razpoloženje je boljše in z novim vodstvom se kar dobro razumemo. Sicer pa mu moramo pomagati, da bodo prišli do denarja in ga potem lahko čimveč iztisnili za plače.

Občnega zbora še nismo imeli. Do konca meseca bo. Na njem bomo tudi razložili novi program svobodnih sindikatov. Potem pa se bomo šele lotili včlanjevanja.«

A. A.

Svobodni Sindikati Slovenije

Prvomajska srečanja delavcev

Tudi letos bomo, tako kot prejšnja leta, praznovali delavski praznik in povsod tam, kot smo ga ponavadi: na predvečer bomo prižigali kresove – prvi maj pa se bo začel z budnicami.

Dobili smo pregled prireditev po posameznih občinah:

Ljubljana: tradicionalno kresovanje in praznovanje prvega maja na Rožniku

Domžale: srečanje pred prvim majem na Viru ob Bukovčevi cesti

Grosuplje: ob 21. uri prižiganje prvomajskega kresa na Polževem, 1. maja ob 10. uri: koncert in kulturni spored, prav tako na Polževem

Kamnik: 1. maja ob 11. uri v Kamniški Bistrici

Litija: 1. maja ob 10. uri tradicionalno prvomajsko srečanje na Sitarjevcu v Litiji

Logatec: 1. maja ob 16. uri pred Narodnim domom v Logatcu

Vrhnika: 30. aprila ob 18. uri kresovanje na Ulovki

Zagorje: na predvečer kresovanje v vseh krajevnih skupnostih, 1. maja proslava na Pleših

Hrastnik: 30. aprila kresovanje v krajevni skupnosti Prapretno

Trbovlje: 30. aprila ob 20. uri prvomajsko kresovanje na Dobrni.

Ravne na Koroškem: 1. maja ob 11. uri srečanje delavcev na Ivarčkem jezeru

Dravograd: 1. maja ob 11. uri srečanje delavcev na Ojstrici

Radlje ob Dravi: 1. maja ob 11. uri srečanje delavcev na Županku

Slovenj Gradec: 1. maja ob 10. uri srečanje delavcev na Kremžarici

Celje: 1. maja ob 10. uri prvomajska proslava na Gričku

Laško: 1. maja ob 11. uri proslava s kulturnim sporedom na Šmohorju

Šmarje, Slovenska Bistrica: 1. maja ob 11. uri na Boču

Šentjur: 1. maja ob 11. uri na Resevni

Velenje: 1. maja ob 11. uri na Graški gori

Žalec: 1. maja dopoldne pri Šmiglovi zidanici, na Mrzlici, pri domu na Raško planino in na gori Oljki

Slovenske Konjice: 26. aprila ob 18. uri v kulturnem domu

Murska Sobota: 30. aprila ob 19. uri prvomajski shod na Trgu zmage

Gornja Radgona: 30. aprila ob 19. uri kresovanje na Radgonskem gradu

Lendava: 30. aprila ob 18. uri prvomajski piknik v Športnorekreacijskem centru Lendava

Ptuj: 30. aprila ob 18. uri pred gasilskim domom v Ptuju

Ormož: 1. maja ob 10. uri v Jeruzalemu

Maribor: 1. maja ob 10. uri pred čolnarnama Galeb in Sidro

Koper, Izola, Piran, Sežana: tradicionalno srečanje ob 15. uri na Socerbu

Kranj: 1. maja ob 11. uri na Joštu

Jesenice: 1. maja ob 11. uri, Poljane nad Jesenicami

Radovljica: 1. maja ob 11. uri na Šobcu

Škofja Loka: 1. maja ob 11. uri na Križni gori

Tržič: 1. maja ob 11. uri na Brezjah

Črnomelj: 26. aprila ob 19. uri v kulturnem domu Revija pevskih zborov upokojencev Dolenjske

Trebnje: 1. maja ob 11. uri na Debencu nad Mirno 10. tradicionalno srečanje trebanjskih delavcev.

Kranjski sindikati razmišljajo o sindikalni trgovini

Za člane sindikata ugodnejši nakup

Že nekaj časa se v Kranju govori o ustanovitvi sindikalne trgovine, sindikalnega diskonta, konzuma... Imena še nima, pa saj ime niti ni pomembno. V tej trgovini naj bi člani sindikata kupovali ceneje, pa še pod ugodnimi kreditnimi pogoji.

Predsednika občinskega sindikalnega sveta Kranj Jožeta Antolina smo povprašali o podrobnostih, predvsem pa, kdaj bo ta trgovina odprla vrata.

»Najprej bi rad povedal, da je ozimnica, kamor bi lahko prišteli vse druge ugodne nakupe, podedovana dejavnost sindikata – še iz časov, ko sindikat drugega dela praktično ni imel. Po drugi strani je pa tudi res, da člani to dejavnost cenijo in tudi zahtevajo. Pri naših sedanjih plačah pa sploh. Mi jim po svojih močeh skušamo ustreči. Konec koncev, tudi zunaj se sindikat ukvarja s tako trgovino.

Ideja o tem je prišla iz podjetij, iz osnovnih organizacij. Tako velikih kot majhnih. Zakaj? Dejstvo je, da proizvodna podjetja svoje proizvode ponujajo in prodajajo po tovarniških dvoriščih večjih podjetij. To se je v zadnjem času tako razbohotilo, da marsikje moti delo, in zato vodstva upravičeno negodujejo. V manjših podjetjih pa je ravno narobe. Tja ne prihaja nihče, in ti delavci so tako za ugodnejši nakup prikrajšani. Prav zato smo se na predsedstvu dogovorili, da bomo organizirali trgovino ali servis za vse člane sindikata, kjer bodo lahko kupovali, in to izven delovnega časa. Oblikovali smo že skupino ljudi z izkušnjami, ki bodo poiskali najprimernejšo obliko preskrbe pod ugodnejšimi pogoji, vendar, to poudarjam, ne z drugorazrednim blagom.«

Tega novega projekta naj bi se lotili z majhnimi koraki, brez megalomanskega zaletavanja. Izkušenj na tem področju ni in zato se bodo morali sproti prilagajati potrebam, zahtevam in možnostim. Za začetek naj bi za novo dejavnost namenili 100 kvadratnih metrov garaž v svojem Delavskem domu. Kasneje naj bi se razširili, če bi jim tako kazalo, tudi na nekatere druge prostore doma.

Pa se je zataknilo že na začetku, in to pri prostorih njihovega doma. Naenkrat je za dom nastalo veliko zanimanje, posebej občine. Radi bi uredili oziroma razširili knjižnico. O tem sicer govorijo že več kot tri leta in so medtem zavrnili že trinajst projektov.

Sindikat je postal lastnik doma leta 1948, takrat bistveno manjšega in v slabem stanju. V glavnem z udarniškim delom in s svojimi sredstvi ga je sindikat v obdobju 1948 do 1950 in 1957 do 1962 dogradil. Skrbel je za popravila. Večino prostorov je dajal v najem, v glavnem društvom in družbenopolitičnim organizacijam. Najemnine so bile simbolične, tako da so za popravila pogosto dajali denar iz sindikalne članarine. Še ne tako dolgo nazaj bi sindikat zaradi ogromnih stroškov vzdrževanja rad dal dom občini ali komu drugemu.

»Sedaj pa,« je na koncu dejal Jože Antolin, »ga ne damo nikomur.« Dom je last delavcev, ki so ga dogradili in ga vseskozi vzdrževali. Zavedamo se tudi, da sindikat za delo po novem potrebuje materialno podlago. Le tako bo lahko močan, in ta dom je lahko začetek, osnova za materialno krepitev.«

Delajo jim težave: z zahtevo po razširitvi knjižnice, z ekonomskimi najemninami, ki jih poskušajo uvesti za 16 najemnikov, kolikor jih je v domu, pa še z raznimi pravnimi zadržki o lastnini in pravni osebi, kar da niso, in z drugim. Menda, tako nekateri ugibajo, bi se občinarji radi znebili političnih strank, ki sedaj gostujejo v njihovih prostorih, in jih preselili v delavski dom.

Zanimivo pa je, da se je to začelo nekako istočasno z idejo o njihovi trgovini. Se morda gorenjski monopolitisti bojijo konkurence?

Morda, saj so se nekateri trgovci že ponudili, da bi organizirali tako prodajo pod nekoliko ugodnejšimi pogoji kot v navadnih trgovinah.

Ne bodo popustili, so dejali na sindikatu. Ne smejo, že zaradi obljube članstvu.

Andrej Agnič

Pogajanja o splošni kolektivni pogodbi na slepem tiru

Zbornica se petelini nad tistimi, ki jo vzdržujejo

Do prvega julija, ko naj bi začel veljati sistem kolektivnih pogodb, sta ostala še dva meseca. Ne gre le za splošno kolektivno pogodbo, o kateri smo že večkrat pisali, temveč za ves sistem, kar pomeni tudi kolektivne pogodbe za vse dejavnosti in tudi v večjih podjetjih. Zveza svobodnih sindikatov Slovenije je izhodišča za zahteve v generalni kolektivni pogodbi najostreje postavila na prvem kongresu. Zavrnili so zbornični predlog o 300 DEM kot najnižji ceni dela in ocenili, da ta predlog ponižuje delavce. Zahtevali so 600 DEM, 14. plačo (udeležba pri dobičku) in grozili tudi s splošno stavko.

Ta teden se je ponovno oglasila Gospodarska zbornica Slovenije z ugotovitvijo, da so sindikati zahtevali preveč in da lahko zbornica pristane le na 300 do 350 DEM. Bil je tudi kontaktni sestanek vodstva ZSS in vodstva GZS, na katerem so lahko zaradi vsega tega ugotovili le nepremostljive razlike, kar pomeni, da so se pogajanja znašla na slepem tiru. Danes je seveda še prezgodaj sklepati, da zaradi vsega tega splošna kolektivna pogodba in ves sistem ne bosta podpisana v predvidenem roku. Treba pa je opozoriti, da bi bil takšen rezultat vse prej kot voda na mlin svobodnih sindikatov, ki bi radi svojo koristnost za članstvo dokazali tudi s kolektivno pogodbo.

Stališča obeh partnerjev (in tudi predstavnikov vlade, ki kot opazovalci sodelujejo na pogajanjih) pa so enotna do največjega dela vseh drugih določb generalne kolektivne pogodbe. Izvedeli smo le za razlike pri možnih razponih plač po tarifnih skupinah in pravicah delavcev do upravljanja. Zbornica glede slednjega ponuja predloge, ki jih ni uspela uveljaviti v skupščinski razpravi o zakonu o delovnih razmerjih. Verjetno bo ta del kolektivne pogodbe sindikat kar sam napisal in ponudil v podpis partnerju. Podobno velja tudi za nadzor nad izvajanjem kolektivne pogodbe. Sindikat ne more pristati na nejasne pravice in odgovornost za uveljavljanje kolektivne pogodbe, še manj pa na to, da v njej delavci nimajo pravice prek sodišča doseči izpolnitev miminalnih pravic, ki so zapisane v kolektivnih pogodbah.

Približali smo se tudi dogovoru o veljavnosti splošne kolektivne pogodbe za delavce v družbenih dejavnostih. Eno ali več pogodb bo podpisal sindikat in organ, ki daje sredstva za posamezne dejavnosti. Delavci v teh dejavnostih sprejemajo večino denarja iz republiškega proračuna. To pomeni, da bo splošno kolektivno pogodbo podpisala republiška vlada, to pa ni ta, ki jo vodi Dušan Šinigoj, temveč tista, ki jo bo sestavil mandatar iz Demosa, ki je dobil večino na skupščinskih volitvah. Ta pogodba bo lahko skoraj enaka kot za delavce v gospodarstvu, razlike pa bodo bolj pri pravicah delavcev do upravljanja kot pri plačah in njihovih razponih. Z osamosvajanjem sindikatov delavcev izobraževanja in z njegovim možnim razbitjem bo verjetno prišlo do tega, da bo kolektivno pogodbo v imenu delavcev podpisalo več sindikatov. Nadaljevanje takšnih gibanj v drugih delih družbenih dejavnostih (zdravstvo, državna uprava) in tudi odvračanje delavcev od vseh sindikatov pa bi lahko pripeljalo do tega, da bodo vsi takšni sindikati vsaj začasno izgubili legitimnost zastopanja vseh zaposlenih. Nadomestilo za takšne sindikate pa lahko nastane z oblikovanjem delavske zbornice oziroma več takšnih zbornic, kot jih poznamo v Avstriji, Zvezni republiki Nemčiji in drugod.

Prof. Ilija Jurančič v posebnem članku na tej strani Delavske enotnosti piše o legitimnosti in odgovornosti partnerjev, ki bodo podpisali kolektivno pogodbo. Ugotavlja, da Gospodarska zbornica nima pravega mandata za podpis pogodbe. Uradnikom v tej ustanovi očita, da ne delajo tako, da bi iz njihovega dela lahko razbrali interes za uspeh gospodarskih organizacij in odgovornost za morebitne neuspehe.

Te utemeljene očitke moramo izkoristiti za presojo argumentov zbornice za ceno dela, ki delavce ponižuje. Neresno je videti, ko pravijo, da je v tržiškem Peku evropska produktivnost v proizvodnji čevljev, in da uspešno izvažajo in da so zdaj najnižje plače le 268 DEM, kar je le 45 odstotkov tega, kar zahteva sindikat. Njihova tragika je, da razmišljajo le o tem, da bi izpolnitev sindikalne zahteve po njihovem mnenju potopila tržiško tovarno, ki na domačem trgu prodaja čevlje, ki so že zdaj predragi za večino kupcev. Zbornica z navajanjem tega primera nazorno kaže, da ji je prav vseeno, če delavci ne zaslužijo za preživetje. Sindikalistom so celo povedali, da so delavci lahko veseli, da obdržijo vsaj delovna mesta in s tem povezano socialno varnost. Dodali so tudi, da bi izpolnitev sindikalnih zahtev (600 DEM) delovala ravno nasprotno kot sindikati želijo, ker bi se s tem zmanjšala socialna varnost. Stališče zbornice ne pomeni le tega, da mislijo, da je za delavce dovolj miloščina, temveč tudi to, da ostaja zbornica največji zagovornik države, vse njene negospodarne porabe in nespremenjenih načinov njenega financiranja. Takšno razmišljanje kaže, daje zbornica še naprej zagovornik preživelih načel dogovorne ekonomije, v katerih smo v Jugoslaviji do skrajnosti razvili socialistično obdavčenje dela in dohodka, ne pa davčno politiko, ki bi temeljila na obdavčenju dobička in premoženja. Najnižja pokojnina pa je že višja od najnižje cene dela in tudi za polovico večja od najnovejše višine zajamčenih osebnih odhodkov.

Zbornično nasprotovanje sindikatu bi lahko razumeli in se z njim strinjali, če bi nas njeni uradniki in direktorji podjetij, ki hodijo na njene sestanke, prepričali, da hočejo urediti položaj gospodarstva in ga razbremeniti obveznosti, ki izničujejo evropsko produktivnost delavcev za stroji in pri nehumanih tekočih trakovih.

Prepričali bi nas, če bi zahtevali prepolovitev sredstev za vse proračune in tudi za zborničnega, odpravo prispevkov za nerazvite, črtanje posebnega davka za JLA in še kaj. Vse kaže, da se zbornica upa upirati in grozi le tistim, ki plačujejo vse in tudi njeno nekoristno delo. Z nasprotovanjem državi in njenim grabežljivim rokam bi se namreč kaj kmalu tudi sama znašla na spisku izdatkov, ki jih morajo podjetja črtati, če hočejo preživeti.

Franček Kavčič

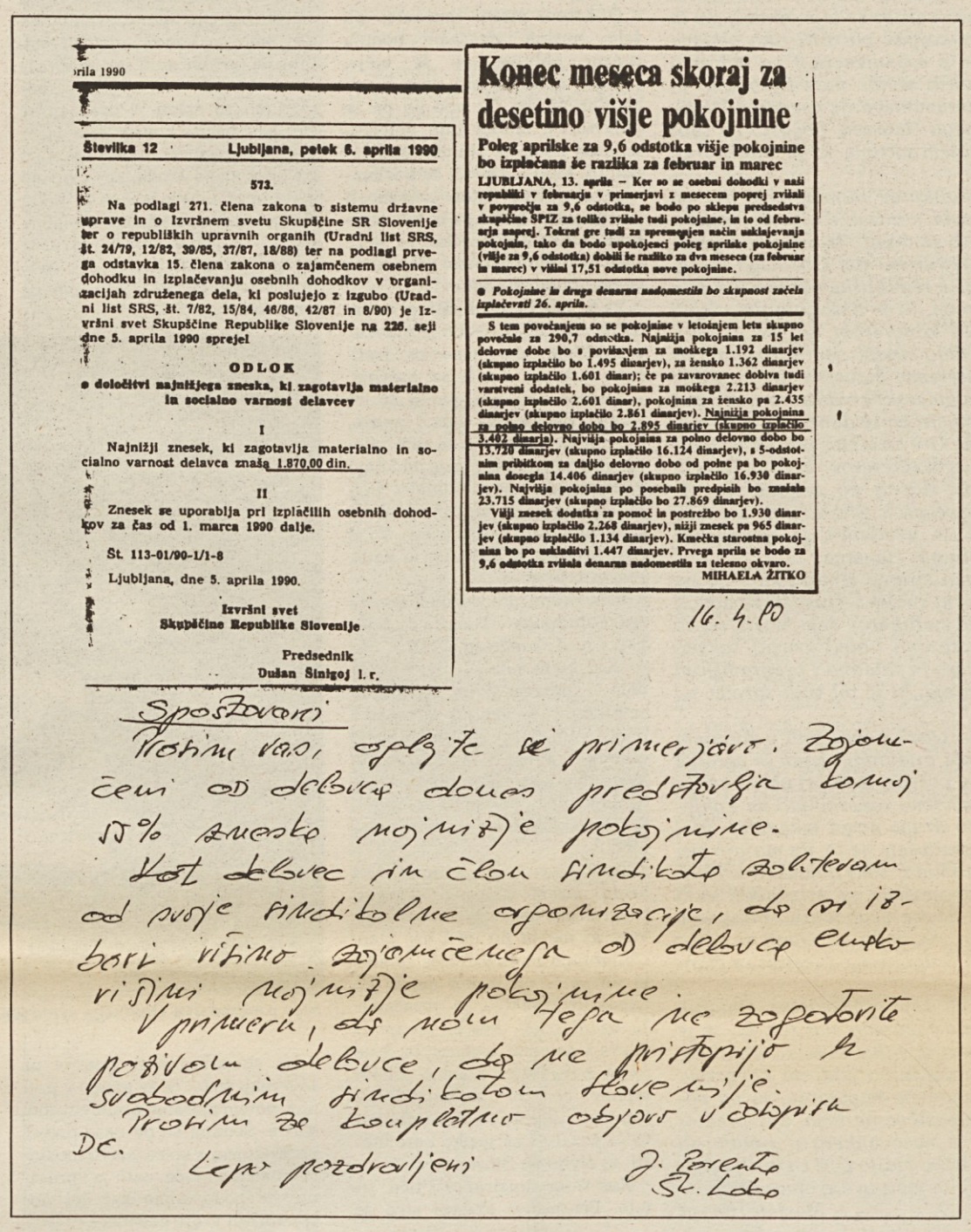

Številka 12 Ljubljana, petek 6. aprila 1990

573.

Na podlagi 271. člena zakona o sistemu državne uprave in o izvršnem svetu Skupščine SR Slovenije ter o republiških upravnih organih (Uradni list SRS, št. 24/79, 12/82, 39/85, 37/87, 18/88) ter na podlagi prvega odstavka 15. člena zakona o zajamčenem osebnem dohodku in izplačevanju osebnih dohodkov v organizacijah združenega dela, ki poslujejo z izgubo (Uradni list SRS, št. 7/82, 15/84, 46/86, 42/87 in 8/90) je Izvršni svet Skupščine Republike Slovenije na 226. seji dne 5. aprila 1990 sprejel

ODLOK

o določitvi najnižjega zneska, ki zagotavlja materialno in socialno varnost delavcev

I

Najnižji znesek, ki zagotavlja materialno in socialno varnost delavca znaša 1.870,00 din.

II

Znesek se uporablja pri izplačilih osebnih dohodkov za čas od 1. marca 1990 dalje.

Št. 113-01/90-1/1-8

Ljubljana, dne 5. aprila 1990.

Izvršni svet
Skupščine Republike Slovenije

Predsednik
Dušan Šinigoj l. r.

Konec meseca skoraj za desetino višje pokojnine

Poleg aprilske za 9,6 odstotka višje pokojnine bo izplačana še razlika za februar in marec

LJUBLJANA, 13. aprila – Ker so se osebni dohodki v naši republiki v februarju v primerjavi z mesecem poprej zvišali v povprečju za 9,6 odstotka, se bodo po sklepu predsedstva skupščine SPIZ za toliko zvišale tudi pokojnine, in to od februarja naprej. Tokrat gre tudi za spremenjen način usklajevanja pokojnin, tako da bodo upokojenci poleg aprilske pokojnine (višje za 9,6 odstotka) dobili še razliko za dva meseca (za februar in marec) v višini 17,51 odstotka nove pokojnine.

● *Pokojnine in druga denarna nadomestila bo skupnost začela izplačevati 26. aprila.*

S tem povečanjem so se pokojnine v letošnjem letu skupno povečale za 290,7 odstotka. Najnižja pokojnina za 15 let delovne dobe bo s povišanjem za moškega 1.192 dinarjev (skupno izplačilo bo 1.495 dinarjev), za žensko 1.362 dinarjev (skupno izplačilo 1.601 dinar); če pa zavarovanec dobiva tudi varstveni dodatek, bo pokojnina za moškega 2.213 dinarjev (skupno izplačilo 2.601 dinar), pokojnina za žensko pa 2.435 dinarjev (skupno izplačilo 2.861 dinarjev). Najnižja pokojnina za polno delovno dobo bo 2.895 dinarjev (skupno izplačilo 3.402 dinarja). Najvišja pokojnina za polno delovno dobo bo 13.720 dinarjev (skupno izplačilo 16.124 dinarjev), s 5-odstotnim pribitkom za daljšo delovno dobo od polne pa bo pokojnina dosegla 14.406 dinarjev (skupno izplačilo 16.930 dinarjev). Najvišja pokojnina po posebnih predpisih bo znašala 23.715 dinarjev (skupno izplačilo bo 27.869 dinarjev).

Višji znesek dodatka za pomoč in postrežbo bo 1.930 dinarjev (skupno izplačilo 2.268 dinarjev), nižji znesek pa 965 dinarjev (skupno izplačilo 1.134 dinarjev). Kmečka starostna pokojnina bo po uskladitvi 1.447 dinarjev. Prvega aprila se bodo za 9,6 odstotka zvišala denarna nadomestila za telesno okvaro.

MIHAELA ŽITKO

16. 4. 90

Spoštovani

Prosim vas, oglejte si primerjavo. Zajamčeni od delovca danes predstavlja komaj 55% zneska najnižje pokojnine.

Kot delavec in član sindikata zahtevam od svoje sindikalne organizacije, da ob izbori višino zajamčenega od delovca enako višini najnižje pokojnine.

V primeru, da nam tega ne zagotovite pozivam delavce, da ne pristopijo k svobodnim sindikatom Slovenije.

Prosim za kompletno obvestilo o dogajanju DC.

Lepo pozdravljeni

J. Zorenčič
Sk. Loka

Svobodni Sindikati Slovenije

Ilja Jurančič

Kdo sklepa kolektivne pogodbe

Kaj so kolektivne pogodbe

V zadnjem letu vse pogosteje poslušamo in beremo, da bi morali, a prav v zadnjih mesecih tudi že, da bomo prav zagotovo vse največje krizne težave premagovali s kolektivnimi pogodbami. Plače, pravice, a prav tako tudi obveznosti delavcev iz delovnega razmerja, akumulacijo, kot tudi pravice in obveznosti podjetja naj bi tako v najkrajšem času spravili v red. Kako je mogoče pričakovati, naj bi zdaj v kratkem času uredili vse tisto, kar je bilo doslej nerazrešljivo in je povzročalo nizko produktivnost, visoke stroške, previsoko družbeno režijo ter nizko delovno in dohodkovno učinkovitost delovnih procesov?

Doslej smo vse procese družbene reprodukcije usmerjali z družbenim dogovarjanjem in samoupravnim sporazumevanjem, kar je bilo na začetkih razglašeno za jugoslovansko inovacijo v svetovnem merilu. Dvajset let je trajalo (od »delavskih« ustavnih dopolnil pa vse do danes), da se je dogovorna ekonomija, katere pomembna stebra sta bila prav družbeno dogovarjanje in samoupravno sporazumevanje, pokazala za neuspešno in neučinkovito. Medtem ko so v Avstriji in Italiji s kolektivnimi pogodbami učinkovito in v zadovoljstvo vseh udeležencev urejali razmerja vseh v delovnih procesih. Enako tudi v vseh drugih zahodnih evropskih državah. Lahko ugotovimo, da imajo v teh državah delavci in državljani vse tiste pravice in ugodnosti, ki so jih politiki vedno obljubljali in ki so bile (in so še) pri nas le napisane.

Kolektivne pogodbe so sporazumi, s katerimi v imenu neposrednih interesentov njihovi pravi in pooblaščeni predstavniki uredijo medsebojna razmerja, pravice in obveznosti. Pravice in obveznosti, določene s kolektivnimi pogodbami, se v zahodnih evropskih državah upoštevajo, uveljavljajo in so tudi iztožljive, ali jih je mogoče na kak drugačen način prisilno uveljaviti. Prav v tem je vrednost in veljavnost kolektivnih pogodb.

S kolektivno pogodbo se sklene in podpiše le tisto, kar je izvedljivo, a ko je pogodba sklenjena, se tudi dosledno uveljavlja.

Družbeno dogovarjanje in samoupravno sporazumevanje je bilo pravo nasprotje temu. V postopkih nastajanja družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov je bilo najpomembnejše, da so bile pravice delavcev opisane in popisane lepo in celovito. Zato je družbeni dogovor o dohodku ali samoupravni sporazum dejavnosti za isto področje na široko vseboval prepisane določbe ustave, zakona o združenem delu in še kakšnega drugega »revolucionarnega« zakona in nato še obilico veličastnih, a puhlih besed, ki so bile ali niso bile izvedljive, a predvsem niso bile iztožljive ali kako drugače pravno sankcionirane. Prav zaradi tega teh aktov nihče ni resno obravnaval in tudi niso imeli nobene vloge pri usmerjanju gospodarjenja in pri sprejemanju odločitev.

Razlika med kolektivno pogodbo in družbenim dogovorom ali samoupravnim sporazumom je povsem evidentna. Na eni strani je pragmatičen sporazum o vsem, o čemer se je mogoče sporazumeti in se pri uveljavljanju dosledno držati, a na drugi strani seznam želja in visokodonečih besed, napisanih v debatnem klubu, v katerem nihče ne nosi odgovornosti za napisano in obljubljeno.

Samo s tem, če bodo namesto družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov uporabljene in uveljavljene kolektivne pogodbe, ni zagotovljena nobena sprememba. Za to trditev lahko najdemo dovolj dokazov povsod po svetu, še predvsem v državah latinske Amerike. Tudi kolektivna pogodba je lahko ničvreden sporazum, če bo vse ostalo tako, kot je bilo v obdobju družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja. Spremeniti se morajo vsebina, veljavnost in še predvsem subjekti. Samo sprememba naziva pomeni ostajanje pri dosedanji praksi.

Vsebina

Kolektivna pogodba mora vsebovati določbe o pravicah in o obveznostih delavcev iz delovnega razmerja, o osebnem dohodku, nadomestilih osebnega dohodka, ki jih poračunava podjetje in o povračilih stroškov v zvezi z delom. Vse te določbe morajo biti razdelane do takšnih podrobnosti, da je mogoče z delavci sklepati pogodbe o delu ne da bi v podjetju ali v drugi organizaciji sprejemali celo poplavo splošnih aktov. Čeprav so z zakonom o podjetjih, zakonom o delovnih razmerjih in drugimi zakoni splošni akti v podjetjih še predvideni, niso več obvezni, kot so bili še pravkar. S primerno sestavljenimi kolektivnimi pogodbami bo mogoče doseči, da bomo imeli v manjših in srednjih podjetjih le statut, ki bo vseboval vse v podjetju potrebne določbe in odredbe. Na podlagi kolektivne pogodbe in teh internih določil bo mogoče z vsakim delavcem skleniti pogodbo o delu, ki bo za vsakega vsebovala določbe o njegovih pravicah in obveznostih in delovnega razmerja, o njegovem osebnem dohodku in vse drugo. Nobene potrebe ni, da se nadaljuje nekdanja aktomanija in da ima vsako podjetje po nekaj deset (samoupravnih) splošnih aktov. Zdaj je priložnost, da postanejo pravilniki o delovnih razmerjih, o osebnih dohodkih, o razvidu del in še vrsta drugih del pretekle zgodovine in da vse to le v velikih podjetjih nadomestijo z enim splošnim aktom. Cela vrsta splošnih aktov za druga področja je še vedno obvezna na podlagi določb posebnih predpisov. Tudi tu bo potrebna racionalizacija s kirurškim posegom.

Zelo pomembna bo tudi razmejitev med zakonom in kolektivno pogodbo. Vse tisto, kar ne more biti predmet pogajanj in sporazumevanja, je treba urediti z zakonom. Predmet urejanja s kolektivno pogodbo so lahko le tista razmerja, o katerih se pogodbeni stranki lahko svobodno in smiselno sporazumevata, ne da bi posegali v splošne družbene interese. Ti naj bodo zavarovani z zakonom, pogodbeni stranki pa naj se sporazumevata vsaka glede na svoje interese v okviru in manevrskem prostoru z zakonom določenih splošnih družbenih interesov. Nesmiselno in tudi nemoralno je zahtevati, da mora katera koli izmed pogodbenih strani zastopati kaj drugega kot svoje interese in interese tistih, ki jih zastopa v postopkih sklepanja kolektivnih pogodb. A prav to se je v postopkih družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja nenehno dogajalo.

Veljavnost

Pogodba mora biti iztožljiva, sicer ni pogodba. Prav v tem se kolektivna pogodba najbolj razlikuje od družbenega dogovora ali od samoupravnega sporazuma, ki praviloma nista imela prisilnih določb in ki sta bila predvidena za svobodno sklepanje in tudi za svobodno izvajanje. Kolektivna pogodba mora najprej zavezovati obe (ali več) pogodbeni strani, nato pa tudi vse tiste, v imenu katerih sta se pogodbeni strani sporazumeli. Kolektivne pogodbe se morajo držati tako, da v času njene veljavnosti ni zmanjševanja in odtegovanja s kolektivno pogodbo določenih pravic, a tudi ne stavk. Dokler velja kolektivna pogodba, morata pogodbeni strani zagotoviti njeno spoštovanje in izvajanje in tudi normalno odvijanje vseh delovnih procesov, v katerih velja.

Delavec, ki so mu kratene s kolektivno pogodbo določene pravice, mora imeti možnost, da te pravice iztoži v normalnem sodnem postopku. Za vastvo tako določene pravice ni potreben noben družbeni pravobranilec samoupravljanja ali kak še bolj ideološko obarvan organ za varovanje delavskega razreda. Sindikat mora delavcu zagotoviti odvetnika, ki ga bo zastopal v sodnem procesu in v vseh drugih postopkih za varstvo delavčevih pravic. Nobene potrebe ni, da se v ta namen ustanavljajo posebna sodišča in s tem varstvo delavcev ločuje od normalnega sodnega varstva vseh pravic državljanov. Posebna sodišča združenega dela sedaj kažejo prav ta ideološki in ne civilizacijski vidik varstva pravic delavcev. Prav tako morajo biti s kolektivno pogodbo zagotovljena pravna sredstva, s katerimi je mogoče prisilno doseči tudi izpolnjevanje obveznosti, ne samo uveljavljanje pravic.

Dosedanji družbeni dogovori in samoupravni sporazumi niso imeli vgrajenega nikakršnega pravnega varstva v teh aktih deklariranih pravic in obveznosti. Že v veljavnost družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov sta bila vgrajena nasprotje in nedoslednost. Zakon o združenem delu je vseboval povsem jasno in izrecno določbo, da družbeni dogovor in samoupravni sporazum zavezujeta samo njune podpisnike. Kljub tej izrecni določbi je družbeni dogovor o dohodku, ki so ga podpisali sindikat, zbornica in skupščina zavezoval vse organizacije združenega dela, tiste v gospodarstvu in tiste v družbenih in tudi drugih dejavnostih. A prava pravna farsa veljavnosti

Nadaljevanje na naslednji strani

Vroča sindikalna pomlad na Obali

Politika, ki jo oblikuje življenje

»Vojna, ki že nekaj časa traja med vodstvom Obalnega sindikalnega sveta in nekaterimi ljudmi v Dalmatinovi 4, se je nadaljevala tudi po prvem kongresu Zveze svobodnih sindikatov Slovenije. Če ta hip odmislimo – ne moremo pa povsem zanemariti tega dejstva – »zagrenjenost« nekaterih na Obali (pa tudi drugod) zaradi izida volitev na kongresu in v republiških odborih sindikatov dejavnosti, kajti volitve so bile opravljene in vodstva so legitimna (to pa mora kajpak potrditi tudi obnova članstva in sprejem novih članov v organizacijo!) pa moramo priznati, da je do nekaterih kratkih stikov med Ljubljano in Obalo prihajalo pogosto zaradi nerazumevanja specifičnih razmer na Obali in potreb sindikalnega članstva, pogosto pa tudi razmišljanja v sindikalnem Obalnem aktivu, ki je bilo korak pred drugimi.

V obalnem svetu Svobodnih sindikatov Slovenije so bili po kongresu najbolj kritični do poskusov miniranja njihove organiziranosti, kajti tam zahtevajo, da so sindikati dejavnosti organizirani na obalni ravni, torej konstitutivni del Obalnega sveta, hkrati pa se ti sindikati povezujejo v republiške odbore. Tako je tudi oblikovana Obalna organizacija, ki je nastajala na osnovi programskega dokumenta že pred kongresom, saj po mnenju mnogih zagotavlja učinkovitejše delo sindikatov in uveljavljanje tudi nekaterih specifičnih interesov članstva. Nenazadnje velja ob tem spomniti, da se je novinarski sindikat organiziral najprej pri Obalnem svetu, na ta način pa se danes organizirajo tudi krupjeji v igralnicah in šoferji. Gre za tenak posluh v Obalnem svetu za organiziranje tudi tistih interesov, ki v sindikatih dejavnosti doslej niso mogli priti dovolj do veljave, kar je pravzaprav lahko pomemben prispevek k pluralizmu v sindikalni organizaciji in možnostim za uveljavljanje specifičnih interesov nekaterih pomembnih skupin članstva.

Zdi se, da za takšno obliko organiziranja sindikatov – to pa pomeni, da je Obalni svet tudi pravni subjekt – niso našli dovolj razumevanja v republiških odborih sindikatov dejavnosti, saj so nekateri s svojimi padalskimi potezami hoteli zrušiti takšno zgradbo, čeprav je nastajala dalj časa in skladno s programskim dokumentom o svobodi organiziranja, ki je bil tudi sprejet na kongresu.

Veliko kritičnih besed je bilo na Obali povedanih v zadnjem času tudi na račun »akcije« zbiranja pristopnih izjav in vsebine članskih izkaznic, da ne omenjamo posebej dela pri oblikovanju statuta ZSSS (o 20 členih bodo ponovno razpravljali na konferenci). Na Obali zahtevajo, naj bo druga stran izkaznice »pokrita« z dejstvi, pri čemer mislijo predvsem na to, da morajo biti vse pravice, ki jih imajo člani sindikata, tudi dejansko uresničene, da morajo biti izkaznice dvojezične in priznavati tudi teritorialno načelo organiziranja Zveze svobodnih sindikatov Slovenije. Ob tem pa še dodajmo, da bodo na Obali razširili »seznam pravic« tudi z nekaterimi drugimi ugodnostmi za članstvo.

Ko smo spremljali dogajanja na seji predsedstva Obalnih sindikatov, je med člani prevladalo razumno stališče, da se je treba čimprej lotiti dela, tistih stvari skratka, ki so za sindikate nujni, ne pa se »obremenjevati« z volilnimi izidi na kongresu. Prav nobene potrebe ni po medsebojnem nagajanju, so pa potrebni strpen dialog in razumno upoštevanje tega, kar predlagajo na Obali. Dodajmo še, da je naša anketa v sindikatih podjetij zgovorna, saj priča o tem, kako vidijo poti za uveljavljanje svojih interesov v podjetjih, kaj jih moti in kaj ovira pri delu.

Marjan Horvat

Jože Šenk, predsednik konference osnovnih organizacij sindikata v Iplasu in tudi član republiškega odbora sindikata delavcev kemične in nekovinske industrije Slovenije:

O hrbtni strani izkaznice pa tole: mislim, da nam ponuja prazne obljube, ali še bolje, takšne, s kakršnimi smo živeli zadnjih 45 let. Če smo jih pa že objavili, bi morali tudi določiti, do kdaj bomo te obljube tudi izpolnili. Moti me še to, da z izkaznice ni videti, kateri dejavnosti kdo pripada; lahko pa bi bila izpisana tudi v italijanščini, če se že tako hvalimo z ustavno pravico do enakopravnosti jezikov.

Pa še tole bi dejal: dokler ne bo točno opredeljeno, kdo je pravzaprav titular tako imenovane družbene lastnine, dotlej bo, nasrkal' – delavec. Poglejte, svojih 35 let vlagam del svojega dela v menze, počitniške domove in še kam, zdaj jih pa poslovodeči možje oddajajo v najem ali celo prodajajo. Boli me, da me nihče ne vpraša, ali se s takšnim početjem strinjam. To je tisti brezpravni vakuum, o katerem sem že govoril...«

Ines Pahor, predsednica konference sindikata v Tomosu in delegatka na 1. kongresu ZSSS:

»Ker konference, ki bo ocenila delo 1. kongresa Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, še nismo imeli, vam bom dala zgolj svoje osebno mnenje. Programske usmeritve niso slabe, moti me le to, da v njih ni natančno določeno, kdo in predvsem kdaj jih bo uresničil.

Tisto, kar je pa zapisano na hrbtni strani izkaznice, so bolj programske usmeritve kot pa pravice, ki naj bi jih imel naš plan. Obljubljajo najrazličnejše sklade, ki jih pa še ni; in ker naj bi jih napolnilo članstvo, je vprašanje, če sploh bodo, ker so ljudje iz dneva v dan bolj nezaupljivi. Smo se pa z izkaznico končno znebili večnih očitkov ,avtomatičnega članstva', čeprav so njeni oblikovalci pozabili na jezike narodnosti, ki živijo na Slovenskem.

Kar se organiziranosti tiče, pa tole. Pri nas v tovarni smo še vedno organizirani po starem: ,teritorialno' se povezujemo v obalni svet, panožno pa v kraško-obalni odbor ,kovinarjev'. Upam, da bo slednja metoda dela zaživela, saj se bomo končno le združili enaki s približno enakimi težavami. Doslej smo se namreč družili vsi, tako da po končanih sestankih nismo niti vedeli, o čem smo razpravljali in zakaj je pravzaprav šlo. Ker pa po novem šele začenjamo, o rezultatih še ne morem govoriti. Je pa škoda, ker nimamo za ta opravila plačanega človeka. Kadrovskih zadreg sicer nimamo, ker so se vse tri občine združile v Obalo, vendar takšna dela terjajo celega človeka. Mi smo pa amaterji...

Seja predsedstva Obalnega sveta ZSSS

Na skupščini naše panoge pa smo rekli še to: če že gremo v prenov, potem moramo prenoviti tudi kadre. Sedanji so pa naše preveč obremenjeni s staro ,slavo' in starim načinom dela, zato je vprašanje, če bodo lahko kar čez noč spremenili svoje navade...«

Ivica Zupanc, članica izvršnega odbora OO ZS v Slavniku:

»Nisem bila niti delegatka niti nisem spremljala kongresa. Tudi programskih dokumentov ne poznam. Dobro pa vem, da je šlo med drugim tudi za ustanovitev Zveze svobodnih sindikatov Slovenije. Glede vodstva pa: saj se ga bo po novem menda dalo zamenjati, če ne bo izpolnil pričakovanj...

Tudi nove izkaznice še nisem videla. Dvomim pa, da je na njej zapisano, koliko odstotkov popusta bo imel član pri rekreaciji, na letovanjih, pri prevozih..., nenazadnje pa tudi pri nakupih v toliko opevanih konzumnih trgovinah, ki po moje sodijo v isto kategorijo. Zato se tudi pri nas strinjamo, da bi napravili svoj sindikat. Takšnega, ki se bo lahko pozorneje ukvarjal z našimi težavami kot republiški. ROS prometa in zvez namreč za nas ni napravil nič dobrega; najbrž tudi zato, ker ima na grbi preširok krog delovanja. Zato smo 22. marca sklicali pripravljalni sestanek za ustanovitev obalnega sindikata prometa in zvez, v katerega naj bi se poleg nas vključili še nekateri špediterji, PTT, Splošna plovba in železnica. Kolikor vem, se republika s takšno organiziranostjo ne strinja; vem pa, da bomo morali biti z njo nekako povezani, sicer svojih nalog ne bomo mogli uresničiti. Ampak – nekaj moramo premakniti, ker obstoječi sindikat od novega leta sem še ni sestavil kolektivnih pogodb in jih po moje tudi do konca junija ne bo. To je pa že druga zgodba. Če jih namreč ne bo, bo ostal brez članstva, mi pa brez sindikata...«

Janez Novak, sekretar luškega odbora sindikata:

»O kongresu pri nas v Luki nismo veliko govorili, ker imamo kup vsakdanjih problemov. Navsezadnje pa tudi nimamo kolektivne pogodbe, zato še ne vemo, kakšen sindikat bomo pravzaprav potrebovali. Vemo sicer, da bodo pogodbe nekakšna kopija zahodnih, vemo pa tudi, da bomo pri izpolnjevanju njenih pogojev ,prekratki'. Zato razen sklepa o ustanovitvi sindikata pristaniških delavcev nismo storili še nič ,prenovitvenega'. Pa še to smo naredili zgolj zato, ker pač vemo, da bo delodajalec moral imeti sogovornika. To naj bi bil sindikat.

Kakšen pa bo, se bomo – kot že rečeno – dogovorili na sestanku konec tega meseca. Doslej namreč nismo bili zadovoljni z nobenim – niti z občinskim niti s panožnim niti z repubiškim.

In zakaj razmišljamo, da bi napravili nekakšen samostojni sindikat pristaniških delavcev severnojadranskih luk – od tržaške do reške? Zato, ker smo bili doslej skupaj s šoferji, železničarji, piloti, poštarji itd., s katerimi pravzaprav nimamo nič skupnega. Z Obalo in Republiko se bomo sicer pripravljeni pogovarjati, saj se zavedamo, da bomo močni le, če bomo združeni. Vendar ,druga' stran še ni pokazala interesa za to. Če ga še naprej ne bo, bo ostala brez nas. Čau!«

Marija Bratina, predsednica sindikata v skupnih službah portoroške Droge: »Živimo v času sprememb, tako znotraj delovne organizacije, ki se spet prenavlja, kot slovenskih sindkatov.

V delovni organizaciji smo bili priče nenehnim priključevanjem in združevanjem, zdaj pa smo v času razdruževanja. Zato je težko govoriti in ocenjevati, kako in kaj, ker je vse to prepleteno.

Nedavni kongres Svobodnih sindikatov Slovenije mi je pustil nekaj strahu, da bo namreč precej tega, o čemer je bil govor na kongresu, ostalo spet samo na papirju. Že dejstvo, da je na kongresu prišlo do tolikšnega razhajanja, da je ostal statut odrinjen za pol leta, dovolj zgovorno priča, kje smo.

Tudi mi v Drogi, se moramo najprej pogovoriti in zatem odločiti, kako se bomo v sindikatu organizirali. Ne gre pozabiti, da zaposlujemo ljudi od Središča ob Dravi do Portoroža; kako to povezovati ali dati isto težo problemom v Ormožu in Portorožu.

Danes je težko prepričevati ljudi, ker so zaradi preteklosti postali sila nezaupljivi. Po drugi strani pa so imeli posamezni sindikati več samostojnosti kot v sedanji organiziranosti. Žal je nam toliko težje, ker nimamo dovolj opore in pomoči ne v odboru dejavnosti in ne v občinskem sindikalnem svetu. Enostavno so nas pustili ob strani, nikogar ni, ki bi nam pomagal. Kaže, da se bojijo priti med nas, ker se bojijo naših konkretnih vprašanj. Med ljudmi prevladujejo apatičnost, navelićanost in malodušje nad ravnanjem višjih, plačanih aktivistov sindikata, ki so se dobesedno – pogospodili...«

Bruno Eller, član ROS za gostinstvo in turizem, Emona hoteli Bernardin: »V bistvu je vse, kar delavci pričakujejo od sindikata – v kolektivni pogodbi. Gre za vprašanje delavčeve eksistence.

Po mojem prepričanju sindikat ne sme pristajati na zahtevo gospodarske zbornice, naj bi vrednost dela izhajala iz trenutnih zmožnosti gospodarstva. Če namreč neko podjetje ni sposobno plačati zahtevane cene, je za to gospodarstvo bolje, da gre takšno podjetje že zdaj v stečaj. Ne smemo pristajati spet na to, da bi umetno držali nad vodo podjetje, ki že na začetku ni sposobno živeti. Seveda je potrebno pogledati, za kaj gre, ne pa da vidimo rešitev v zniževanju osnove na 250 ali 300 mark.

Ali v Bernardinu ta hip dosegajo zahtevano višino 600 mark? Ne, ob sedanjih družbenih dajatvah je to iluzorno pričakovati. Toda po ureditvi tega vprašanja vidimo rešitev v zmanjševanju števila delavcev, ki jih zaposlujemo občasno. Jasno je namreč, da bi z boljšim plačevanjem dela tudi stalno zaposleni delavci rade volje opravili tista dela, ki sicer niso zdaj v »njihovem delokrogu«.

Mi smo organizirani v panožnem sindikatu, ki je na Obali dokaj močan. Predlagali smo tudi našega kandidata za predsednika ROS, žal, nismo uspeli. Prav tako menimo, da bi moral biti obalni svet tisti, ki bi v primeru sporov prek svojih strokovnih služb vodil boj z menežmentom...«

Ivan Patalić, predsednik sindikata v ladjedelnici »2. oktober« v Izoli: »V Sloveniji smo edini ladjedelničarji in naša dejavnost ne spada v noben obstoječi okvir, saj je naše delo povsem drugačno od dela v istih poklicih. To govorim zato, ker smo morali leta in leta tudi v obalnem svetu dokazovati, da gre sicer za isto stroko, vendar različne razmere za delo in da se zato upravičeno borimo za beneficiran staž. Za to, kar je v sosednji republiki že zdavnaj vsakomur jasno.

Zdaj, po kongresu, čakamo. Delavci pravijo, da smo doslej imeli od sindikata bolj malo, zdaj pa še ne vedo, kaj bo. Največ neznank je pri kolektivni pogodbi. Gre za upravičen strah, da bo sindikat pokleknil, da spet ne bo vztrajal pri svojih zahtevah in varstvu delavca. Veriga stečajev, kraj družbene lastnine, vse to vpliva na počutje. Kljub temu se je dobra tretjina ali 130 od 370 zaposlenih že odločila za svobodne sindikate, ker pravijo, da bo ta s svojimi strokovnimi službami edini lahko vodil bitko za delavca.«

Anketo pripravili:
Damjan Križnik in Janez Sever,
slika: Sašo Bernardi

Nadaljevanje s prejšnje strani

so bili vsi akti, ki jih je na podlagi določb in pooblastil družbenega dogovora o dohodku predpisoval odbor podpisnikov. S temi akti, ki jih je odbor podpisnikov objavljal v uradnem listu in ki so zavezovali vse organizacije, so bili predpisani instrumenti in količniki za ugotavljanje in obračunavanje dohodka in osebnega dohodka. Samoupravni sporazum je veljal, ko ga je podpisala polovica, a ne vsi podpisniki.

Odbor podpisnikov, ki ni imel nobenega veljavnega mandata in ki tudi ni nosil prav nobene odgovornosti za dogajanja in za delovne procese, je neposredno posegal v obračunavanje osebnega dohodka in omogočal dejavnostim in podjetjem več ali manj sredstev za osebne dohodke. Tega v kolektivnih pogodbah, njihovi vsebini, postopkih in veljavnosti ne sme biti. Če se bo takšna praksa nadaljevala, bodo kolektivne pogodbe kljub njihovemu drugačnemu nazivu še vedno akti dogovorene ekonomije in ni od njih pričakovati nobenih koristi. Ne ime (družbeni dogovor ali kolektivna pogodba), ampak vsebina, postopki, veljavnost in podpisniki so tisto, kar daje enemu ali drugemu aktu njegove značilnosti in kakovost.

Podpisniki

Če naj bodo kolektivne pogodbe, ki prav sedaj nastajajo, drugačne od družbenih dogovorov o dohodku in panožnih samoupravnih sporazumov o dohodku in osebnih dohodkih, se mora to še predvsem poznati pri mandatu, vlogi in odgovornosti podpisnikov. Vsak izmed podpisnikov kolektivne pogodbe mora imeti veljaven mandat, mora imeti neposreden interes za vprašanja, ki se urejajo s kolektivno pogodbo, mora neposredno nositi odgovornost za ta vprašanja in tudi neposredno nositi posledice njihovega ustreznega ali neustreznega urejanja. Če ta pogoj ne bo izpolnjen, bomo imeli kolektivne pogodbe samo po imenu, ne pa po njihovi vsebini in delovanju.

Zvezni zakon o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja, ki je vpeljal kolektivno pogodbo kot akt, s katerim se uredijo in določijo pravice in obveznosti delavcev ter pravice in obveznosti delodajalcev, vsebuje tudi nekatere določbe o podpisnikih kolektivnih pogodb. V imenu delavcev sklepajo kolektivne pogodbe sindikati, a v imenu delodajalcev in organizacij gospodarske zbornice ali druga združenja, v katerih so predstavljeni organizacije in delodajalci.

Če upoštevamo našteta merila za udeležbo pri sklepanju kolektivnih pogodb (neposredni interes, neposredna odgovornost ter neposredno izražanje in prenašanje posledic), so sindikati primerni podpisnik kolektivne pogodbe. Delavci se (za vnaprej) svobodno vključujejo v sindikat, in če ta ne opravlja svojega programa in nalog, se vključijo v drug sindikat, si ustanovijo novega ali niso njegovi člani. Tak sindikat bo ostal brez članstva in bo shiral. Razen tega so v vseh sindikalnih forumih od članstva izvoljeni predstavniki, ki morajo zagotoviti, da tudi sindikalni uradniki opravljajo programirane dejavnosti. Če bo sindikatov več in če se bo razvila konkurenca pri varstvu delavcev, bo to neposredno odgovornost do članstva samo še povečevalo. Sindikati kot eden izmed podpisnikov lahko torej povsem kvalificirano pokrijejo socialni del kolektivne pogodbe. Delavcu morajo biti s kolektivno pogodbo zagotovljene pravice iz dela, ki jih omogočajo dosežena stopnja civilizacije ter delovna in dohodkovna učinkovitost delovnih procesov, a v tej sestavi tudi primerne in spodobne plače. Samo to sta naloga in odgovornost sindikata v postopkih sklepanja kolektivnih pogodb, a kot protivrednost mora zagotoviti socialni mir brez stavk in drugih oblik motenja normalnega odvijanja delovnih procesov.

Enako ni mogoče trditi za drugo stran, ki mora pokriti produktivistični del delovne in dohodkovne uspešnosti in učinkovitosti delovnih procesov. Gospodarska zbornica ne nosi prav nobene odgovornosti za poslovno uspešnost, akumulativnost in modernizacijo delovnih procesov v včlanjenih podjetjih, a članstvo v zbornici je obvezno in tako tudi ni mogoča nobena konkurenca. Uradniki na zbornici nimajo niti posrednega in tudi ne neposrednega interesa za napredek gospodarstva. Njihov neposredni interes je kvečjemu to, da svoje znanje temu gospodarstvu čim bolje prodajo preko raznih posrednikov, ki jim to posredovanje znanja posebej plačajo. Gospodarska zbornica torej ne ustreza omenjenim merilom za podpisnika kolektivne pogodbe, drugih združenj, v katerih so predstavljene organizacije in delodajalci pa enostavno ni. Treba bo doseči, da bo gospodarska zbornica izpolnjevala merila za podpisnika kolektivne pogodbe, ali pa si bo treba izmisliti druge, kvalificirane podpisnike.

V družbenih dejavnostih bo drugega podpisnika treba iskati v vrstah financerjev, ki se morajo zavzemati za dobro in hkrati tudi poceni dejavnost. To je za zdaj povsem jasno pri izobraževanju, manj jasno pri raziskovalnem delu in prav tako pri zdravstvu in socialni dejavnosti. Podpisnika bo v vsaki dejavnosti treba poiskati med subjekti, ki so za posamezno dejavnost odgovorni in ki tudi neposredno nosijo posledice dobre ali slabe ureditve posameznega področja.

Svobodni Sindikati Slovenije

Svobodni sindikati Slovenije danes:

Hočemo sindikat za sinove

V petek, 20. aprila, je bil v Hrastniku končan tridnevni seminar predsednikov sindikalnih organizacij v Revirjih. Na njem smo bili priče nenavadnemu intervjuju, ko so udeleženci seminarja Rajku Lesjaku, sekretarju svobodnih sindikatov Slovenije, postavljali vprašanja, ki po njihovem mnenju najbolj zanimajo članstvo v prvih dneh po kongresu.

Po uvodni besedi, ko je Rajko Lesjak na kratko ponovil predkongresno dejavnost, kongres in delo po njem, se je prvi oglasil z vprašanji **Mijo Popović** iz trboveljske cementarne: »Ugotavljam, da članstva nismo v celoti seznanili s tem, kar je bilo na kongresu. Na seminarju smo razlagalce vprašali, kaj je z zahtevo po 600 markah, ker imajo delavci občutek, da vodstvo sindikata v pogajanjih popušča. Na kongresu smo se dogovorili, da je 600 mark najnižja čista

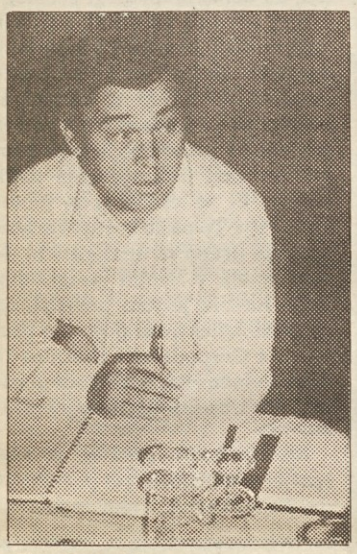

Mijo Popović

cena živega dela. Tudi vprašanja krajšega delovnega tedna, 40 ur, in predlog, da bi bil najkrajši dopust najmanj 20 dni, ni nikjer nič objavljenega. Podobno velja za dogovor o tem, da bo imel predsednik sindikata ali zaupnik 16 delovnih ur na mesec priznanih za svoje sindikalno delo. In na koncu, zanima me, zakaj vodstvo Svobodnih sindikatov Slovenije tako mirno sprejema žalitve Franceta Tomšiča.«

Rajko Lesjak: »Nihče nima pravice odstopati od dokumentov in deklaracij, ki so bile sprejete na kongresu! Če bi ta odmik res bil, je potrebno takoj zamenjati ljudi.

Dinarska protivrednost 350 zahodnonemških mark, ki jo ponuja Gospodarska zbornica in v njej direktorji, nas ne pelje v Evropo, temveč nas oddaljuje že od nekaterih na Balkanu. Mi se ne odmikamo in ne pristajamo na nižjo vrednost, čeprav v nekaterih panogah opozarjajo, da bi s takšnimi cenami dela morala podjetja pod vodo. Za takšne primere velja dogovor z delavci, da pristanejo na odmik vendar le za določen čas. To, da zbornica straši delavce, naj bodo srečni, da imajo sploh delo, je demagogija. Zbornica naj bi se raje ukvarjala s pripravo načrtov in programov, kako podjetja dvigniti na evropsko raven, ne pa da preračunava najnižjo vrednost dela.

Vsak sindikat, tudi tisti v kapitalizmu, se bori za krajši delovni čas. Nam so manjkali dva, trije glasovi v skupščini, da bi naše dopolnilo vgradili v zakon. Zdaj je možnost v panogah, da pokažejo, koliko jih je v hlačah in si izborijo krajši delovni čas.

Temu sindikatu gre zahvala, da si je v zakonu o delovnih razmerjih pridobil takšno pozicijo, ki mu jo lahko zavidajo tudi v modernejših državah, da nam namreč ni mogoče predpisovati pravil vedenja. V kolektivni pogodbi pa je zapisano, da zaupniku pripada za vsakega delavca ena ura ali največ 50 ur za sindikalno delo, ki ga plača podjetje. Iz sindikalne članarine pa dobijo najboljši še 10 odstotkov. V ta čas niso vštete tiste ure, ko se zaupnik udeležuje različnih sej zunaj podjetja. Prav in lepo bi bilo, da se zdaj zahvalimo že nekdanjim delegatom, ki so nas v skupščini podprli. Če bi nam to uspelo še z našim predlogom o delovnem času, bi bil naš kongres v senci teh pomembnih odločitev.

V zvezi s Tomšičem bi rekel, da gre za znane pojave posameznih strankarskih voditeljev na tujem, katerih cilj ni delavec, temveč stolček. Obstaja meja, do katere je moč govoriti o poštenih namenih in pluralizmu, za katerega smo se odločili. Nikomur nismo grozili in ne grozimo; priznavamo ne samo Tomšičev sindikat, temveč tudi tiste, ki so bili ustanovljeni že pred njegovim, ker trdimo, da bo naša Zveza svobodnih Slovenije kot nadstrankarska delavska organizacija samo pridobila v tekmovanju s strankarskimi sindikati. Tako ugled kot zaupanje delavcev, ker mi ne obljubljamo nečesa, za kar nismo prepričani, da je mogoče doseči.«

Marta Marn z osnovne šole I. Škvarča iz Zagorja: »Z ustanovitvijo posebnega sindikata prosvetnih delavcev, ki ga je, kot smo prebrali v časopisju, ustanovil Marjan Gojković, smo prosvetni delavci zmedeni. Ne vemo, kam smo vključeni ali kam se naj vključujemo in komu plačujemo članarino.«

Rajko Lesjak: »Po mojem mnenju, se je tovariš Gojković hudo uštel in bo moral računati, če bo seveda vztrajal, na solidarnost drugih sindikatov, ker brez prebite pare sindikat ne more delati, živeti ali opravljati svojega osnovnega poslanstva. Delavci v prosveti pa naj se vključujejo v tistega, ki jim več nudi.«

Ida Pevec iz hrastniškega zdravstvenega doma: »Kaj smo delavci v zdravstvu dosegli s tisto enourno opozorilno stavko. Doslej nismo dobili nikakršnega poročila o tem.«

Rajko Lesjak: »Tisti, ki je stavko organiziral, bi moral članstvu sporočiti tudi rezultate stavke. Po moje je uspeh že to, da smo dokazali, kako se znamo organizirati.«

Marta Marn

Ida Pevec

Direktorji poskušajo na hitro spreminjati zakonodajo

Martin Pavlin iz trboveljske Iskre je imel pet vprašanj z dvema podvprašanjema.

Najprej ga je zanimalo, kaj bo, ker so oni člani svobodnih sindikatov, vendar nikomur ne plačujejo članarine, kateri del kolektivne pogodbe velja za delovni kolektiv, ki želi ustanoviti svoj sindikat, da včlanjevanje poteka v nepravem času, ker še niso znani rezultati pogajanj, ali je 600 mark zgornja meja sindikalnih zahtev, da se sindikat obdrži na oblasti ali pa je to znesek, ki zagotavlja dostojno življenje, in kot zadnje, kolikšni so osebni dohodki funkcionarjev sindikata v republiškem vrhu in v občinskih svetih?

Rajko Lesjak: »S tem, da ne plačujete članarine, kršite osnovno statutarno določilo. Članarina se do konca maja ne bo spremenila. Kolektivna pogodba velja za vse delavce in ne le za člane sindikata. Podpiše pa jo tisti sindikat, ki ima največ članov.

V bistvu gre za načelo, da s to članarino financiramo programe in delo. Kot veste, želimo ustanoviti nekaj podjetij in hranilništvo, v katerih bo članarina kot delnica.

O tem, kolikšne so plače v republiškem sindikalnem svetu – ne vem. Vem pa zase. Po moje bi moral vprašati, koliko delam in koliko za to dobim. O plačah v občinskih sindikalnih svetih naj povedo tovariši iz teh svetov. Moja zadnja plača, pfenig gor ali dol, je bila 9.500 dinarjev.«

Roman Oberč, predsednik občinskega sindikalnega sveta v Trbovljah: »Moja pa 9.000 dinarjev.«

Marjan Milan iz RRTT v Trbovljah je menil, da niso objavljeni vsi kongresni dokumenti in da bi morali poskrbeti, da bodo čimprej. Rajko Lesjak mu je odgovoril, da bo kmalu izšla brošura, ki bo vsebovala vso vsebino in bo naprodaj že v prihodnjih dneh.«

Janez Gorjanc iz trboveljskega Peka je povedal, da je

Janez Gorjanc

njihov direktor, ko je izvedel za zahtevanih 600 mark, kar »poskočil« in trdi, da tega ni mogoče izplačati, in da bi tudi sicer to porušilo vsa razmerja. Nato je naštel vse stroške za pri njih izdelan par čevljev in ugotovil, da od tisoč dinarjev vrednih čevljev delovni organizaciji ostane le 122 dinarjev. »Zato se čudim resnosti Marka Bulca, ki je ob Markovićevem nastopu na Brdu ploskal, danes pa mu očita, da ima za 30 do 40 odstotkov precenjen dinar...

Čeprav ti ljudje zatrjujejo, da bi zahtevanih 600 mark takoj postavilo na cesto samo v naši panogi in tekstilni industriji 35.000 delavcev, od tega zahtevka ne odstopam, ker sem prepričan, da bi z zmanjšanjem dajatev to vrednost lahko dosegli. Ker pa poznam delo v čevljarski in tekstilni industriji, vem, da se v tej industriji delavčevo delo meri s sekundami, plača pa s parami. Zato smo se v panožnem sindikatu dogovorili, da bomo 15. maja organizirali enourno opozorilno stavko.«

Rajko Lesjak: »Jaz podpiram to stavko! Sedanja vlada je dobila poceni odhodnico in popotnico od tekstilne industrije. Gre za velikega izvoznika, zato bi morali že zdavnaj poskrbeti za stimulacijo, ne pa da so čevljarsko in tekstilno industrijo ter izvoznike nasploh potisnili še bolj pod vodo. Ali bodo delavci pod pritiski, da jih bo 35.000 ostalo brez dela, popustili in odstopili od zahtevanih 600 mark, je, kot sem že prej govoril, prepuščeno njim. Vendar se ne bi smeli spet pustiti prelisičiti.«

Ljubo Cvar, sekretar občinskega sindikalnega sveta v Trbovljah je pojasnil, da so delavci Iskre v tako težkem položaju tudi zaradi hude poslovne napake, ko se je vodstvo pred šestimi leti odločilo za veliko naložbo, ki pa še danes ni dala rezultatov, medtem ko je podjetje obremenjeno z odplačevanjem dolgov zanjo.

Volontarizma v sindikatih je konec

Janez Zorko iz kemične tovarne v Hrastniku: »Kaj naj

Ciril Urek: »Tovariš sekretar, da ne boš mislil, kako je kolektivna pogodba nekaj povsem novega, ti izročam kolektivno pogodbo naših rudarjev, ki je začela veljati 1. aprila leta 1938...«

predsednik sindikata naredi, če ga direktor s svojimi sodelavci ne upošteva? V nekem podjetju predsednik sindikata med delovnim časom ne sme na nobeno sejo, ki je zunaj podjetja. V tem času smo v mnogih podjetjih priče hitremu spreminjanju interne zakonodaje, statutov, o tem se vodstva ne posvetujejo z nikomer, najmanj pa s sindikatom!«

Martin Pavlin

Rajko Lesjak: »Če delavci ugotovijo, da statut posega

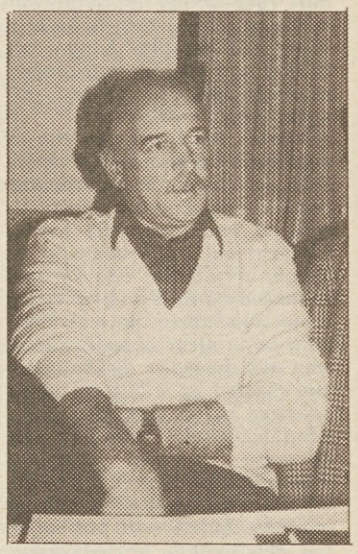

Janez Zorko

v njihove pridobljene pravice in ni po meri zakonov, naj ga ne sprejmejo. Sindikat si mora svojo vlogo in vrednost izboriti s svojim delom in bi potem rad videl direktorja, ki bi spreminjal statut, ne da bi se posvetoval s sindikatom.«

Tone Kastelic iz trboveljske PTT pa je menil, da mnogi statuti vsebujejo zvečine zgolj fraze, poslovodne strukture pa se na vse kriplje borijo proti temu, da bi v statute vnesli tudi poglavja o odgovornosti. Zato je predlagal, naj bi strokovnjaki iz sindikata natančno preučili statute podjetij.

Janez Jontes iz rudniškega gradbenega podjetja je skušal izvedeti, kako se naj organizirajo vozniki v njihovem podjetju, da bi si zagotovili enake pravice, kot jih imajo vozniki v prevozniških podjetjih.

Leopold Očka pa je menil, da je zdaj konec volontarizma v sindikatih. Zanimalo ga je, kako se deli članarina, ki jo nakazujejo osnovne organizacije.

Rajko Lesjak: »Strinjam se, da je voluntarizma v sindikatih konec in da je zaupnik sindikata pod izrednim bremenom in veliko odgovornostjo, saj je na eni strani pogajalec z direktorji in na drugi med delavci. Zato pa ponavljam, da gre za izredno odgovorno delo, in po drugi strani za slabo plačano delo. Kapitalisti so bili pametni: sindikalni zaupniki so dobro plačani in skrbijo za socialni mir v podjetju, pri nas pa se tudi največja podjetja otepajo plačati sindikalnega zaupnika. Toda to so stvari, ki jih bo treba še razrešiti. Ko nam očitajo, da smo ‚uradni' ali da smo ‚državni' sindikati, pozabljajo, da ta sindikat sestavljajo tisoči zaupnikov, ki se ne borijo za ‚sindikat očetov', temveč za sindikat sinov, ki bodo imeli lažje delo in bodo, če bomo zdaj združili moči, ne glede na to, v katerem sindikatu dejavnosti je kdo, če bomo mi zdaj dovolj trdno in nepopustljivo zagovarjali in branili to, kar smo zapisali na zadnji strani naše izkaznice in vztrajali pri tem, kar smo že doslej dosegli. Tisti, ki pri tem ne bo vztrajal, bo odstopil, mandat pa bo dobil drug. Tretje poti ni...«

Povzel: Janez Sever
Slike: Lukas

Seji sveta SSS ob rob

Čas je za streznitev, za miren, strpen in kulturen dialog o vseh interesih, ki se pojavljajo v Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije. Druga pokongresna seja ZSS pa se je, kljub temu, da je zdaj čas akcij in dela, ves čas spotikala ob neskladja med dobro dogovorjenimi programskimi in premalo dorečenimi in tudi odloženimi statutarnimi normami. Nesoglasja, ki so bila očitna že dolgo pred kongresom in tudi na njem, pa tudi osebna nasprotovanja, so na seji ponovno prišla v ospredje.

Moreča, slabo pripravljena in neodločno vodena seja je pokazala, da hočejo v nekaterih sindikalnih dejavnostih (zlasti tistih, ki imajo največje težave s članstvom) z agresivnostjo do drugih zvrniti vso odgovornost za takšno stanje le na ljudi zunaj svoje dejavnosti, na nekdanjo politiko in njene akterje. Slišali smo celo dvome in diskvalifikacije vodstva, ki je bilo na tajnih volitvah in ob demokratičnem kandidacijskem postopku na kongresu legalno izvoljeno, kljub močni konkurenci bolj radikalnih prenoviteljev. Temu moramo dodati tudi postavljanje nepotrebnih proceduralnih vprašanj in očitke o slabo pripravljeni seji, ki kažejo, da je mera nove sindikalne demokracije že skoraj prevelika.

Svet ZSS je izpeljal volitve članov predsedstva, ki je po novem le izvršni organ sveta. Člani sveta pa bi lahko, če bi namesto tekmovanja v besedičenju o vsem in nizkih udarcih sprejeli trdnejši dogovor o včlanjevanju, brez katerega bo seveda šla k vragu sleherna organizacija in tudi njeni funkcionarji.

Kongres je v programski listini jasno zaspisal svobodo sindikalnega organiziranja glede na interese delavcev. Določbe statuta temu načelu še niso dorasle in zato tudi špetir na seji sveta.

Res pa je, da je kongres za šest mesecev odložil dvajset neusklajenih dopolnil in takrat bodo na konferenci morali doseči tudi dogovore o teh vprašanjih in morebiti popraviti še kaj v veljavnem besedilu statuta. Ljudje, ki bi radi iz varne razdalje na Dalmatinovi 4 v Ljubljani postali veliki šefi sindikatov dejavnosti, pa zanemarjajo potrebo po prožni organiziranosti na teritorialni ravni in ne razumejo, da problemi, ki tarejo delavce, niso povezani z vprašanjem organiziranosti in samostojnosti sindikatov dejavnosti, temveč z učinkovitim varovanjem njihovih pravic v okolju, kjer delajo in živijo. Ne razumejo, da mora biti ves sindikalni organizem ubran tako, da bo deloval za članstvo in brez prestiža med teritorialno in panožno organiziranostjo.

V teh razpravah se srečujemo predvsem z ultimativnim delovanjem sindikatov delavcev družbenih dejavnosti. Ne glede na to, da bodo ti sindikati urejali glavna vprašanja v pogajanjih z republiško vlado, je nerazumljivo, da zaradi svojih posebnih ciljev dvomijo o vsej organizaciji ZSS. Legitimnost teh sindikatov, njihovih organov in funkcionarjev se bo seveda pokazala šele takrat, ko bodo tudi oni popisali članstvo in ko bo prišlo do njihove morebitne razcepitve. Zato ne razumemo njihovega opletanja in nezadovoljstva z legitimno izvoljenimi organi ZSS in zagovarjanje Tomšičeve teze, da stari kadri ne morejo delati v novih razmerah. Ker ima vsaka palica dva konca, moramo reči vsaj to, da so najmanjše kadrovske spremembe narejene prav v sindikatih dejavnosti in prav v teh sindikatih je po kongresu glavno delovno torišče.

Upamo, da se bodo strasti kmalu umirile, da se bodo znižali toni v razpravah in da bo namesto spletkarjenja na Dalmatinovi 4 prevladal razum. Časi so preresni in tako glede sindikalnega popisa kot tudi glede kolektivne pogodbe in socialne varnosti delavstva sindikat ne bo imel nobenih popravnih izpitov. *Marjan Horvat*

Druga seja sveta ZSSS

Zakaj bi bilo enostavno, če se da zapletati

Svet je najprej razpravljal o oblikovanju in sestavi predsedstva, ki je njegov izvršilni organ in nima več nobenih političnih pristojnosti. Miha Ravnik je predlagal, da bi bilo v predsedstvu pet profesionalnih sindikalnih delavcev, štirje predsedniki sindikatov dejavnosi, predsednik sindikatov iz Ljubljane in Maribora ter dva zunanja strokovnjaka.

V krajši razpravi, v kateri so sodelovali Rajko Stupar, Jože Arzenšek, Abdulah Zeinelagić, Jože Miklič in še nekateri, se je izoblikoval predlog, da naj bi predsedstvo sestavljali le profesionalci z Dalmatinove 4, to pa je pet profesionalnih članov predsedstva, ter predsednik in sekretar sveta ZSSS. Razpravljalci so ta svoj predlog utemeljili z nujnostjo nove organiziranosti dela v predsedstvu in strokovnih službah.

Svet je torej sprejel predlog za 7-člansko predsedstvo. Miha Ravnik je zatem predlagal delovna področja, ki jih bodo pokrivali posamezni člani predsedstva, in imena kandidatov. Predlog je bil takle:

- ekonomska politika in razvoj – Jože Šketa,
- pravice članov, varstvo pravic delavcev in sindikalni skladi – Jože Stegne,
- razvoj ZSSS kot stanovske in interesne organizacije – Milan Utroša,
- socialna politika in socialna varnost – Marija Fedran,
- razvoj upravljanja in delovno pravo – Gregor Miklič.

O tem predlogu člani sveta niso razpravljali, na tajnih volitvah pa so vsi predlagani kandidati dobili večino glasov. Predsedstvo torej tvorijo **Miha Ravnik, Rajko Lesjak, Jože Šketa, Jože Stegne, Milan Utroša, Marija Fedran in Gregor Miklič.**

V drugi točki so člani sveta razpravljali o potrjevanju članstva oziroma o včlanjevanju v sindikate dejavnosti in ZSSS. Uvodoma je o tem govoril Rajko Lesjak. Iz njegovega uvoda povzemamo tele misli:

Akcija včlanjevanja oziroma potrjevanja članstva poteka v podjetjih, ustanovah in organizacijah in glede tega ne sme biti omahovanja in iskanja poti nazaj. Legitimnost organizacije bomo preverili in dokazali s prostovoljnim podpisovanjem izjav in podelitvijo izkaznic. Podpis bomo opravili zaradi nas samih in zato, da damo odgovor vsem tistim, ki nam nenehoma očitajo neligitimnost. Popis je potreben kljub temu, da posamezni sindikalni aktivisti zaradi samovšečnosti in samozadovoljstva še vedno mislijo, da to ni potrebno in da bo zaradi njega prišlo do osipa članstva.

ZSSS mora priti do vsakega delavca oziroma možnega člana ne glede na to, kje dela. Dozdaj smo razdelili 511 tisoč pristopnih izjav; informacije s terena kažejo, da akcija poteka ugodno, razen na Obali in v Kranju. Sindikati dejavnosti naj dokažejo, kdo ima prav. Vodstvo svobodnih sindikatov Slovenije je bilo izvoljeno legitimno na kongresu in s tajnimi volivami. Tisti, ki dajejo lekcije, pa niso pometli pred svojim pragom. Tam kjer najbolj glasno zahtevajo nove kadre, niso v to smer sami naredili ničesar.

Ob koncu svojega uvoda je Rajko Lesjak predlagal svetu tele sklepe:

1. Predsedstvo naj prouči pobudo za organizacijo sindikalnega festivala v obliki tovariškega srečanja s kulturno zabavnim in vsebinskim programom.

Izkupiček s festivala naj se nameni za ustanovitev sindikalnega solidarnostnega sklada.

2. Svet naj sprejme informacijo o potrjevanju članstva in vpisovanja v sindikat. Članske izkaznice naj financirajo organi ZSSS in občinski sveti. Administrativno-tehnične službe na Dalmatinovi 4 so odgovorne za nemoten potek akcije in za evidenco sindikalnega članstva.

3. Strokovne službe naj nadaljujejo delo za pripravo aktov, ki bodo uredili vprašanje zastave, praporjev in pečatov.

4. Sindikati dejavnosti naj pošljejo programe in statute v svoja temeljna okolja.

Razprava po tem uvodu je bila takšna, kot jo kažejo citati, ki smo jih izbrali z magnetograma:

Andrej Ritlop: Najprej moramo opraviti včlanjevanje v sindikat podjetja, šele potem v sindikat dejavnosti. V Sladkogorski smo vse to že opravili. Članstvo zahteva korenite spremembe v delu sindikata. Pri nas razmišljamo o sindikatu podjetja in sindikatu dejavnosti. Svet naj bi tvorili predsednki sindikatov dejavnosti, rabimo pa tudi pomoč strokovnjakov. Če ne bo tako, kot mi mislimo, bo šel naš sindikat po svoji poti. **Sandi Bartol!** Na članske izkaznice smo prvič napisali konkretne obljube članstvu in se izpostavili nevarnosti, da vsega ne bomo mogli uresničiti. Od zadev, ki so na izkaznici, bi morali razčistiti vprašanje posredovalnic za delo in nabavo ozimnic v sindikalnih zadrugah. **Jože Stegne:** Na izkaznico smo zapisali tudi nekatere cilje, za katerih uresničitev se moramo še dogovoriti. V škupščini smo nasprotovali predlogu, da bi imeli le zavodi za zaposlovanje pravico do posredovanja dela. Imamo prijekt za ustanovitev sindikalne banke oziroma hranilnice in posojilnice. Za sindikalne konzumne zadruge ni zakonskih ovir. Denar za pomoč stavkajočim delavcem smo morali vzeti iz dela članarine. **Jože Arzenšek:** Pojavljajo se težnje, da bi članarina šla sindikatom dejavnosti in šele od tam za ZSSS. Morali bi že zdaj poznati višino članarine in temeljne odgovore delitvi, ki zanima članstvo ob podpisovanju izjav. **Mihael Toman:** Obljub s članske izkaznice ne bomo izpolnili, če ne bomo zbrali dovolj velikega števila članov. To, kar je povedal Stegne, vemo mi; članstvu, ki je zdaj, tako kot vsi Slovenci, zbegano, pa bo treba to šele razložiti. **Danilo Šipoš:** Ne glede na dnevni red smo sposobni povedati vse, kar vemo in tudi česar ne vemo o sindikatu. Za včlanjevanje pa bi bilo treba pripraviti propagando na TV, npr. okroglo mizo. Z današnjimi razpravami si delamo slabo reklamo. **Ciril Mezek:** Na Obali že poldrugo leto delamo po programu, ki smo ga sprejeli na kongresu. Programske opredelitve o svobodnem organiziranju in delovanju v statutu niso dosledno izpeljane. Zaradi tega prihaja ob dobrem programu do konfliktov. Ukrepi, ki so značilni za birokratske organizacije, ne smejo ovirati nastajanja sindikatov od spodaj navzgor.

Naše predsedstvo ne soglaša s postopkom podpisovanja pristopnih izjav in delitvijo članskih izkaznic. Zahtevali smo dvojezičnost in priznavanje teritorialne organiziranosti. Ne vem, zakaj naše pripombe rušijo dogovorjeni koncept. Če naše zahteve ne bodo argumentirano zavrnjene, bomo izdali lastne pristopne izjave in članske izkaznice ter uvedli evidenco članstva in lastno delitev članarine. Odprti bomo tudi za tiste, ki zdaj nočejo v ZSSS; naj omenim šoferje, novinarje in zdravnike. **Andrej Cimerman:** Članstvo bomo pridobili, če bomo preprečili odpuščanje delavcev in birokratsko obnašanje na zavodih za zaposlovanje ter če bomo odvečnim delavcem zagotovili socialno varnost. V Šiški smo dozdaj probleme reševali sami, odslej jih boste morali tovariši iz republike. Če se o članarini ne bomo dogovorili, bomo plačali le tisto, kar bo narejeno. Če ne boste uspešni, ne bomo plačali nič, saj nas bo članstvo merilo le po uspehih. Bolje je, da se nehamo prepirati. Probleme naj rešujejo tisti sindikalisti, ki so vanje vpeti, in za to delo naj dobijo vso strokovno pomoč. **Marjan Gojkovič:** Osip članstva že imamo. Nekateri od tistih, ki so pred kongresom grozili, zdaj množično izstopajo zaradi razočaranja. Izstopila je Ljubljana. Srednje in osnovne šole marca niso hotele plačati članarine. Isto se je zgodilo v Celju, danes smo dobili pismo iz Maribora. Ljubljanske univerze nismo imeli, mariborska bo zdaj izstopila. Vsi nam postavljajo zahtevo po samostojnosti in lastnem žiro računu in vodenju samostojne politike, mogoče tudi znotraj ZSSS. Kongres nam tega ni dal. **Milan Deisinger:** Članstvo želi obdržati delo, vodstva pa hočejo podjetja zadržati na tržiščih. Članstvo hoče dostojne plače, vodstvo pa likvidnost podjetja. Članstvo želi socialno varnost, vodstva pa jim zaradi likvidnosti odvzemajo prehrano in regrese. Sprašujem se, če lahko sindikati sploh kaj naredimo, dokler se ne bodo uredile gospodarske razmere in dokler imajo preveč zaposlenih. **Rudi Perozzi:** Pri nas smo članstvo popisali pred kongresom. Le 13 od 417 delavcev je izstopilo iz sindikata. **Mira Videčnik:** Naše listine so takšne, da lahko mirno stopimo pred članstvo in tudi rezultate imamo. Med članstvom in zaupniki pa so kratki stiki in takšni pojavi so tudi na višjih ravneh organiziranosti. V TE Šoštanj se je do včeraj včlanilo 680 do 747 delavcev. **Franc Berginc:** Razumem dobronamernost razmišljanj in predlogov za teritorialno organiziranost, ne razumem pa prepira z Obale. Ne jemljite si preveč pravic, ker niti vi niti mi nismo samozadostni. **Ciril Mezek:** Strinjam se z Berginčevo tezo o soodvisnosti teritorialne in panožne organiziranosti. In prav zato nam gre. **Slavko Dobrin:** Bil sem tudi na 11. kongresu ZSS. Tam smo rekli tri lepe besede: Hočemo, znamo, zmoremo. Mogoče smo hoteli, zmogli nismo nič, za znanje pa ne vem. **Milan Utroša:** Morali bi imeti bralne vaje in prebrati vsaj to, kar smo sprejeli na kongresu. O besedah in prevodih na izkaznici smo izgubili preveč besed, ker to niso bistveni problemi. V prehodnem obdobju imamo tako občinski sveti kot sindikati dejavnosti približno enako vlogo. Zato ne vidim problemov v organiziranosti sindikatov na Obali in podobno smo se organizirali tudi v Pomurju. Problem pa so odnosi med funkcionarji, in to smo vedeli in spoznali že pred kongresom. Med člane se bo vpisalo, več tistih, ki v organizaciji ostajajo, kot tistih, ki bodo zdaj vstopili. **Jože Stegne:** Sindikati dejavnosti imajo vso avtonomijo in ni ovir za njihovo samostojno delovanje. Isto velja za organiziranost na Obali in v Pomurju. Če so kljub temu različna mnenja in hotenja, pa moramo ta vprašanja razčistiti.

Ne moremo pa po kongresu, kjer smo sprejeli poročilo, v katerem smo sami kritično napisali kaj smo naredili in česa nismo in tudi zakaj nismo, govoriti, da ni bilo nič narejeno. Če velja ocena tov. Dobrina, potem ne jaz ne kdo drug ne more biti v tem predsedstvu. Noben časopis ni objavil, kaj smo storili za delavce Atmosa. Javnost ne pozna vsega tega, kar je naredil Andrej Cimerman in drugi sindikalisti iz Šiške. **Slavko Dobrin:** Opravičujem se, hotel sem povedati le, da nas čas prehiteva. **Branko Iskra:** Programski dokumenti žanjejo uspehe. V Savi se je včlanilo 80 do 90 odstotkov zaposlenih. Če kdo hoče imeti na izkaznici napisan tudi sindikat podjetja, je treba tudi to omogočiti. **Alojz Omejc:** V Sindikatu ugotavljamo, da je ogrožena Socialna varnost polovice od 70 tisoč tekstilnih in usnjarskih delavcev. 15. maja bomo organizirali opozorilno stavko. Eno od prvih sej sveta moramo nameniti položaju v gospodarstvu, ki mu grozi bankrot, in postaviti zahteve slovenski vladi. **Stanislav Mlakar:** Zaradi tega, kar smo naredili za delavce Lileta, Marlesa, Atmosa, smo dobili zaupanje. Zato pri včlanjevanju v sindikat v Mariboru ne bo problemov. Na današnji seji pa sem videl, da se bojimo za svoje stolčke. Če je kdo problematičen, ga je treba imenovati, ne pa črniti delo celotnega republiškega sindikata.

S tem se je razprava iztekla in Miha Ravnik je ugotovil, da bo o nekaterih vprašanjih treba govoriti na prihodnjih sejah sveta. V akcijo včlanjevanja se moramo vključiti vsi. Zaposleni se včlanjujejo v sindikate dejavnosti glede na svoj interes, pa tudi v druge oblike organiziranosti.

Glede članarine je Ravnik povedal, da bomo na podlagi predloga o njej govorili na prihodnji seji. Zdaj znaša 0,6 odstotka in sedanji delitveni sistem velja do konca maja. Glede obljub na članski izkaznici pa je predsednik dejal, da je treba za prihodnjo sejo pripraviti projekte uresničevanja tistih obljub, ki so zaenkrat le sindikalni cilji. To pa so le štiri vprašanja; vse drugo so sindikati že do zdaj imeli v svojih programih. Miha Ravnik je tudi povedal, da so glede kolektivne pogodbe problemi z Gospodarsko zbornico in da se z vlado zdaj ni mogoče pogajati, ker v njej nimamo sogovornikov.

Na Ravnikov predlog je svet sprejel predloge, ki jih je v uvodu dal Rajko Lesjak, s tem da je treba pobudo za sindikalni festival čimprej doreči in operacionalizirati.

Svet je v tretji točki dnevnega reda sprejel poročilo odbora za sindikalna priznanja o letošnjih dobitnikih zlatega znaka. Člani sveta so dodali še dva predloga, s katerima so dopolnili spisek dobitnikov zlatega znaka.

Pod točko razno so člani sveta naprej zvedeli, da Dušan Rebolj tudi na lastno željo odhaja na delo izven sindikata, Brane Mišič pa bo v sindikalni strokovni službi še naprej pripravljal kolektivne pogodbe in skrbel za izvajanje.

Nevenka Lekše je predlagala, da se v domu sindikatov upokojijo vsi tisti, ki izpolnjujejo pogoje. To naj velja tudi za pogodbe o delu in za prejemke iz funkcionarskega sporazuma. Svet je njen predlog soglasno sprejel.

Svet je sprejel pobudo Vekoslave Kraševec za oblikovanje republiškega sindikalnega telesa, ki bo skrbelo za vprašanja stečajev. Enako velja za njeno pobudo, da se brošura o kolektivni pogodbi tiska šele potem, ko bo podpisana.

Franček Kavčič

Miha Ravnik

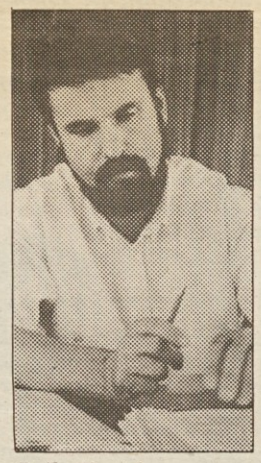
Rajko Lesjak

Milan Utroša

Marija Fedran

Gregor Miklič

Jože Stegne

Jože Šketa

Svobodni Sindikati Slovenije

Obisk pri brezposelnih delavcih

Slepe ulice iskanja službe

V Ljubljani se je število brezposelnih delavcev oziroma tistih, ki so jih odpustili z dela, povzpelo že nad 1.100. Zvečine so to tisti, ki so bili prej zaposleni pri Iskri. Razpršeni so bili po različnih delovnih organizacijah tega nekdanjega paradnega konja slovenske elekronike, ki mu je v zadnjem času dramatično pošla sapa. Prišlo je nepričakovano – in tako so se ljudje znašli na cesti.

Nekatere med njimi smo obiskali, da bi izvedeli, kako živijo zdaj, česa se nadejajo, kaj pričakujejo od prihodnosti. Vsi še zmerom tavajo v slepih ulicah iskanja službe. A hkrati so si njihove usode med sabo sila različne.

»Čas je delal za naju«

V **Danico Okorn** smo malone trčili pred njeno še ne do kraja dograjeno hišo v Medvodah. Z avtom se je odpravljala po opravkih v Ljubljano. »Lahko se pogovorite kar z mojim možem, ki je tudi brezposeln,« nas je povabila v hišo. Mož Franc je bil zaposlen kot vodja skladišča v Mikroelektroniki, prav tako pa tudi njegova žena, po poklicu prodajalka. Po stečaju je prišla Danica Okorn na seznam brezposelnih, njen mož pa je vzel, tako kot zakon dovoljuje, 24 plač in sredstva kapitaliziral, kar se še najbolj vidi po čudovito urejeni notranjosti hiše.

Kajpak sama plača ne bi bila dovolj za vse to. Le kdo si lahko dandanašnji zgolj s plačo zgradi hišo ali kupi stanovanje? Podedovala sta precejšnjo vsoto denarja, ona od vikenda, on od svoje družine, nato pa si v dobrih dveh letih sezidala hišo in uredila stanovanje, s tremi spalnicami in dvema kopalnicama. Imata čudovito urejeno dnevno sobo, kjer je ena stena vsa v steklu, s pogledom na vrt.

Čeprav sta se vselila šele lani decembra, sta na prostornem vrtu že zasadila sadno drevje. »Čas je delal za naju,« se nasmehne Franc Okorn. Denar se jima je na banki obrestoval, vse, kar imata, razen pomivalnega stroja, pa sta tako in tako kupila na kredit. In od česa živita zdaj? Predvsem pomagata tašči, ki ima vrtnarijo, služita s prodajo zgodnjih sadik in lončnic. Ona pa še honorarno kdaj pa kdaj kaj pretipka.

Imata dve punčki, ki sta stari enajst in sedem let. »Preživeti se sicer da,« pravi Franc, »vendar pa se je težko navaditi na to, da zdaj nikamor ne moremo. Prej smo namreč lahko kam šli.«

Od 170 odpuščenih delavcev iz Mikroelektronike jih je v tem času znova dobilo službo le borih deset. Celo inženirji so dobili slabše zaposlitve – nobeden ni dobil pametnega dela, smo še izvedeli.

Samohranilka z dvema otrokoma

Milka Peričič stanuje v pritličju stanovanjskega bloka

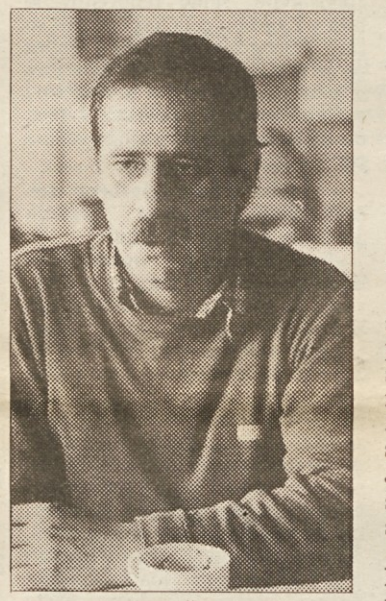

Franc Okorn: »Čas je delal za naju…«

v Šiški. Ko smo prišli, je ravno obedovala juho. Posedli smo kar v predsobi, ki služi za nekakšen dnevni prostor. Tu se učita tudi otroka. Miza, potisnjena ob zid, trije stoli, koledar na vratih, peč ob steni, to je vse – drugega v tej miniaturni sobi ni.

Stanovanje je enosobno in meri 38 kvadratnih metrov, dobila pa ga je od občine. Pralni stroj je nenehno v okvari, televizija je prastara in ne dela več. Milka Peričič je samohranilka, otroka sta že skorajda odrasla. Hčerka študira na univerzi, sin pa obiskuje srednjo šolo. Samo z nadomestilom, ki nanese 1.600 dinarjev, bi težko preživela. Dobila je otroške dodatke, otroka pa štipendijo.

V Leku so ji za mesec dni omogočili honorarno delo. Pravi, da je tam zelo zadovoljna, a kaj, ko je ta zaposlitev le za kratek čas. Brez službe je že od 7. decembra. Boji se, da fizično ne bo zdržala tolikšne negotovosti, ki se vleče iz dneva v dan. Med pogovorom kar naprej joče. Ne pusti, da bi jo slikali.

»Vsak dan je hujše. Na začetku so vsi najlepše govorili, zdaj pa je zmerom slabše. Z živci sem čisto na koncu,« nam je povedala in bridko zajokala. Pa saj ji tudi prej ni bilo z rožicami postlano: vseh petnajst let, kar je bila zaposlena kot delavka v Iskri, je bila na dopustu samo enkrat. Drugače pa dopust preživlja z otrokoma doma.

Sam s hčerko

Stanovanje **Slobodana Hruške** v Zalogu smo iskali kar precej časa, preden smo ga našli. Tudi sem smo se napotili na slepo srečo, nepovabljeni. Živi v ličnem, a skromnem stanovanju. Bil je sam doma. Je diplomirani inženir strojništva, brezposeln je po trinajstih letih delovne dobe.

Živi skupaj z dvanajstletno hčerko. Z dodatkom za hčer je nazadnje prejel 1.960 dinarjev nadomestila, pomagajo pa mu še starši, drugače ne bi mogel preživeti. Odpuščen je bil kot mnogi drugi iz Iskre Avtomatike, tozd AVN, še lani, v času najhujše inflacije. Ko je bil še zaposlen, je prejemal kar dober osebni dohodek, saj je bil v 28. kategoriji. Zadnji mesec, preden so ga odpustili z dela, pa je po dohodku zdrknil v 14. kategorijo, kar se krepko pozna pri nadomestilu.

V podjetju so obljubili, da se bodo z vsakim posebej pogovorili, kaj bo kdo delal, žal pa iz vsega tega na koncu ni bilo nič. Preprosto so jim izročili knjižice – in konec. Delo je izgubilo veliko diplomiranih inženirjev, celo doktorjev znanosti. Podjetje še vedno ni izpolnilo vseh obveznosti do svojih nekdanjih delavcev, tako denimo še danes niso dobili odpravnine. Nekateri pa še niso dobili izplačanih dopustov, regresov, jubilejnih nagrad.

Slobodan Hruška: »Danes je tako – kar si sam urediš, tisto imaš.«

Ima status inovatorja, ta status je uveljavil že v službi. Imel je načrte, da bi delal v svobodnem poklicu, vendar, preprosto, zaposlitve ni mogel dobiti. Povsod, kjer je dal ponudbe, ni dobil naročil, ker pač ni denarja. Svobodno inovatorstvo bo tako moral pustiti za boljše čase. »Celotna družba je v nazadovanju,« pravi, »saj ni nobene razvojne investicijske dejavnosti. Pravzaprav dela le še živilska industrija, pa nekatere storitvene dejavnosti in izvozne kooperacije. To, kar zdaj vsak zase išče, so le drobtinice. Vsa družba mora preskočiti v razvojni cikel.«

Materialni tokovi mirujejo

Lani je imel petnajst ponudb za namenske stroje, pa se niso mogle uresničiti. Firme, ki bi takšne stroje potrebovale, niso investicijsko sposobne, čeprav bi šlo pri tem za nujno posodobitev proizvodnje, kot se to uveljavlja v svetu. Če si ogledamo razmere v industriji pa to, kakšni ljudje so na posameznih mestih, bi ugotovili, da pri nas preobrazbe še niti začeli nismo. Veliko govorimo o reformi, vlada se z njo tudi postavlja pred svetom. Toda Ante Marković ureja le finančne tokove, medtem ko materialni tokovi, to je proizvodnja oziroma predelava, še naprej mirujejo.

Vlada bi morala poskrbeti za investicije, sprožiti štart – potem pa bi vse skupaj le steklo. Druga pot pa je, da si vsakdo zase najde zunaj kapital. Vendar pa bi hkrati morali zmanjšati obremenitve gospodarstva, da bi bili lahko konkurenčni tako s kakovostjo kot tudi s ceno.

Na mizi pred sabo je imel dva iz časopisa izrezana oglasa za službo. »Pri službah pa je danes tako, da je zvečine že vse v naprej določeno, vse drugo so formalnosti,« zmajuje z glavo. Prijavljen je sicer na zavodu za zaposlovanje, a s tem si ne more kaj prida pomagati. Naravnost pretresljivo je, da takšen strokovnjak s tako bogatimi delovnimi izkušnjami že skorajda pol leta ne more dobiti ustreznega dela. »Predvolilno obdobje, ko se ni nič naredilo, samo govorilo se je, se čuti povsod. Pri nas ni nobene kontinuitete,« pravi. Nikogar ni, da bi se lahko na njega trdno oprl, zadevo speljal kam naprej – in boji se, da bodo vodstvene težave trajale še dalj časa po volitvah.

Žal je čas za brezposelne delavce najhujši sovražnik, saj z nizkimi nadomestili ni mogoče preživeti. Mislil je že na tujino, zunaj bi laže prišel do dela, vendar pa se noče odpovedati svoji hčerki, ki jo ima zelo rad. »Danes je tako – kar si sam urediš, tisto imaš,« nam je na koncu dejal z nekaj grenkobe v glasu. Kdo ve, kaj vse je mislil s temi besedami, a mi smo pri tem nehote pomislili na našega prvega sogovornika, tistega brezposelnega skladiščnika v veliki, svetli hiši, ki mu je usoda vendarle odmerila lepši kos življenja. Kot da se je naša družba zarotila, da bo vse postavila na glavo…

Marija Frančeškin
Sliki: Sašo Bernardi

Če dela ni, se ga naredi

Sindikat odpuščenih delavcev, ki deluje pod okriljem občinskega sindikata v Šiški, se ne bojuje le za izboljšanje položaja brezposelnih delavcev, ampak išče tudi različne možnosti za njihovo ponovno zaposlovanje. Med brezposelnimi delavci, ki so bili zvečine še nedavno zaposleni v Iskri, je veliko strokovnjakov s tehnično in ekonomsko izobrazbo in so takoj pripravljeni priskočiti na pomoč pri iskanju novih zaposlitvenih programov.

»Gre za programe, ki so tržno še vedno zanimivi, ki bi jih kazalo bodisi v sklopu drobnega gospodarstva, lahko pa tudi večjih podjetij, čimprej uresničiti,« pravi Andrej Cimerman, predsednik šišenskega sindikata. Ugotovili so, da je med objavljanjem nekaterih stečajev ugasnil tudi kakšen tak program, ki je bil tržno sicer zanimiv. Zdaj ga hočejo oživiti. To so določeni programi iz visoke elektronike ali iz sistemov avtomatizacije.

Tisto znano reklo – pomagaj si sam in bog ti bo pomagal, so odpuščeni delavci vzeli dobesedno.

Delovna skupina

Tako je nastala delovna skupina pri izvršnem svetu šišenske občine, vanjo pa je poleg sindikatov vključen tudi šišenski komite za gospodarstvo, skupaj s strokovno sodelavko iz ljubljanskega zavoda za zaposlovanje. »Osnovni cilj je ta, da na temelju ponujenih proizvodnih programov izračunamo donosnost in začnemo proizvodnjo, s tem pa v bistvu pomagamo sami sebi,« pravi Andrej Cimerman.

Skratka, brezposelni delavci so se samoorganizirali, sami iščejo najrazličnejše možnosti za vrsto proizvodnih programov in ne čakajo pasivno na pomoč od »zgoraj«. Te namreč, milo rečeno, preprosto ni. Spoznali so namreč, da če si sami ne bodo pomagali, bo čedalje manj možnosti za zaposlitev, saj število brezposelnih nenehno narašča.

V načrtih imajo manjše samostojne profitne centre, lahko pa se organizirajo tudi v obliki družbenih podjetij. Zakon omogoča, da lahko ustanovijo svoje zasebno podjetje. Računajo, da bodo imeli sredi maja pripravljena dva do tri projekta in da bodo skratka lahko začeli delati.

Delo bo dobilo najmanj trideset, lahko pa tudi 250 ljudi, pozneje pa lahko še več. Del zagonskih sredstev bodo vložili sami: gre za rekapitalizacijo 24 plač, ki jih ima vsak delavec, ko ga odpustijo z dela, pravico zahtevati od svojega podjetja. Računajo pa tudi na pomoč iz razvojnih skladov, ki se zdaj odpirajo na ravni mesta in republike.

Ponudbe Italijanov, Švicarjev, Švedov

Pri tem gre predvsem za nekatere programe iz kovinske industrije in elektroindustrije. Imajo ponudbe od Italijanov, Švicarjev in Švedov za tako imenovane »lohn« posle. Nekateri programi so že tržno raziskani in ekonomsko ovrednoteni. Zelo zanimiv je program izdelovanja ekološko čistih snovi kot nadomestek za stekla, pločevino, aluminijasto folijo, kar bo potrebovala predvsem živilska industrija. To so snovi, ki se tudi v Evropi šele uveljavljajo, v Ameriki jih pa poznajo že deset let in na Japonskem pet. Pri nas na tem področju prebijamo led.

Računajo, da bodo za takšno proizvodnjo dobili prostore v Istri v Stegnah, saj zardi svoje ekološke neoporečnosti takšen obrat ne bi škodoval vodnim virom, ki so tik pod to tovarno. Delo bo dobilo približno 200 ljudi, ko bo proizvodnja dejansko stekla.

Sicer pa tudi nasploh glede prostorov računajo na izpraznjene tovarniške dvorane v nekdanjih tovarnah, kjer so svoje čase delali odpuščeni delavci. S tem v zvezi bodo poskušali uveljaviti kategorijo minulega dela, ker bi tako za te prostore plačali precej manj, kot bi sicer. V Ljubljani je najemnina za kvadratni meter prostora poskočila že na 25 mark – še pred kratkim je bila 5 do 10 mark.

Ko so preračunali »lohn« posel z Italijo, so ugotovili, da je za to vrsto dela naš industrijski delavec, zaradi vseh obremenitev, ki jih mora plačevati za nadgradnjo, neprimerno dražji kot delavec v Italiji. Na občinskem izvršnem svetu in na komiteju za gospodarstvo razmišljajo o tem, da bi bile obremenitve za vse nanovo zaposlene enkrat manjše. V šišenski občini so ugotovili, da imajo sicer veliko obrtnikov, ki imajo dobre programe in bi bili tržno zanimivi, vendar so dajatve tako visoke, da nimajo interesa za to, da bi zaposlovali nove delavce.

Seveda je prav, da podjetje, ki s svojim programom ni donosno, dokončno ugasne, vendar pa bi morali čimprej sprožiti druge, donosnejše programe. Le z oživljanjem proizvodnje je mogoče doseči boljše materialne osnove in tudi razvoj družbe. Samoorganiziranje odpuščenih oziroma brezposelnih delavcev, da si poiščejo nove zaposlitvene možnosti, je zdaj še toliko bolj dragoceno, saj je ta čas na tem področju popolno mrtvilo.

Marija Frančeškin

Pripravljamo brošuro

GENERALNA KOLEKTIVNA POGODBA

V njej bo poleg besedila generalne kolektivne pogodbe objavljeno tudi

Brane Mišič: Kolektivne pogodbe pri nas

Stane Uhan: Kolektivne pogodbe
Odgovori na vsebinska vprašanja pri oblikovanju okvirne (generalne) kolektivne pogodbe in panožnih kolektivnih pogodb v normativnem delu, ki zadeva osebne dohodke in druga plačila

Ilja Jurančič: Komentar o osebnih dohodkih in nadomestilih, ki pripadajo delavcu po kelektivni pogodbi

Martin L. Weitzman: Makroekonomski vidiki participacije pri dobičku

Brošura bo izšla v prvi polovici maja.
Občinske svete, sindikate dejavnosti, organizatorje izobraževanja in vse druge pozivamo, naj jo čimprej naročijo! Naš naslov: ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon: (061) 321-255.

»Mi Bohinjci sredi raja...«

In končno pomlad

Res, stara zbadljivka poje »Mi Bohinjci sredi raja, trinajst mesecev zima traja...«. Če le kdaj, lahko Bohinjce razjezi prav zdaj. Ker namreč ne drži. Še kako prav bi jim namreč prišel vsaj kakšen mesec prave zime.

Za Bohinj je dolgo veljalo, da se tam lahko pozimi smučaš, poleti sprehajaš in sem ter tja skočiš v jezero. Če ti ni do tega, lahko ležeš na trebuh in se s petami brcaš v zadnjico. Celo Turki, pionirji tujskega turizma v naših krajih, niso pridrli do Bohinja. Že v Soteski so bili prepričani, da so prišli na konec sveta in so obrnili svoje konjiče nazaj proti Bledu. Še dandanašnji pravijo temu kraju Obrne. Svetle tradicije zametka bohinjskega SLO so potem nadaljevali s cesto, ki je bila temu koncu vselej v sramoto in mu še zdaj ni v čast.

Ko pa vendarle pridrdraš v Bohinj, vidiš, da se stvari spreminjajo. Tudi po zaslugi novega podjetja Alpinum. V njem skrbi za naložbe **Uroš Novak.**

– Bohinjski turizem je bil precej v tujih rokah. Krojil ga je škofjeloški Alpetour, radovljiška občina... Skratka, vsi prej kot domači. Je Alpinum zdaj bohinjska firma? Ste vi domačin?

»Nak, večinoma smo vsi uvoženi. Morda se tod še vedno nihče noče ukvarjati s turizmom tako in toliko, da bi ga kdaj glava zabolela. Pa šalo na stran. Stvari se obračajo in vse boljše bo. Že raste mlad rod Bohinjcev, ki bo na turizem gledal čisto drugače. V osnovni šoli turistični krožek naravnost cveti in mi mu pomagamo, kolikor le moremo. Na koncu leta popeljemo podmladek v tuja turistična središča, v tista najboljša, kajpak, ki se razvijajo v smer, ki bi bila pravšnja tudi za te kraje.

Skupaj z direktorji hotelov in turističnimi strokovnjaki jim prirejamo predavanja, pridejo v hotele pogledat, kako stvari tečejo v življenju...«

– Glede na delokrog sem mislil, da boste začeli z novimi naložbami?

»Saj sem. Čimveč mladih Bohinjcev bi radi vključili v te poklice, kar je ne le pogoj ampak tudi najboljša, najbolj donosna naložba. Če domačini ne zadihajo turistično, je vse skupaj bolj žalostno. In je tudi bilo, dokler je tod šaril Alpetur. Ko so se tedanji tozd Hoteli Bohinj pred letom odcepili in organizirali v turistično podjetje Alpinum, so se zastavljene spremembe pospešile. Z Elan holding Brnico smo ustanovili mešano podjetje, ki bo povečalo in uredilo hotel Jezero, zgradilo bazen, saune, trimske kabinete, kongrese dvorane...«

– Bo Bohinjska Bistrica še ostala verjetno edino turistično središče, ki nima hotela?

»Za zdaj se ukvarjamo z ureditvijo obstoječih objektov, predvsem pa s kadri. Učimo se prav vsi, ta jezike, oni obiskuje seminarje, tretji študira. Vsaj to, kar imamo, hočemo spraviti v kar se le da visok kakovostni razred in potem voditi, kot se spodobi. Kadri so v Bohinju celo večji problem kot denar. Zanimanja za sovlaganje je na tujem kolikor hočeš. Končno smo le ena redkih ekoloških oaz.«

– Še? Sem ter tja slišimo hudo zaskrbljujoče stvari.

»Na tem področju smo naredili ogromno. Čistilna naprava Zlatorog deluje celo bolje od predpisanih parametrov, pralnice uporabljajo zgolj praške brez fosfatov, vsi drugi hoteli so priključeni na čistilno napravo Ribčev laz, nove naprave ima Bistrica. Problem so počitniški domovi, vikendi, cesta, gnojenje pašnikov in še kaj, kamor mi, žal, ne sežemo. Skupščina občine ima res nekakšen plan z roki in nosilci, toda očitno jim je zalogaj še prevelik.

Bohinj je brez dvoma občа nacionalna vrednost in upam, da bo postal tudi vrednota.«

– Bi rekla še kaj o vsebini vseh teh sprememb?

»Raste kakovost objektov in storitev. Priredtiveni prostor Pod skalco dobiva pravo podobo, skupaj s Koblo pripravljamo zasneževanje in snujemo delniško družbo. Z agencijo Alpin šport lahko ponudimo gorske in turistične vodnike, kanuje, kajake in šolo teh veščin, gorska kolesa, pripravljamo foto lov, s kmeti se pogovarjamo o možnostih za jahanje. Sanjamo, kako bi tekaške proge pri Bistrici združili z velikim igriščem za golf s klubom zraven, kar bi bil celovit projekt, uporaben 12 mesecev na leto.

Vse, kar dosežemo, smo se naučili ponuditi svetu. Skupaj s studiom Znak smo se lotili celostne podobe, ki navdušuje še tako zahtevne tuje partnerje. Lahko rečem le – BO!«

V ta »BO« nas je prepričal tudi Jože Cvetek, ki vodi že omenjeni turistični krožek na osnovni šoli:

»Turizem v Bohinju ima dva osnovna cilja – čim bolj ohraniti naravo in s tem preživeti čim več domačinov. Torej brez velikih gradenj, priseljevanj, betona, industrijskega turizma.

KOVINOTEHNA

Hočemo kmečki, vaški, družinski turizem, ki bo ohranjal našo izvirnost in črpal iz nje. To pa je možno le, če bomo domačini živeli za to dejavnost z njo in od nje.«

– In začeli ste z otroki?

»Pet let bo od tega kar smo ustanovili krožek. Prvo leto so se vpisali le štirje, naslednje leto jih je bilo že dvajset in danes je v krožku sto petdeset učencev. To pomeni skoraj vsakega drugega na višji stopnji osemletke. Krožek je zdaj predmet, res prostovoljen, a vendar z oceno v spričevalu!

Takrat smo v srednje šole gostinsko turistične smeri s težavo spravili enega samcatega učenca...«

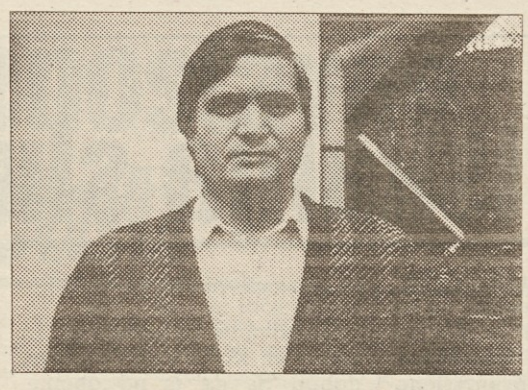

Jože Cvetek

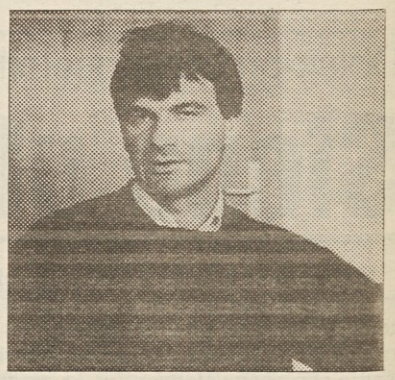

Uroš Novak

– Iz Bohinja???

»Res, ta dejavnost je bila popolnoma brez ugleda. Le spomnite se, kaj je Stane Dolanc blebetal o Slovencih, ki ne bodo narod sobaric in natakarjev. Potem, vse odločitve o bohinjskem turizmu so sprejemali drugod in tudi denar se ni sukal pri nas.«

– In zdaj je bolje?

»Gotovo! To kaže že udeležba. Vse več se jih odloča za te usmeritve na srednji stopnji in na srečo tudi na višji in visoki. Ti bodo gotovo ostali v Bohinju, ki se je doslej staral. Kaj je hujšega za kraj, kot čę ga zapuščajo mladi, šolani ljudje?!«

– Verjetno vsega skupaj ni toliko spremenil le krožek?

»Krožek je pomagal, največ pa je v zadnjem času premaknila demokratizacija. Komunizem in turizem sta stvari, ki nikjer po svetu nista šli vkup. Ko je komaj še zadišalo po demokraciji, se je v ljudeh sprostila energija, dobili so motiv. Če si prej le pisnil, da karkoli z občino in Bohinjem ni čisto v redu, si bil že izdajalec. Demos obljublja, da občina ne bo več toga birokratska inštitucija, ki je zdaj dušila vse po vrsti, ampak bo dobila posluh za želje in potrebe prebivalcev. Torej tudi Bohinja. Sicer bo še vedno možnost drugačne organiziranosti, na kar prej nisi smel niti pomisliti.

Dogaja se točno to, kar je naš konec potreboval. Odklenkalo je gromozanskim, nečloveškim ralsocialističnim objektom in dušenju vsake človeške pobude. Spremembe je moč čutiti ne le v turizmu neposredno, ampak tudi v vsem, kar je z njim v zvezi, v kmetijstvu, živinoreji, obrti, malih elektrarnah, storitvah...«

Ciril Brajer

Pogovor s tenoristom ljubljanske Opere Jurijem Rejo

Za Opero naj bo odgovorna vlada

Pravzaprav smo v pogovoru s tenoristom ljubljanske Opere Jurijem Rejo želeli izvedeti kaj več o pevcu samem, pa se je kramljanje venomer usmerjalo v bolj splošne vode, tako da bi ga bolj lahko imenovali razmišljanje o vlogi umetnika, glasbenega poustvarjalca pri nas in o zaskrbljujočem in ponižujočem položaju operne hiše. »Opernemu pevcu le pri pokojninskem zavarovanju priznamo benificiran staž, sicer pa je na vseh področjih njegovo delo degradirano,« je za začetek povedal Jurij Reja.

»Njegovega napornega dela mu nihče ne priznava. Poglejte, kolikokrat lahko v sredstvih javnega obveščanja preberete o naših uspelih gostovanjih!? Kot da opere sploh ni, da ni pomembna za slovensko kulturo, kultura pa za slovenski narod. Jaz bi tujca, ki ga povabijo k nam naši politiki, peljal najprej v opero. Naj vidi, kakšen narod smo, s kom ima opraviti. Na Dunaju so prvi ustanovili Filharmonijo, mi pa le leto za njimi. Že to nas obvezuje, da nadaljujemo to izročilo in da spremljamo svetovne tokove.«

– Z nekaterimi vrhunskimi predstavami je tudi ansambel ljubljanske Opere opozoril, da drži stik z vrhunskimi svetovnimi dosežki. »Črne maske« na primer so doživele izredno ugoden odmev. Pa siceršnja kakovost obeta, da bo tako tudi vnaprej?

»Včasih slišimo, da so naši pevci nekdaj bolje peli. Prepričan sem, da so danes pevci boljši, glasbeno so bolje izobraženi, njihove zmogljivosti so večje. Orkester je danes sposoben igrati, pevci pa peti pol tona višje kot so včasih, ohranjeni so posnetki, ki to dokazujejo. Poleg več znanja, mislim, da je tudi odnos do petja bolj profesionalen. Drugo pa so seveda gmotne možnosti, ki jih ima pevec v naši družbi. Poglejte, V. Janko, najbolj bleščeč bariton v slovenski pevski reproduktivni umetnosti, je imel 16.000 dinarjev plače v času, ko je hiša na ljubljanskem Mirju stala 39.000 dinarjev. Ta razmerja se v svetu tudi danes niso spremenila, pri nas pa, žal, popolnoma. Pa vam ne govorim zaradi osebne ogroženosti, čeprav je tudi to indikativno. S svojimi dvanajstimi nastopi v Italiji in štirimi v ZR Nemčiji sem zaslužil toliko, kot bi vse življenje prepeval na slovenskih odrih. Kar se moje eksistence tiče, Opero lahko zapremo, toda gre za vrednotenje težaškega dela pevca in zagotovitev dostojnih delovnih in življenjskih razmer. Če govorimo o slovenski državnosti, potem se moramo zavedati, da je kultura naredila narod in naša država ne more obstajati brez kulture. Denar pa je doslej odtekal čisto drugam, le v kulturo ne in to je treba ustaviti. Skrbi pa me, da edino prenovitelji med strankami govorijo o pomenu kulture in njenem ustreznejšem položaju.«

– In kako bi spremenili sedanji položaj, najbrž bodo potrebne spremembe na več koncih?

»V tujini lahko vidimo ogromno skrb za glasbene kadre. Čeprav gre za velike narode, ki si lahko privoščijo razkošje, da kakega pevca, nesporen talent, zapravijo, česar mi ne smemo, imajo izdelane možnosti, da se usposobijo, izkažejo in uveljavijo. Pri nas te skrbi nima nihče. Glasbene šole, na primer, so postale obrobna potreba. Če pa hočemo imeti slovensko operno kulturo, potem moramo imeti svoje pevce, pevce, ki bodo peli v svojem jeziku. Slovenija je včasih s pevci zalagala vso Jugoslavijo, samo tenoristov je bila v Zagrebu cela kopica, bili so tudi v Beogradu, Sarajevu. Danes pa je to usahnilo. Vzrok je najbrž v neurejenem statusu in negotovi socialni varnosti, pa tudi v tem, da nad usmerjanjem nihče več ne bdi.«

– Vendar imamo glasbene izobraževalne ustanove, srednjo glasbeno šolo, akademijo?

»Imamo, toda tudi operna hiša bi morala prevzeti skrb za oblikovanje in pridobivanje ustreznega kadra. Pevec se oblikuje z dolgotrajnim šolanjem in pri tem je izredno pomembno, kakšen pedagog ga dobi v roke. Moja pevska pot je bila zelo trnova, ker sem se zatekel k pedagogu, ki ni imel osnovnega znanja o petju. Lahko si naravni talent, toda, če prideš v take roke, si izgubljen. Nekateri imajo talent že od narave dan, drugi prikritega. In prav izbrskati dober glas je temeljna naloga pedagoga, saj skriti talenti včasih pokažejo večje možnosti za razvoj, medtem ko očitni talenti stagnirajo. Pomembno je tudi, da z mladimi pevci ne začnejo prezgodaj intenzivno delati, saj lahko to naredi škodo njegovemu grlu in glasu. Pedagog mora tudi poznati pevčevo duševnost in njegove telesne sposobnosti, saj nekateri pevci pridejo do določene razvojne točke, naprej pa ne gre. Poglejte, od okoli štirideset tenorjev, s katerimi sem se srečeval v času šolanja, sem ostal sam.«

– Najbrž tudi splošno ozračje ni posebej spodbudno za pevce resne glasbe?

»Nič nimam proti drugim zvrstem glasbe, vendar mislim, da radio in televizija premalo naredita za pevce in instrumentaliste, ki so drugače naravnani kot alternativna glasba. Toda mladi ljudje, ki imajo morda dar za drugačno petje, se srečujejo samo s petjem prek mikrofona. In tako izgubljajo interes za petje brez ozvočenja. Tudi izobraževalnih oddaj je premalo, tako da je tovrsten vpliv zvočnih medijev prešibak in neustrezen.«

– Prej sva že načela vlogo glasbenega šolstva.

»Akademija za glasbo je umetniška ustanova. Tam pevca naučijo programa, stila. Pevsko tehničnemu znanju tam ne posvečajo posebne pozornosti, menijo, da bi ga študent že moral obvladati. Na akademiji sploh nimajo učitelja za impostacijo, nastavek glasu, pa bi ga morali imeti. Na srednjih glasbenih šolah temu posvečajo ustrezno pozornost, pri njih pravzaprav tehnično dozorevajo, čeprav je pomembno, da bi ga vodili od začetka do konca.«

– In tako že oblikovan pevec pride v službo v Opero...

»Lahko je dober pevec, oblikovan pa še ni, saj se mora nenehno izpopolnjevati in dozorevati. Tudi potem, ko pevec debitira, mora imeti svetovalca, treba ga je nadzirati in usmerjati. Predvsem ga na začetku ne bi smeli preveč obremenjevati. Tudi izjemni talenti kmalu izginejo, če so preobremenjeni. In tu mislim bi morala biti vloga vodje opere. Pevca je treba graditi, usmerjati pa predvsem varovati.«

– Sami ste ob neki priložnosti rekli, da je bilo v Operi pred štiridesetimi leti 46 solistov, danes pa le pet. Najbrž je vzrokov precej, pa vendar, kaj mislite o tem?

»Zadnji čas bi bil, da Opera zbere svoje pozitivne moči in

Slovenska kultura, vojna in delavstvo

Prijatelji!

V prvem času te strašne, brezkončne vojne jih je bilo pač le malo med nami, ki niso bili v strahu za usodo, za bodočnost našega šibkega slovenskega naroda. Bali smo se, da ga ta silna nevihta zlomi enkrat za vselej, da ga nezaceljivo udari gospodarsko, telesno in duševno. Vzrokov dovolj in preveč smo imeli za to bojazen! Saj smo si lahko mislili, da le kulturno najvišji, gospodarsko najmočnejši, politično svobodni narodi morajo sčasoma docela preboleti nezaslišane grozote, ki jih prenaša zdaj ves vesoljni svet. Naš slovenski narod pa je gospodarsko slab, od tujega kapitala brezobzirno izkoriščan; svojo kulturo si je šele v zadnjih desetletjih ustvaril in svoje lastne moči, z lastnim, brezprimernim trudom, preko tisoč zaprek, ki so mu jih stavili tujci, njegovi krivični gospodarji; ker naš slovenski narod vsled svoje maloštevilnosti in gospodarske odvisnosti nikoli ni bil politično svoboden. Njegovi gospodarji so vedeli, da je izvrsten delavec, da je dragocen suženj, zato so ga na vsak način, zdaj z beraško miloščino, zdaj z grobim nasiljem, hoteli ohraniti v suženjstvu. In suženj ne sme imeti kulture! Kajti ob tisti uri, ko se bo ozrl okrog sebe, ko se bo zavedel sramote hlapčevstva, se bo z vso silo skušal otresti te sramote. Kadar bi si osvobodil dušo, bi napel vse moči, da se odreši tudi telesnih okov. In gospodar tega ni dovolil, ne dovoli tega tudi ne dandanašnji, ko je duša naroda-sužnja že osvobojena in ponosna.

Vse to smo ob začetku vojne prav dobro vedeli in čutili, od tod naš strah za bodočnost. A vzrokov za strah je bilo še mnogo več!

Najlepši, najboljši sinovi naroda so šli v smrt in v jetništvo, njih matere, njih očete in brate so metali v ječe, zato ker so jokali za temi sinovi, zato ker so se upirali suženjstvu in krivici, zato ker so umirali od vsega hudega! Še večje zlo je porodilo našo bolest in našo bojazen: bali smo se, da nam usahne nežni cvet na drevesu naroda, da nam propade naša mladina! Že pred vojno je bilo šolstvo na Slovenskem slabše kot slabo; skopuško in oderuško nam ga je bil odmeril gospodar. Zdaj med vojno pa se o kakem pametno urejenem šolstvu sploh ne da govoriti. In tako je bila naša bojazen čisto upravičena, da bodo otroci posuroveli na cesti in na gmajni, da se bodo ponevedoma navzeli duha krvi in nasilja, da otrok, ki v zatohli šolski sobi zaspi od oslabelosti in gladu, ne bo nikoli več sposoben za svetlo življenje; in da nam tako pojde v nič in v razsulo temelj naše narodne bodočnosti, mladina.

Kljub tehtnim vzrokom se je pokazalo, da je bil ničev in prazen naš globoki strah! Nikoli prej kot tekom te vojne se ni tako široko razmahnila, tako visoko vzdignila kulturna sila našega naroda! Primerjajmo, kakšno je bilo slovensko časopisje pred vojno in kakšno je zdaj! Prej surovost ob surovosti, psovka ob psovki, gnusno osebno blatenje, laž in natolcevanje – vse to je minilo v tistem hipu, ko je narod spoznal nevarnost za svoje življenje, za svoj dom, za svojo prihodnost. Celo ovce se trnejo v nevarnosti, otroci se stisnejo drug k drugemu, pa bi si odrasli moški ne segli v roko!

Nič ne precenjujem pomena časopisja. Iz tega zajemajo široke mase ljudstva svojo kulturno in politično naobrazbo, časopisje je dobro merilo za društveno in miselno višino, na katero se je narod povzpel. Če je časopisje umstveno visoko, politično dostojno, je to dokaz, da je narod, iz katerega je to časopisje vzraslo in kateremu je namenjeno, umstveno in politično zrel. Kajti znano je, da iz kamna ne raste pšenica. In v teh zadnjih nekaj letih se je slovensko časopisje tako sijajno povzdignilo, da se brez strahu meri s časopisjem starih kulturnih narodov ter da je pošten in vreden zaupnik svojega naroda. Ena sama žalostna izjema je, o tej pa rajši molčim.

Tudi na mnogih drugih poljih je slovenski narod dokazal, da je vreden svobodnega življenja in srečne prihodnosti. Prav zdaj, v teh težkih, grenkih časih je slovenska umetnost segla v ljudstvo bolj na široko, bolj globoko nego kdaj poprej. Lani so naši umetniki priredili razstavo svojih del, eno najlepših, kar jih je kdaj videla Ljubljana. In kaj se je pokazalo ob tej priliki? Obiskovalcev je bilo toliko, kakor najbrž v nobeni prejšnjih razstav; in pokupili so umetnin toliko, kolikor čisto gotovo ne v nobeni prejšnji. Kaj pomeni to? Marsikdo je rekel: »Denar je med ljudmi, naj si privoščijo take baharije!« Morda je senca, le senca resnice na tej trditvi. Po mojih mislih pa je vzrok mnogo globlji, za narod mnogo častnejši! V teh časih nasilja, ponižanja in krivice, v teh časih krvi, solza in gladu se je narod in v njem vsak posameznik bridko zavedel svojega suženjstva; zavedel se je narod sramote svojega ponižanja, zavedel se je posameznik svojega golega beraštva, svoje odvisnosti od tujca. In sakemu med vsemi je srce zakopr-

začne graditi kakovost. To pa lahko naredijo le zagnanci in tisti, ki imajo znanje. Direktorji do B. Leskovica so imeli te kvalitete, takrat je šlo za visoko strokovnost, potem je prevladala uravnilovka. Kadar pa pride do diktature kvalitete, potem je drugače, tega bi se morali zavedati. To lahko povzroča tudi krivice in napake, toda najpomembneje je, da mora vsakdo imeti možnost uveljaviti se s svojim znanjem in sposobnostmi. Opera ne more biti mesto, kjer bi se šele učili, tu mora imeti odločilno vlogo znanje.«

– Toda to delo je potem treba tudi ustrezno plačati.

»Vsi v Operi radi delamo, se izpostavljamo, trdo garamo, živimo za petje, toda ne smemo se sprenevedati, delamo tudi za denar. Za to ustvarjalnost pa nam odmerjajo uradniške plače. Jaz se zavzemam za sistem rangiranja, vsakdo bi moral vedeti, kam spada. Slaba opera je najdražja opra. Mislim, da bi za gmotni položaj Opere morala odgovarjati vlada. Vodstvo opere pa bi moralo delovati agresivno in tudi v programski politiki prisluhniti komercialni usmeritvi. Bolj bi morali tudi pritegniti gospodarstvo, z menežerstvom, sponzorstvom. Poslovnost skratka, za tisto, kar dajo, morajo tudi kaj dobiti. Opera je vedno nedonosna po bilančnih računih, na komercialne cene pa tudi nikoli ne bo mogla preiti. Torej je družbena pomoč potrebna. Nekateri primeri, na primer Belinke, pa kažejo, da uspešno gospodarstvo vidi, da se denar splača vlagati, saj se povrača. Spremeniti pa se bomo morali tudi znotraj. Nemogoče je, da nosilec glavnih vlog, pa tisti, ki nič ne poje in oni, ki slabo poje dobivajo enako plačo. Ali pa celo, da pevec, ki zboli in zaradi njega morajo odpovedati predstavo, dobi celo manj kot tisti, ki ne dela nič. Po taki logiki nihče ni stimuliran za delo in tu bo treba marsikaj temeljito spremeniti.«

– Da pa vse le ni tako črno, priča, da gledalci prihajajo v opero in da je med njimi tudi veliko mladih.

»Ta obisk mladih je razveseljiv. Naše društvo ljubiteljev operne umetnosti se zelo trudi, pripravljajo pogovore po šolah in spodbujajo zanimanje za operno umetnost. Prav je tako, saj je tudi opera del izobrazbe mladih. Veste, opera ima perspektivo. To spoznavajo tudi po svetu. V Ameriki vlagajo ogromno sredstev za razširjanje opere, tako je tudi na Japonskem, kjer na primer igrajo največ Mozarta na svetu. Ugotovili so, da je ta zvrst umetnosti še kako pomembna. Opera gotovo ima perspektivo, po vsem svetu je v razmahu in tudi pri nas bo bolje. Obiskovalci so nam zvesti, mladih je vedno več, napravili smo tudi kar nekaj predstav evropskega formata. Prepričan sem, da bomo kljub vsem težavam spet zažareli. Veste, za nas je značilna velika pripadnost in zaljubljenost v našo hišo. Če smo sedaj le še kot oglje, ki tli, ga bomo s skupnimi močmi razžarili, da bo spet grelo slovenski prostor. Kljub dolgotrajnim težavam, tudi tistih z operno hišo, v katero kar štirideset let nismo nič vlagali, verjamem, da bodo tudi za Opero prišli boljši časi.«

Igor Žitnik

Tone Peršak

Slovenska »sloga« in »nesloga«

Čeprav beseda »sloga« in njej nasprotna beseda »nesloga« zvenita ta čas že nekoliko staroversko, saj smo danes bolj vajeni modernejših besed kot »konsenz«, »večina«, »manjšina«,, »preglasovanje« in podobnih, pa je prav v zadnjih tednih spet slišati pozive k slogi. Tako nekateri pravijo, da nas je Slovencev, malo, premalo za to, da bi se, denimo, sprti med seboj ali vsaj razcepljeni na številne stranke in strančice lahko uprli nevarnosti, ki da preži na naš majhen, a priden narod pravzaprav z vseh strani. Med tovrstne pozive je gotovo mogoče šteti tudi tiste izjave dosedanjih in tudi novih političnih prvakov, ki menijo, da bi bilo za Slovenijo po volitvah najbolje, če bi se stranke dogovorile za t. i. »vlado narodne rešitve«. Tudi ti pozivi najbrž marsikomu zvenijo nekoliko starinsko...

Nekaj izmed vsega tega gotovo drži. Prihaja čas, ko bo v dobro odločitvam in dejanjem, ki jih bomo, kot vse kaže, Slovenci že v naslednjih mesecih tako rekoč prisiljeni narediti, saj nas v to silijo razmere v Jugoslaviji pa tudi predvolilni programi skoraj vseh slovenskih strank, res treba doseči dokaj visoko stopnjo soglasja o nekaterih temeljnih vprašanjih. Gre seveda za vprašanje prihodnje slovenske ustave, za vprašanje statusa Slovenije v razmerju do Jugoslavije, za vprašanje slovenskega vključevanja v Evropo itd. Seveda pa je pri tem treba razmisliti, ali je za vse to res potrebna vseslovenska »sloga« v nekdanjem pomenu besede in do kod naj bi se v imenu te sloge posamezne politične skupine odpovedale svoji različnosti, svojim programom in tudi medsebojnim nasprotjem.

Slovenci imamo, kot vemo iz zgodovine, s »slogo« in »neslogo« dovolj zanimive izkušnje. Vzemimo primer okrog leta 1848, torej leto »rojstva narodov«. Tedaj je tudi po Sloveniji zavrelo, vendar se je vse skupaj kaj kmalu ohladilo in to v glavnem zaradi nesoglasja med Slovenci samimi. Po eni strani so člani študentskega društva Slovenija ponujali program »Zedinjene Slovenije«, po drugi so Bleiweisove Novice oznanjale zvestobo dinastiji itd. Povsem drugače je bilo v letih 1873 do 1889, torej v obdobju z zelo značilnim imenom: obdobje slogaštva. Tedaj so staroslovenci in mladoslovenci nastopali složno in v glavnem slabo. Kakršnikoli že so bili razlogi za to, vsekakor velja čas slogaštva za enega najmanj plodnih in najbolj zatohlih obdobij v slovenski politični zgodovini in Antonu Mahniču, za mnoge zelo problematičnemu prvoborcu slovenskega klerikalizma, je treba šteti v zaslugo ravno to, da je s svojimi posegi onemogočil nadaljevanje tega omlednega obdobja. Leta 1918 pa je bilo ravno nasprotno. Tudi nesloga med Slovenci samimi je bila tedaj kriva za to, da ni bilo doseženo vse, kar bi lahko bilo. Še usodnejša je bila nesloga v letih 1941 do 1945, saj je vsaj v delu Slovenije prišlo celo do bratomorne vojne; kot dejanje nesloge v tistem času, ko je bila sloga resnično potrebna, pa lahko ocenjujemo tudi Dolomitsko izjavo iz leta 1943. S posledicami nesloge iz teh let se spopadamo še danes in vprašanje sprave, ki je bilo v vročih predvolilnih dneh eno najspornejših vprašanj (kaj naj bi ta sprava sploh bila? ali naj bi bila to sprava za nazaj ali za naprej? itd.), je kajpak neposredno povezano prav z opredelitvijo, čemu je do tolikšne nesloge sploh prišlo.

Pri tem pa se je treba vprašati, kje in v kakšnih okoliščinah v političnem življenju sploh prihaja do vprašanj o »slogi« in »neslogi«. Navsezadnje so pozivi k »slogi« v normalnih političnih razmerah, za katere postavljamo za pogoj obstoj enakopravnih političnih strank, ki se med seboj spopadajo oziroma tekmujejo za oblast, precej neobičajen. Odgovor je na dlani. Potreba po »slogi« nastopi takoj, ko takšnih normalnih političnih razmer ni. Poglavitni razlog za to pa je v slovenski zgodovini že ves čas podrejenost Slovenije, torej njena politična in vsakršna nesamostojnost. V takšnem položaju pa se v političnem življenju skupnosti v nasprotju z normalnim spopadanjem za oblast vedno med seboj soočata dva »totalna« politična koncepta. To sta: Koncept sprijaznjenosti z danim in prizadevanja za manjše ugodnosti v danih okvirih, torej koncept, ki sam sebe pojasnjuje kot pragmatično politično opcijo, ki zagotavlja obstoj skupnosti in kljub nemilim zvezdam, ki nam sijejo (glede tega ni večje razlike med konceptom Bleiweisovega kroga v 19. stol. in delovanjem ZKS tako rekoč do amandmajev k slovenski ustavi, sprejetih septembra lani). Nasproten temu konceptu pa je koncept osamosvojitve, ki je s stališča pragmatikov vedno videti kot utopično pustolovski in samomorilski, češ da njegovi zagovorniki zapeljujejo narod v pogubo, ker ne upoštevajo krute realnosti. Zagovorniki takšnega koncepta so bili v prejšnjem stoletju že omenjeni študentje iz društva Slovenija in Prešeren, kasneje Maister ipd. V opisanih razmerah je seveda »sloga« največkrat temeljnega pomena, če želi skupnost sploh karkoli doseči, medtem ko »nesloga« sama po sebi pomeni ustvarjanje okoliščin za to, da tisti, ki mu je skupnost podrejena, neomejeno vlada tej skupnosti.

Zdi pa se, da je danes položaj že nekoliko drugačen. Slovenija je kajpak še vedno del Jugoslavije, vendar je spoznanje o tem, da obstoječe stanje preprosto ni ustrezno, in da predvsem ni nikakršna opcija za prihodnost, tako rekoč splošno in skupno. Cilji vseh pomembnejših političnih sil na Slovenskem so bolj ali manj enaki in enotni. To so: suverenost slovenskega naroda, politična in gospodarska samostojnost Slovenije, integriranje Slovenije v Evropo ipd. Razlike so torej le še v predstavah o tempu osamosvajanja ter v oceni, koliko je potrebno to samostojnost tudi statusno opredeliti (odcepitev od Jugoslavije ali konfederacija?). Na tej ravni je »sloga« že postavljena oziroma glede tega temeljnega vprašanja so stališča enaka in zato se vprašanje »sloge« in »nesloge« ne zastavlja več na tak tradicionalni način, kot se je zastavljalo še do nedavnega. Če danes sploh še govorimo o tem, govorimo v bistvu o vprašanju soglasja o posameznih političnih odločitvah in korakih in po drugi strani o vprašanju normalnih političnih razik, ki naj se na ustrezen demokratični način razrešujejo v slovenskem parlamentu. Soglasje (»sloga«) o tem, da je treba do kraja uresničiti pravico slovenskega naroda do samoodločbe, je doseženo, od te točke dalje pa je že možna tudi dejanska parlamentarna demokracija kot tekmovanje različnih političnih subjektov, ki vsi že stojijo na istem temelju, torej na temelju slovenske državnosti in suverenosti, ki za nobenega od njih ni več vprašljiv.

Zdaj torej ne gre več za vprašanje »sloge«, temveč za vprašanje soglasja o posameznih vprašanjih in za vprašanje normalnega političnega dialoga; sloga kot imperativ pa postane nujna v primeru ogroženosti opisanega temelja. Politična razprava o teh temeljnih rečeh v pravem pomenu besede sploh ni možna niti dopustna. Če do nje pride, to ni več politična raven razprave (spomnimo se samo razprav iz preteklosti, tudi še iz zadnjih let). Tako si najbrž ni mogoče predstavljati, da bi npr. med angleškimi laburisti in konservativci lahko prišlo do politične razprave o samostojnosti ali nesamostojnosti Velike Britanije. Čim pride do takšne razlike med političnimi silami, to ni več raven politike, temveč je to največkrat raven državljanske vojne, problem izdajstva in kvizlinštva itd.

Slovenci šele danes zares stopamo na področje politike v pravem pomenu besede. To področje se namreč slehernemu narodu odpre z uresničitvijo pravice do samoodločbe v vseh njenih segmentih, torej z uresničitvijo pravice do samostojnega urejanja političnega statusa navzven in navznoter, pravice do gospodarske in kulturne suverenosti, pravice do samostojne države itd. Dokler narod te pravice še ni uresničil, gre vedno le za boj za uresničenje te pravice z bolj ali manj političnimi sredstvi in tudi s sredstvi kulture, gospodarstva itd. Zato je imelo včasih tudi za Slovence vprašanje »sloge« in »nesloge« povsem drug značaj in vsebino; danes pa je to vprašanje višje ali nižje stopnje soglasja o posameznih političnih zadevah, vprašanje normalnih in razumljivih razlik, medtem ko je »sloga« na tej temeljni ravni v bistvu »conditio sine qua non«, da o vsem tem sploh lahko razpravljamo.

nelo po rešitvi iz te mlake in gnilobe, roke so hrepeneče segale po nečem višjem, po svetlobi, dobroti, lepoti.

Zdi se mi, da ni čisto pogrešana ta moja misel, saj jo izpričujejo še mnogotera dejstva. Naši fantje kličejo s fronte po knjigah, po dobrih knjigah! Kako je bilo prej, še prav malo prej? V kmetiških in delavskih rokah je bila knjiga precej redka stvar. Naši ljudje so brali časopise, vsakdo ponavadi le glasilo svoje stranke; in poleg tega so brali kvečjemu še poljudno pisane politične brošure. Za lepo književnost in za resno znanstvenost so se zanimali le študentje in študentovke ter z njimi prav tanka plast inteligence. Slovenski pesnik in slovenski pisatelj sta bila veliki večini svojega naroda napol ali docela tuja. Zdaj je drugače! Slovensko ljudstvo kupuje knjige, tudi če za drag denar. Prej so pisatelji ponižno iskali založnikov, zdaj založniki vljudno iščejo pisatelje. Slovenska knjiga je prišla med slovensko ljudstvo, ni se bahavo ponižala k njemu, temveč ljudstvo se je povzdignilo k nji. Nič več ni potreba, da bi pisatelju dobrohotno svetovali, naj se ponikne, naj piše za tako imenovani »preprosti narod«. Tega bajeslovnega »preprostega naroda« namreč ni več! Preveč je prenesel, preveč je pretrpel, preveč izkusil naš ubogi narod, da bi mu bilo treba zviška doli deliti še prav posebnih naukov! Najboljši učitelj je trpljenje, najboljša učiteljica je bolest. Narod je v svoji nesreči zavedel se najvišjega kar ima, svojega največjega bogastva, svoje kulture. Ta zavest ga bo rešila iz vseh težav in bridkosti, iz vseh zmot in zablod. Kdor je sebi samemu zvest, temu je zvet tudi Bog – in življenje mu je dano!

Dano je življenje našemu narodu – proletarcu, nihče več mu ga ne more vzeti! Saj si je s svojim delom s svojim umom in srcem zaslužil sončno življenje, ta narod kmetov in delavcev, ta narod sužnjev, ki ne mara več biti narod sužnjev!

Če je kje bil delavec suženj, je bil v naših slovenskih krajih dvakrat suženj! Drugod so mu izrabljali roke in glavo, pri nas so mu povrhu tega še vzeli ponos, odrekli mu dušo in odrezali jezik. Za tujega kapitalista in uradnika je bil slovenski delavec žival, ki mora molčati, zato ker ne zna govoriti »po človeško«. S čeznaturnim naporom, s požrtvovalnostjo brez primere so posamezniki – malo jih je bilo – vzdramili to naše delavstvo k višjemu kulturnemu življenju, so mu s pomočjo organizacije po dolgih bojih pripomogli do kosa boljšega kruha, so se hkrati trudili, da bi mu dali potrebne duševne hrane. V tej zadnji stvari pa je zmanjkalo moči, je zmanjkalo delavcev. Malo številce onih, ki so se trudili za kulturno izobrazbo delavcev, so bili povečini samouki, delavci, ki so sami v svojem bridkem in težkem dnevnem življenju občutili potrebo po višji izobrazbi, po vpogledu v širša obzorja. Delali so, kakor so pač mogli delati, toda postavili so temelj za delo onih, ki bodo delali in gradili za njimi. Za delo onih, katerih velika in sveta dolžnost je, da maso našega slovenskega ljudstva privedejo k najvišji duševni zavesti, privedejo v svetovno kulturo. To pa je dolžnost slovenske inteligence. Tej dolžnosti se ne more in ne sme izogniti, ker drugače svojega lastnega naroda ne bi bila vredna in bi se izločila iz njega. Obenem, ko prevzame to dolžnost, prevzame pa tudi silno odgovornost. Brez vsakega pomisleka lahko govorim človeku, ki je izobražen dvomljivec, ki je že zdavnaj bil spoznal zmote in zablode razuma človeškega. Težje pa je govoriti in pisati delavcu, ki ne pozna laži in dvoumnosti, ki natanko veruje, kar sliši in bere. Težko in trdo nalogo si bo dala slovenska inteligenca, da maso našega ljudstva, predvsem naše delavstvo, pripravi za tiste boje, ki čakajo naš narod. Treba bo, da s predavanji, s časopisjem, z brošurami in knjigami stopi med ljudstvo, spoji se z njim, vrne se k njemu, kakor je bila iz njega vzrasla. Treba je, da pove delavcu, kar mu je bilo od nemile usode prikrajšano. Treba je najbolj, da ga vzdrami in mu pove: »Enakopraven brat si v družini!« In še bo potreba, da mu da ponosa in samozavesti, tako da bo čutil v sebi: »Na meni, na mojih plečih, na plečih delavca – proletarca, sloni bodočnost slovenskega naroda, naroda-proletarca!« Če naša inteligenca te svoje svete in nujne dolžnosti ne izpolni kmalu in korenito, potem ne zasluži, da se imenuje inteligenca in posebej še slovenska!

Nekaj pa je, kar mi je prav posebno pri srcu in kar sem bil že omenil! To je usoda naše mladine – hkrati usoda naše narodne prihodnosti. Šol je malo; kar jih je, so preobložene. Ali vse to je šele manjši del nesreče. Da šolske izobrazbe nimajo zadostne, je hudo. Toda še hujše je, da naši otroci stradajo, da polagoma pešajo od gladu. Zadnjič sem šel mimo šole na Ledinah, in tam sem videl obrazke, splahnele, zvodenele obrazke, da sem se obrnil v stran, od sramu in od bolesti. Mislil sem si v svojem srcu: »Moj Bog, to bodi naša bodočnost!...«

In vendar ni vse upanje izgubljeno! Materedelavke so naša bodočnost! Poznam tako mater: svojo srčno kri bi dala, da reši otroku življenje! Dokler imamo take slovenske matere, se nam ničesar ni treba bati!

Ali velika in važna narodna dolžnost pripade tudi tem trpečim materam-delavkam. Že otroku, ki ga pestuje, naj dopove, zakaj ni dobil mleka; otroku, je bil že shodil, naj dopove, zakaj nima belega kruha; otroku, ki je napol odrasel, naj dopove, odkod vsa ta nezaslišana krivica, ki jo moramo trpeti; in ko bo otrok dorasel, naj mu pove natanko in po vrsti, kaj je bilo in kaj mora biti! Če bo vsaka mati storila to svojo sveto dolžnost, nam ostane temelj naroda nedotaknjen, naša mladina, tisti temelj, na katerem bomo gradili naprej.

Jaz zaupam v to delo, zaupam v delo vseh. In obenem trdno in zvesto zaupam v uspešnost tega dela, zaupam v bodočnost svojega slovenskega naroda. Za slovo, prijatelji, vam rečem besedo iz srca: verujmo! Ker le v veri je moč in zmaga in odrešenje.«

IVAN CANKAR, Zbrano delo
(85. knjiga, Govori in predavanja)

Iskra je iskra, malo pihneš, pa zagori

Holding štarta na denar slovenske države

Sindikat, ki so ga s pomočjo šišenskih sindikatov ustanovili iz Iskre odstreljeni delavci, je za 5. april napovedal splošno stavko. Gotovo bi se ji pridružil tudi številni delavci, ki jim odstrel še grozi, menili so se o protestnem pohodu pred skupščino... Po naši stari navadi je tudi v Iskri tik pred uresničitvijo grožnje prišlo do zadnjega poskusa. Novi Iskrin šef Janez Vipotnik je sedel skupaj s sindikalisti, pravzaprav sam za belo pogrnjeno mizo prednje in jim pripovedoval.

Že s prvimi besedami je zadel končni komentar, saj je pošteno povedal, da so bili takšnile zbori včasih res moderni, dandanašnji pa se mu ne zdijo produktivni. Toda, če je že tako:

»Iskra je imela v lanskem letu 20 milijonov mark izgub – brez Delte in organizacij, ki so šle lani v stečaj. Vzrok sta nelastnina pa še dogovorna ekonomija zraven.«

Janez Vipotnik se je pošteno vprašal, ali je Iskra res toliko slabša od drugih, ki so delali in živeli v istih razmerah, a z manj hudimi posledicami. Poskusil je tudi odgovoriti:

»Pri nas se tehnologije menjajo hitreje kot pri drugih, kar je gotovo pospešilo krizo. Na svoj rovaš si moramo pripisati prezaposlenost in podkapitaliziranost. Potem tozdiranje, prevelik delež vzhodnega in jugoslovanskega trga, krčenje naložb v Jugoslaviji...

Iskra je bila lažna korporacija. Organizacijsko smo bili res podobni korporacijam v svetu a hkrati nemočni pri upravljanju skozi to organizacijo.«

Med vzroke katastrofe je vštel še Iskro Delto in se brž tudi otresel tega bremena:

»Iskro Delto moramo zaradi zgodovinskih in praktičnih vzrokov popolnoma izločiti! Bila je članica dveh sozdov s popolnoma svojo mrežo, nobenega srednjeročnega načrta ni sprejemala v okviru Iskre in njeni voditelji so na koncu vendarle hoteli vse vreči na Iskro.

Še bodo odpuščali

Nekaj let so vodili nekorektne bilance in na koncu sploh ni bilo nobenih podatkov več. Zaradi njihove šlamparije je padla Iskrina interna banka s 43 milijoni mark terjatev do Delte.«

Iskra se je znašla v strukturi in programski krizi:

»Kar 48 podjetij je 10. aprila v blokadi. Med njimi jih je nekaj že na samem robu stečajnega roka. Kako naj se izvijemo iz tega?

Z decentralizacijo, ki že teče in podjetja postajajo osnova. Sistem se v vseh pogledih odpira, treba pa bo demontirati vse njegove inštitucije, ki diše po sociali. Doslej je veljalo, da je sistem Iskre dober za slabe in slab za dobre in to logiko bo treba zasukati. Zunanjetrgovinskega monopola ni več, odpravljamo pa tudi vse druge. Vse to peljemo do zadnjega dejanja – odprava sozda.«

Vemo že, naj bi bila nova Iskrina organizacijska oblika HOLDING, ki bo temeljil na kapitalu in s profitom kot prvim ciljem. Vizija pa...

»Naša končna vizija je prava korporacija. zdaj potrebujemo 127 milijonov mark in za dobršen delež štartamo na denar slovenske države. Vlada je že potrdila koncept, za katerega potrebujemo ta denar. V podjetja bo tekel skozi holding.«

Sindikalisti so še najbolj zašpičili ušesa pri podatkih o zaposlenosti:

»V Iskri je še pred kratkim delalo 36.000 ljudi, zdaj pa nas je 28.500. Prezaposlenost nas hudo pesti. Včasih je bil direktor heroj občine, če je zaposloval nove delavce. Slabega se nisi mogel znebiti, in če si hotel, da delo teče, si moral ob njem zaposliti novega. Tako nas je pač preveč. Ko se po stečajih znajdejo ljudje na cesti, bi morala nastopiti država, ta pa na to ni pripravljena.

Denar v zidovih

Poleg preveč delavcev ima Iskra tudi preveč zidov. Iz teh odvečnih opek moramo zdaj potegniti denar. Stolpnico je drago vzdrževati in še nefunkcionalna je za povrh. Banki smo dolžni 30 milijonov mark, selitev v Stegne bo pobrala 10 milijonov mark, cena stolpnice pa je zdaj 95 milijonov mark.

Vse lastnike stolpnice, ki ne bi bili za prodajo, moram opozoriti – če zdaj ne gremo v to, nas bodo čez pol leta vrgli ven.«

Slišali pa smo še nekakšno tolažbo, češ, Iskra zdaj res beži s Trga revolucije v Stegne, toda zato, da bi se čez nekaj let vrnila in to s profitom.

In nekaj misli o sindikatu:

»Doslej je poslovodnik skupaj s sindikatom vodil podjetje, zdaj pa to ločujemo. Poslovodstvo si želi profesionalen sindikat, ki mu bo lahko partner v dialogu o kratkoročnih interesih. Dolgoročni je tako ali tako skupen. Seveda pa bo moral sindikat, ki bo želel tako delovati in sodelovati, uživati neomejeno zaupanje članstva.«

Potem je Janez Vipotnik oklical razpravo. Med molkom sem razmišljal, kje je govorniku uspelo izvrtati podjetje, ki ga je vodil poslovodnik skupaj s sindikatom. Preden sem potuhtal primer, kjer bi kaj takega vsaj približno veljalo, se je že oglalsil (kdo pa drugi?!) **Andrej Cimerman,** predsednik šišenskih sindikatov:

»Vse nas močno boli problem presežkov delavcev. Sindikat ne bo več pristajal na nobeno odpuščanje, dokler država in še kdo ne bo jamčil za njihovo socialno varnost. To, kar se je zdaj počelo z delavci, je grdo ponižanje.«

Pritisk na vlado

Vipotnik mu je odgovoril, da v Iskri gotovo ni nihče zavestno rinil v stečaj. Je pa res, da je Iskra, kot družba v celoti, v te zagate zabredla nepripravljena:

»Včeraj sem se menil s slovensko vlado. Holding dela vse, da stečajev ne bi bilo več, na vlado pa seveda pritiskamo, da bi v teh stvareh začela opravljati svojo funkcijo.«

Razprava je stekla v obliki kratkih vprašanj in prav takšnih odgovorov.

Vprašanje – Naš trg se sezuva na vseh koncih, kupna moč silovito pada, mi nimamo več kaj filozofirati.

Odgovor – Brez odgovora. **Vprašanje – Lahko se distancirate od Delte, a javnosti boste morali povedati, kdo je bil tam in kdo tu za kaj in koliko kriv.** Za Iskro je to velik madež in ne moremo kar vtakniti glave v pesek. Pa še odnos do sindikata me zanima malo bolj podrobno.

Odgovor – Na to funkcijo sem pristal pod pritiski, za rešitev pa ni veliko. Organi pregona so se v Delti končno lotili svojega dela, to terja svoj čas, v katerem pa seveda ne sme zbledeti odgovornost krivcev.

S sindikatom sem se pripravljen vselej pogovarjati, a ne več takole. Vedeti moramo, za kaj je kdo pristojen in sodelovanje graditi na tem.

Vprašanje – Kaj bo z ljudmi iz sozdovih služb, ki jih ne bo moč vključiti v programe holdinga?

Odgovor – Nekateri ljudje v teh službah očitno ne žive na stvarnih tleh. Koliko in katere ljudi bomo potrebovali, bo jasno šele, ko bo potrjen koncept holdinga. Da to ne bodo vsi zdaj zaposleni, menda ni sporno.

Ljudem se godi krivica

Vprašanje – Pravite, da država nima socialnega programa. Kaj pa bo storila Iskra, da ne bo več žrtev, ki niso nujno potrebne? Doslej je vse teklo po inerciji, stihijsko...

Odgovor – Najkrajši odgovor, ali ima holding z državo dogovor o rešitvah je NE! Gotovo je le, da se ljudem godi krivica. Do včeraj so živeli v trdni veri, da je samoupravljanje živa stvar, danes pa so na cesti. Toda pri tem smo nemočni. Naša vloga in naloga sta le, da so podjetja profitna in takšna možna potenca za razvoj, ki bo spet dal nova delovna mesta. Nujen vrstni red zdaj pa je: Zapreti – očistiti – sprožiti nov ciklus.

Vprašanje – Preslišano.

Odgovor – V Jugoslaviji visi 7,5 milijona zaposlenih na produktu, ki bi ga mirno naredilo 5 milijonov ljudi. Tudi v Iskri bo nujno zmanjševanje in prekvalificiranje. Ne bomo pa rezali poprek.

Še nekaj. Tudi Slovenija mora svojo razvojno in gospodarsko usmeritev jasno začrtati. Vsaka država ima prednostne programe, ki jim potem omogoča ugodne razmere. Če bo Slovenija našla perspektivo v trgovini, bančništvu, kaj bomo potem mi?!

Vprašasnje – Banke so odpisovale terjatve do IMV, Gorenja in to na debelo v bolj ugodnih razmerah. Mi se zdaj brez podobnega odpisa v tržnih razmerah gotovo ne bomo pobrali. Če ne računate na odpise terjatev, vodite napačno strategijo!

Odgovor – Res so Gorenju odpisali 250 milijonov mark, da se je pobralo. Toda družbeno okolje se spreminja in jaz lahko na sejah upravnega odbora banke delam le cirkus. Banka namreč še zdaleč ni takšna, da bi smela ravnati kot na Zahodu. Končno smo lastniki 20 odstotkov te banke. Toda najprej moramo sprejeti koncept in šele z njim stopiti v banko po denar, to so prepletene stvari.

Tudi Šinigoja skrbi

Vprašanje – Skrbi nas, da holding ne bo le novo ime za neomejeno solidarnostno odgovornost, da holdingov koncept povzroča presežke delavcev, ne ponuja pa rešitve tega problema. **Bojim se, da nas bo šlo na cesto še 20 odstotkov...**

Odgovor – koncept reševanja presežkov delavcev imajo lahko le podjetja, ne pa holding. V zadnjih desetih dneh sem bil trikrat pri **Šinigoju** in ne vem več, ali sem jaz bolj zaskrbljen ali on bolj obupan oziroma, kdo od naju naj koga tolaži. Slovenska država je nepripravljena, vlada se menja...

In tako naprej v tem duhu. Naslednji dan je Iskra priredila tiskovno konferenco. Tokrat izguba v dinarjih, za 106 milijonov dinarjev je je bilo lani. Potem je šef holdinga Iskra Janez Vipotnik ponovil podobno zgodbo, spet povedal, da od vlade pričakuje 80 milijonov mark... Nekaj je bilo žoganja okoli Delte in Interne banke pa škode, ki jo Iskri povzroča nenaklonjeno pisanje.

Vipotnik je še podprl Šifkovičeve ukrepe, likvidacije in stečaje. Upnikom Delte je sporočil, da je Iskra odgovorna le za 23 milijonov dolarjev Deltinih dolgov, kolikor je jamčila Interna banka.

Spomnil sem se Vipotnikvih besed o sindikatu, ki bo pravšen le, če mu bodo člani zaupali brez vsakega zadržka. Če to pravilo razširim, se pač pojavi vprašanje zaupanja v Iskro. Delavci tega zaupanja nimajo, sindikati so še posebej sumničavi, precej je vodilnih ljudi, ki jim megleni holding ni ravno trdno jamstvo za vlaganje. In končno tole z Delto tudi ni prav čisto in jasno. Naj spet uporabim besede Janeza Vipotnika, čeprav jih je izrekel v drugi povezavi – To so prepletene stvari.

Zaupanje

Nihče me namreč ne bo prepričal (kar je tako ali tako splošen problem naše družbe dandanašnji), da so »vsi Iskrini možje« velikega zaupanja vredni. Sam sem dolgo in podrobno spremljal svinjarije, ki jih je Iskra, predvsem njena interna banka z vsem Šifkovičevim odobravanje, počela s svojo nekdanjo članico **Telo.** Ne le, da je Telo Iskrin vrh oviral pri njenem osamosvajanju, reševanju delovnih mest in celo zagotavljanju novih. Povsem brez sramu so ji ukradli njen denar in jo z drugimi malverzacijami skoraj uspeli potopiti.

Vipotnik danes lahko podpira Šifkovičeve poteze s stečaji in likvidacijami – toda panožni sindikati gotovo niso zastonj vzrojili do te mere, da so stopili po pomoč na tožilstvo.

O kraji družbene lastnine, programov, znanja in denarja pa niti ne bom izgubljal besed, saj to temeljito obdeluje Mladina in pomaga ji polemika v sobotni prilogi Dela.

Vipotnik je povedal, da so delo zastavili organi pregona, vključeno je tožilstvo, zbudili so se sindikati... Dokler vsi ti in morda še kdo zraven ne bodo postorili svojega dela, bo o takšnem ali drugačnem zaupanju v Iskri pač težko govoriti.

Ciril Brajer

Ko pa drug drugega tolažijo

»Vsi tokovi so bili čvrsto v rokah krovnega sistema, v zadnjem času torej v rokah **Franca Šifkoviča, Janeza Vipotnika** in **Fabia Škopaca.**

Razsežnosti Iskrinega razpada so tako velike, da ogrožajo temelje narodnega gospodarstva in tudi zato je toliko bolj neverjetno, da sedanja vlada molči.«

Mladina

Zaupanja vredni

»**Fabio Škopac,** direktor, ki ni več direktor Iskre banke, ker te ni več, postane neomejeni lastnik in vladar Iskre Delte. To svojo oblast takoj uporabi: Na vsa mesta v vse organe upravljanja postavi izključno delavce Iskre Commerca, blokira vsa prizadevanja družbenih podjetij za nadaljevanje poslovanja. Oblast uporabi za rušenje, svoja pooblastila izvaja iz varne razdalje, iz Milana. Pravi, da spioh ni razpolagal s Iskrinim denarjem, da je vse delal iz bogaboječega strahu in pod pritiskom...

Generalni direktor Iskre Commerca **Janez Vipotnik,** nesojeni direktor, predsednik in s tem lastnik neobstoječega in neregistriranega holdinga Iskra, nebogljeno izjavlja, da to, kar se vidi, ni tisto, kar se vidi, ampak nekaj drugega, da holding ni tisto, kar nekateri mislijo da je, ampak da tudi njemu ni jasno, kaj je.

Franc Šifkovič, predsednik Iskre in do včeraj mogočen politik, kadrovnik sistema, beži v Nemčijo. Kot član CK ZKJ cinično izjavlja, da so Iskro in gospodarstvo uničevali politiki, ki pa jih on ne pozna, sploh ni vedel, za kaj gre in nikoli ni imel nič s tem. Pravi, da želi biti samo **Franc Šifkovič,** skromen gastarbajterski zasebnik v Nemčiji.«

Vinko Vasle v Mladini

Obljube

»**Janez Vipotnik** ni ničesar rekel o tistem, kar je dva dni prej povedal predstavnikom razjarjenih delavcev, ki so hoteli organizirati opozorilno stavko. Ničesar ni povedal o tem, kar je v strahu pred stavko natvezil tem ljudem. V strahu pred stavko je obljubil vse, napravil pa ničesar v zvezi s svojim prispevkom pri viziji razvoja Iskre, ki ga je tem ljudem suvereno obljubil »še ta teden«...

Ob tem sem dokončno prepričan o upravičenosti svoje delegatske pobude o ustanovitvi komisije slovenske skupščine, ki naj razjasni in razčleni vzroke in mehanizme, ki so pripeljali do stečajnih in podobnih pojavov v Iskri.«

Danijel Malenšek

JLA je za federativno ureditev družbe

Čelada ni pokrivalo po meri človeka

Odkar se po državi »godijo« večstrankarski mitingi in ne več mitingi v podporo Miloševićevi monolitni srbski partiji, se huda ura ne obeta več le Sloveniji, kot se je še lani, marveč je tokrat v hudih škripcih JLA. Z izjemo nekaterih mednarodnih dramatičnih dogodkov JLA verjetno nikoli ni bilo težje kot danes. Po eni strani mora delati tisto, na kar jo obvezuje ustava SFRJ, po drugi strani pa je prisiljena spremeniti svojo notranjo bit, ki jo je gradila skoraj pet desetletij. In četudi pomeni večstrankarstvo za državo v celoti novo stanje, ki ga je treba sprejeti kot normalno, pa je za armado kirurški rez, za katerim se lahko skriva marsikaj.

Kako se bo armada vključila v večstrankarski sistem? Ali bo sama, že pred sprejetjem nove ustave SFRJ, predlagala svoj status, ali pa bo počakala, da ji vlogo določi stranka, ki bo zmagala na volitvah? Zakaj armada zavlačuje z odgovori na ta vprašanja?

S »potezami«, ki jih je v zadnjem času potegnila JLA in z njimi povzročila nemir, je hkrati dala argumente tistim, ki trdijo, da je že opustila dosedanje načelno stališče, da ne bo več sodelovala v dnevnopolitičnih tekmovanjih. In za katere »poteze« gre?

Prva je »državotvorna generalka na Avali«, ko je Milošević, neposredno po tajnem pogovoru s Kadijevićem, pregledal častne čete JLA, druga je »vsiljeni pohod« Veljka Kadijevića po Sloveniji in Hrvaški (številne podrobnosti pričajo, da to njegovo poslanstvo ni bilo le reden obisk); tretja poteza pa je pismo s podporo enotni ZKJ, ki so ga partijskemu članstvu poslali prenapeti predstavniki Srbije in Črne gore ob sodelovanju JLA.

Kadijevićev »rutinski obisk« tik pred nastopom volilnega molka v Sloveniji in nekaj dni pred napovedanim velikim zborovanjem Hrvaške demokratične skupnosti v Zagrebu je nedvomno pomenil izsiljevanje. Ali to pomeni, da si namerava armadni vrh po svoje razlagati rojevanje demokracije v republikah nenačelne koalicije? Če vse skupaj ocenimo nekoliko bolj natančno, lahko ugotovimo, da je Kadijevićev obisk le del skrbno pripravljenega scenarija, ki se je pričel uresničevati z »metanjem v isti koš« strankarskih voditeljev kot so Drašković, Tudjman in Rupel. Nadaljeval se je z dogajanji v Kninu in na Petrovi gori in dosegel svoje vrelišče s presenetljivo izjavo o »usklajenosti stalič v zvezi z vsemi odprtimi vprašanji« med generalom Kadijevićem in voditeljem »triglave« Srbije ob srbskem državnem prazniku. Prilaščanje nekoč zveznega spomenika Neznanemu junaku na Avali seveda sodi zraven. Če k temu dodamo še nov (tokrat veljavni) memorandum SANU o preoblikovanju Jugoslavije in zaokrožitev Srbije z uvedbo policijske uprave od Subotice do Prizrena, je vsakomur jasno, kaj to v končni posledici pomeni.

Kadijevićev obisk, pospremljen z »Miloševičevim žuganjem« in še tožba, vložena proti dr. Jožetu Pučniku, nedvomno pomenita strahoten pritisk na volilce v Sloveniji in na Hrvaškem, z namenom, da bi jih zastrašil, predno bi se utegnili odločiti za spremembe, in opozorili reformatorje v BiH in Makedoniji. Na ta način se že tako zmedenim in prestrašenim državljanom še dodatno grozi in jim jemlje svobodo, da bi se sami odločali. Upokojeni generali in admirali kot »rezervni odred revolucije« v tem primeru predstavljajo dodatno grožnjo v smislu: »Ne damo tistega, za kar smo se borili!« Vse to pa je veliko preveč celo za našo družbo, ki šele skuša doseči demokracijo. Če je JLA pokazala veliko pripravljenost, ko je odpovedala že napovedane vojaške vaje na ozemlju Hrvaške prav v dneh, ko bodo imeli tam volitve, pa se zastavlja vprašanje, zakaj Kadijević ni preložil svojega obiska? In kaj pomeni poziv k večji odgovornosti in disciplini ter spoštovanju ustave in zakonov prav po obisku v Sloveniji in na Hrvaškem. Ali tukaj najmanj spoštujemo ustavo in zakone?

V predvolilnem obdobju je bilo res tudi nekaj ekscesov in so ljudje zato ponekod prestrašeni. Ali naj bi jih rožljanje z orožjem pomirilo? Kaj pomeni trditev, da se bo vojska postavila po robu vsakomur, kdor bo spodkopal temelje Jugoslavije?! Po kakšnih kriterijih in kdo bo ugotavljal to spodkopavanje? Vedenje vojske je še toliko bolj čudno, če se spomnimo, da je molčala, ko je bila resnično ogrožena ustavna ureditev na ulicah Titograda in Novega Sada, ko so nasilno odstranjevali legalna vodstva. Kje je bila vojska po 8. seji CK ZK Srbije, ko so številni opozarjali, da se z dogajanji v tej republiki spreminja avnojska ureditev države? S svojim ravnanjem je vojska zdaj zanikala svoje izjave o lastni načelnosti, o svojem vsejugoslovanskem značaju in čvrsti odločenosti, da se ne bo postavila na nobeno stran.

Kot kaže, hoče armada z dejanji (napakami), ki jih je storila v zadnjem času, opozoriti, da je zapustila svoj nevtralni položaj; še več, vse kaže, da se nam spet ponuja kot razsodnik v političnih procesih. Nekatere njene poteze kažejo, da pritrjuje tistim, ki ocenjujejo, da je vojaški udar že pred vrati, in da deluje v korist tistih, ki špekulirajo, da sta se v tem smislu vojaški vrh in Slobodan Milošević že sporazumela. S tem pa JLA resno ogroža svoj ugled varuha varnosti.

Še sreča, da je bil odziv na vse te poteze JLA v Sloveniji povsem jasen in odločen. Politični marš zveznega sekretarja za ljudsko obrambo je v Ljubljani naletel na pričakovan odmev. Uravnilovka generalovega prijema do vseh jugoslovanskih republik se je nekje morala prelomiti, in se je torej v Sloveniji, ki se je prav v tistih dneh pripravljala na svoj izpit iz demokracije. Slovensko vodstvo, ki je generala le vljudnostno pozdravilo, je na ta način svoji javnosti jasno povedalo, da želi zadržati legitimnost svoje oblasti in na njej graditi legitimnost vodstva, izvoljenega na volitvah. Hkrati je tudi jasno povedalo, da ne namerava prevzeti odgovornosti za uradne državne spremembe po volitvah.

In kako naj si v tej luči razlagamo Kadijevićeve pogovore s hrvaškim vodstvom? Z vstopom generalov v politiko so ti posamezniki sami sprejeli tveganje večstrankarskega boja. Že vztrajanje predstavnikov vojske na zadnji seji preostanka CK ZKJ je bilo mogoče razumeti kot njihovo opredelitev za »trdo linijo« jugoslovanske prihodnosti, vojska pa je jasno pokazala, da se le v besedah in ne v dejanjih zavzema za spremembe in demokracijo. To pa je bil tudi svojevrstni »vojaški udar«, saj CK ZKJ očitno predstavlja le še debatni klub za svojega predsednika in nekaj njegovih somišljenikov.

Vztrajanje predstavnikov JLA na propadli seji CK ZKJ in Kadijevićev obisk v severnih republikah države pomenita zelo grob napad na ustavno opredeljen položaj JLA v sistemu in na njen ugled in vlogo vsejugoslovanske vojaške sile. Takšno ravnanje vojske ima lahko v razvijajočih se demokratičnih razmerah nepredvidljive politične posledice.

Ob tem bi se lahko vprašali tudi, kaj se je zgodilo, da je vojska svoj federalni značaj zamenjala z unitarnim. Za vse negativne ocene o vlogi in delovanju vojske tokrat namreč ne bodo več krivi »Slovenci«, temveč kar predstavniki vojske sami. Upravičeno lahko tudi pričakujemo, da bo o ravnanju svojega ministra kaj prepričljivega povedal tudi Ante Marković.

Vinko Blatnik

Pri zidavi počitniškega središča v Fiesi se še vedno zatika

Velemojstri za besedno vojno

Kljub pomanjkanju počitniških zmogljivosti za delavce in njihove družine in po drugi plati nekaterim, verjetno zadnjim možnostim za nakup dragocenega prostora ob morju, so pota našega sporazumevanja tako zapletena in dolgotrajna kot verjetno nikjer na svetu. Ne v tem ne v onem sistemu. Očitno smo pravi velemojstri za iskanje in napihovanje problemov ter sprotno rušenje sleherne zamisli in vsega, kar ni zraslo na našem zelniku. Zato so naše poti od odločitve do uresničitve neskončno dolge. Na njih se utrujamo, izčrpavamo in zato pozabljamo na svoj cilj. Ene same najbolj preproste stvari ne moremo speljati, ne da bi se našel posameznik ali skupina ljudi, ki v imenu »stroke«, »varstva« tega, onega ali tretjega, ne bi začel spodkopavati opravljenega dela. Ozračje za uspešno rušenje pa je v naši družbi, žejni demokracije in vsesplošne svobode, več kot ugodno. Nič ni lažjega kot vse v hipu postaviti na glavo, vsemu opravljenemu oporekati in na vse skupaj pozabiti ali pa začeti spet od začetka. Tam, kjer smo začeli pred desetimi ali, denimo, dvajsetimi leti.

Dolga, veliko predolga pot

Primerov, ki ne govore toliko o pomanjkanju demokratičnega odločanja kot pa o popolnem kaosu in vsesplošni anarhiji, v kateri ima skorajda vsak toliko moči, kot jo imata politika in stroka skupaj, v naši družbi kar mrgoli. Vseeno je, kam se ozremo, levo ali desno, na to ali ono področje. Povsod je pot od besed oziroma odločitve pa do cilja neskončno dolga. Primer Fiese je le eden izmed mnogih. Gre za majhno turistično naselje ob slovenski obali oziroma sončen naravni amfiteater, obdan z vinogradi, oljčnimi nasadi in trsjem, ki je celo v poletnih mesecih slabo izkoriščen. In ker imamo Slovenci zelo malo morja in še manj nepozidane obale ob njem, smo se že pred dolgimi leti zedinili, vsaj tako se je zdelo, da bomo Fieso namenili delavskemu turizmu in jo v tem pogledu bolje izkoristili. Temu seveda ni nihče oporekal. Če smo že pripravljeni odstopiti za tuje goste vse lepote, ki jih premoremo, zakaj ne bi privoščili majhen prostor pod soncem tudi domačemu človeku?

Več kot poldrugo desetletje je že od tega, ko so se v Piranu sestali predstavniki Republiškega sekretariata za urbanizem, Turistične zveze Slovenije, Obalne turistične zveze Koper, skupščine občine Piran, predstavniki sklada za urejanje in dajanje stavbnih zemljišč piranske občine, Investbiroja Koper, republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev Slovenije in zastopniki delovnih organizacij. Do sestanka je prišlo na pobudo republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev Slovenije, najpomembnejše na dnevnem redu pa je bilo začrtati pot za postavitev sodobnega delavskega turističnega centra v Fiesi.

Pomislekov nam nikoli ne zmanjka

Ne bi opisovali, koliko vode je preteklo od takrat pa do danes, koliko sestankov, dela in poti je bilo v zvezi s Fieso, koliko tehtanj takih in drugačnih pogledov na poseg v prostor, koliko prepričevanj in dokazovanja, kaj zares potrebujemo in česa ne in čemu se je smotrno odpovedati, da kaj pridobimo. Po neznansko dolgih letih je kazalo, da smo se končno dogovorili in sporazumeli o vprašanjih, ki so najbolj burila duhove. Zato tudi ni bilo več pomembnejših pomislekov, da ne bi delavci SCT Ljubljana zavihali rokave in končno poprijeli za delo. Zakaj ne bi izkoristili možnosti in večjemu številu delovnih ljudi zagotovili zaslužen in prepotreben oddih ob našem morju? Zakaj bi cincali in drug drugega vlekli za nos še naslednjih deset, dvajset let? Zakaj ne bi, za spremembo, za našega človeka tudi kaj storili in mu omogočili to, kar mu gre?

Takih bolj ali manj in najbolj upravičenih **zakaj** bi seveda lahko postavili še celo vrsto. V vsakem primeru pa premalo, da nekateri znova ne bi prišli na dan s svojimi pomisleki in začeli načrte v zvezi s Fieso na vsej črti spodkopavati. Spet naj bi se začeli pogovarjati o zazidalnem načrtu, o ekološkem ravnovesju, o obremenitvi prostora v zalivu Fiese, o strokovnih podlagah, ki se nanašajo na naravne lastnosti, o vplivih predvidene ureditve na okolje..., skratka, prav o vsem, o čemer smo modrovali na vseh mogočih ravneh minulih petnajst let.

Na najrazličnejše pritiske se je izvršni svet občine Piran odločil, da bodo izvedenci ponovno pretehtali in ocenili, kolikšne zmogljivosti Fiesa prenese. Kdo ve, kolikokrat že. No, ocena, ta najnovejša ocena naj bi bila pripravljena še pred poletjem, potlej pa naj bi znova začeli mleti skupščinski mlini. Piranska skupščina bo torej znova obravnavala vprašanje Fiese.

Pa nam bi bilo lahko tako lepo

»Ker se razmere v občini, republiki in državi spreminjajo, ker čas prinaša novosti in s tem tudi drugačne poglede na vlaganje kapitala, moramo tem pojavom pazljivo slediti, jih v najširšem pomenu besede spremljati in vsem novostim tudi prilagajati naše načrte...«, razmišlja **Borut Valenčič,** direktor Zavoda za urbanistično načrtovanje in urejanje prostora občine Piran. »Nekateri si želijo, da bi vse ostalo tako, kot je, da se ne bi ničesar dotaknili, drugi hočejo od tega, kar imamo, več iztržiti. Razlike v željah, pogledih in interesih so seveda razumljive. Vsak misli s svojo glavo. Tako je bilo in tako tudi bo. Zato ne gre drugače in tudi nikoli ne bo šlo, kot da argumente, takšne in drugačne, tiste ki govore za kot tudi tiste, ki govore proti, postavimo na tehtnico in ocenimo, kaj ima večjo težo in čemu moramo dati prednost. To z drugimi besedami pomeni, da brez kompromisov ne gre. Če želimo kaj pridobiti, se moramo pač nečemu odpovedati. Pri tem mora imeti odločilno besedo ocena, kaj zares potrebujemo in s tem v zvezi kaj je vredno posega v prostor. O strokovnih vprašanjih morajo odločati strokovnjaki. Pravi izvedenci. Skratka, v Piranu imamo posluh za pripombe, za varstvo okolja in kulturne dediščine, za drugačnost in predloge, ki so sprejemljivejši od znanih. Vendar, ko se za nekaj dokončno odločimo, potlej nam preostane le še to, da preidemo od besed k dejanjem. Potlej naj bi prenehali sestankovati, modrovati in na novo osvetljevati sleherno podrobnost. Škoda, da pri nas nihče ne računa, koliko nas stane usklajevanje skupnih interesov...«

Res, leta tečejo, nas pa besedna vojna, kot kaže, niti najmanj ne utruja. V nujno potrebno ureditev infrastrukture v Fiesi je vložil SCT že ogromne denarje. To je bil namreč pogoj za uresničevanje nadaljnih načrtov. Letos poleti naj bi v prvih novih počitniških apartmajih ljudje že preživljali svoj letni dopust, pa iz tega spet ne bo nič.

Kako lepo bi nam lahko bilo, če bi nekoliko manj modrovali, se manj prerekali in skrajšali pot od besed do dejanj.

Andrej Ulaga

Svobodni Sindikati Slovenije

Uspešno lansko poslovanje Yulona

Z delnicami do uspeha

Preteklo leto je kljub zmedi v gospodarstvu in hiperinflaciji prineslo nekaj novega v naše gospodarjenje. Poleg zakona o podjetjih, ki je postavil na glavo organiziranost znotraj našega gospodarskega sistema, so bile novost tudi delnice.

Yulon iz Ljubljane, ki je lani prvi izrabil to možnost in izdal prve delnice z valutno klavzulo pri nas po drugi svetovni vojni, je na tiskovni konferenci predstavil dosedanje uspehe. O uspehih podjetja, za katerega je zaslužen tudi denar, ki so ga dobili s prodajo delnic, nam je govoril direktor Yulona **Dušan Šešok.** Tako so lansko leto končali uspešno, saj jim je od 240 milijonov din prihodka ostalo skoraj 8 milijonov bruto dobička. To jim je uspelo predvsem zaradi uspešnega izvoza, saj izvažajo kar 85 odstotkov svoje proizvodnje, in to samo na konvertibilni trg. Čeprav imajo v tujini kar za 30 odstotkov nižje cene kot doma, pa se z domačega trga postopoma umikajo. Glavni razlog je ta, da so skoraj vsi domači kupci nelikvidni, še posebej težko oziroma skoraj nemogoče pa je izterjati dolgove od podjetij na jugu države. Zato je njihov izvoz usmerjen predvsem v Italijo, Avstrijo, Belgijo in na Nizozemsko, kamor so lani izvozili za 21,5 milijona dolarjev.

Vse pogostejše pritožbe gospodarstvenikov na zamrznjeni tečaj dinarja pa je Dušan Šešok zavrnil, saj si sam želi, da bi tak tečaj ostal do konca leta. Le tako bi se, po njegovih besedah, lahko namreč naše gospodarstvo dokončno uravnovesilo in postavilo na trdne temelje. Je pa zelo kritično ocenil odnos države do gospodarstva, saj se, razen v besedah, ta še ničemur ni odrekla in ni še prav nič naredila za razbremenitev gospodarstva. Ravno nasprotno. Z reprogramiranjem svojih in tudi dolgov podjetij je vlada onemogočila Yulonu, da bi z denarjem, ki ga sedaj ima na voljo, odplačal svoj dolg, 8 milijonov zahodnonemških mark.

Zanimivo je tudi stališče direktorja Yulona Dušana Šešoka o možnih tehnoloških presežkih delavcev. Pred vsemi novinarji je obljubil, da bo on med prvimi, ki bodo izgubili službo, če bo podjetje moralo zaradi slabih poslovnih uspehov začeti odpuščati delavce. Vendar pa se 614 zaposlenim v Yulonu za zdaj še ni treba bati, da bi izgubili direktorja ali pa svojo službo, saj so stroji zasedeni 24 ur na dan, in to vsak dan, tudi med prazniki. O dobrih sadovih takega dela kažejo že tudi podatki za prvo trimesečje, ki so upravičili njihovo usmerjenost na tuji trg. Tako je načrt o 30 milijonih dolarjev celoletnega izvoza resnično uresničljiv.

Uspeh Yulona je pomemben zaradi tega, ker so dokazali, da je lahko družbeno podjetje tudi s prodajo delnic, a brez razprodaje družbene lastnine, poslovno zelo uspešno. Je pa tak način prodaje delnic tudi nabiranje izkušenj, ki bodo ob skorajšnjem prehodu iz družbene v zasebno ali kakšno drugo obliko lastnine prišle zelo prav. Še posebej, če se to izkaže za zelo dobro poslovno potezo.

Robert Peklaj

V Celju že drugi stečaj

Skoraj tristo delavcev na cesti

Tudi zadnja opozorila občinskega sindikalnega sveta niso spametovala delavcev Obnove, da bi presekali nekajletno agonijo, ki nujno vodi v bankrot. Nenehne menjave vodstva in nerazumno zaposlovanje v administraciji so Obnovo pripeljale v stečaj.

Minuli ponedeljek je senat Temeljnega sodišča v Celju sprejel sklep o začetku stečajnega postopka v celjski delovni organizaciji Obnova in za stečajnega upravitelja imenoval Daneta Seliča; 255 delavcem so že vrnili delovne knjižice in jih napotili na zavod za zaposlovanje, preostalih 30 pa jih ima delo do konca stečajnega postopka. Z brezposelnimi delavci Obnove se je zdaj število nezaposlenih v Celju povečalo na 1.500 delavcev.

Na prvi pogled je ravnanje delavcev, ki niso hoteli prisluhniti občinskemu sindikalnemu svetu, nerazumljivo. Poznavalci razmer pa ugotavljajo, da gre v resnici za povsem naravni odnos delavcev, ki sta jim slabo vodenje in anarhija omogočala socialno varnost in dejanski zaslužek s sivo ekonomijo. Po drugi strani pa je tudi res, da je bilo nekaj več sto delavcev, ki so bili resnično zaposleni v proizvodnji, nemočnih proti dvestotim, ki so bili »zaposleni« v režiji. K tolikšni otopelosti zavesti so pripomogle tudi slabe poslovodne odločitve najodgovornejših delavcev, ki so se menjavali po »tekočem traku«, saj so se na direktorskem stolčku v dveh letih zamenjali kar štirje.

Občinski sindikalni svet je delavce silil, naj s prodajo enega dela premoženja pokrijejo pred časom komaj omembe vredno izgubo, z zamenjavo vodstva pa se lotijo uresničevanja tržno zanimivih in dejansko dobrih programov.

Žal so se medtem odnosi med zaposlenimi skrhali do konca, vsak je poskušal reševati svojo kožo v prepričanju, da bo spet izgubil že leto in dan trajajoči bolj z razbohoteno administracijo. Tako v tem kritičnem času niso uspeli uresničiti niti predloga občinskega sindikalnega sveta, da bi premoženje družbenega standarda in skupne porabe prenesli na sindikat, ki tudi v času stečajnega postopka edini deluje, da bi rešili vsaj tiste delavce, ki so pred upokojitvijo in jim dokupili manjkajočo dobo...

V petek so delavci imenovali poseben odbor, ki bo stečajnemu upravitelju posredoval njihove zahteve. Terjajo namreč odpravnino, regres, nadomestila za dopust in vse pravice, ki jim gredo po internih aktih. Prav tako so zdaj pooblastili občinski sindikalni svet, da se bori za njihove pravice.

J. S.

ljubljanska banka
Splošna banka Celje

ODMEVI

Načrtno uničevanje

V časopisu Delavska enotnost št. 13,30. marca 1990, ste pod naslovom »Drhal pa veselo krade naprej – Načrtno uničevanje«, v prispevku vaših novinarjev Cirila Brajerja in Iva Kuljaja zlonamerno in škodljivo obrekovali našo firmo.

1. Naša firma ni Bonex Consulting – Ha ha, temveč sta pravni naziv in dejavnost navedeni v glavi tega dopisa.

2. Naša firma ni prevzela »vseh komercialnih poslov in še česa« od Standarda, temveč je sklenjena pisna pogodba o poslovnem sodelovanju, z jasno opredeljenimi nalogami in oblikami sodelovanja, kot tudi obveznostmi. Poslovni cilji so usmerjeni predvsem v izvozne posle za Standardove materiale in proizvode. Mislimo, da ni cilj, še manj pa naloga Delavske enotnosti SSS, da preprečuje ali minira tovrstno poslovno usmeritev.

3. Delo Bonexa d. o. o. po pogodbi je opisano v priloženem dopisu Standardu z dne 4. 4. 1990.

Dejstvo je, da Standard želi priti v izvozne posle Zahodne Evrope, da do sedaj ni imel tovrstnih poslov ali stikov. Standard nima zunanjetrgovinske registracije niti strokovnih kadrov, zato je sklenil pogodbo z Bonexom.

V čem je to poslovno sodelovanje »lumparija« ali škodljivo dejanje?

4. Grožnje s pravobranilci samoupravljanja, tožilci, kriminalističnimi službami in drugim je nesramno in nedvoumno namigovanje na kazniva dejanja, ki jih boste morali vi oziroma vaša novinarja dokazati!

5. Pisanje članka in obrekovanje Bonexa na osnovi izjav Ivice Juričinca, delavca Standarda, je skrajno neodgovorno dejanje vaših novinarjev, ki so po novinarski etiki, moralni in pravni odgovornosti, dolžni izjave preveriti, in šele takrat publicirati.

Posledice grdega in poslovno škodljivega obrekovanja Bonexa v vašem časopisu bodo škodile ne le na poslovnem ugledu, temveč tudi na poslovni uspešnosti, izgubimo lahko že začete posle izvoza in postopkov za aplikaciji Phonkiller in Spritzkork, itd.

Škoda ne bo le izguba poslovnega ugleda in zaupanja, temveč tudi materialna, zato bomo tudi iskali zadoščenje in odškodnino.

BONEX Ljubljana,
Bruno Pečuh, dipl. oecc.
direktor

Pismo Standardu

Z ogorčenjem smo bili seznanjeni s člankom v Delavski enotnosti z naslovom »Drhal pa veselo krade naprej – Načrtno uničevanje«.

Ne vemo, s kakšnim namenom in na kakšni osnovi so vaši trije delavci (Ivica Jurčinec) prišli k družbenemu pravobranilcu »negodovat« zaradi Bonex consultinga?

Mizerne plače in likvidnostne težave niso posledica plačil Bonexu, temveč je vzrok v dosedanji proizvodni usmerjenosti. Nujnost prestrukturiranja in usmerjenost v izvozno tržišče sta pri vas zelo aktualni, vendar nimate ustreznih komercialnih in tehničnih kadrov.

Pogodbo o poslovnem sodelovanju smo sklenili z vami 10. 1. 1990, z jasno opredeljenimi poslovnimi nalogami in obveznostmi. Bonex je svoje poslovne naloge po pogodbi intenzivno opravljal, kar je razvidno iz rezultatov, pridobitvijo tujih kupcev. Za proizvod ekspandirani vermikulit smo pridobili dva kupca iz ZRN, kupca iz Avstrije in Kuvajta. Probleme imamo pri kupcu AMF iz Elsenthala v ZRN in kupcu Isoliertechnik iz Celovca, kjer so prvotno vzorci Standardovega vermikulita ustrezali, prve poskusne dobave pa so bile neustrezne kvalitete. Očitno je odgovorni delavec za odpremo ravnal malomarno ali pa celo namerno tako, da do izvoznega posla ne bi prišlo. Na domačem trgu smo pomagali vzbuditi zanimanje za uporabo vermikulita v živilski industriji, Oljarni Vir pri Domžalah, v Slovenski Bistrici in v Tovarni sladkorja Ormož. Sodelovali smo pri več pogovorih z vašimi strokovnjaki o standardizaciji kvalitete proizvodov. Pošiljali in prenašali smo vzorce vermikulita v tujini in doma, izdelovali prodajne kalkulacije in pisne ponudbe. Navezali smo stik z Inštitutom mineralogije pri Univerzi v Münstru, da za vas izdela potrebni atest za vermikulit. Pridobili smo informacijo o uporabnosti vermikulita v živilski industriji pri firmi Seitz AG iz Stuttgarta. Intenzivno obdelujemo področje ognjevarnih izolacij v kemični, petrokemični in drugi industriji.

Mislimo, da ne gre oporekati aktivnosti naše firme.

Obveznosti plačila za pridobivanje kupcev in obdelavo trga po pogodbi Standard ne izpolnjuje redno, tako je Bonex prejel plačilo le 50 % vrednosti in to šele 16. 3. 1990, namesto 10. 1. 1990.

Nesramno in neosnovano je prikazovanje oziroma namigovanje, da so Bonex consulting ustanovili Standardovi šefi, sorodniki, sosedi, prijatelji. Firma BONEX D. o. o. je mešano podjetje z udeležbo tujega kapitala. Med ustanovitvenimi partnerji ni nobenega delavca Standarda niti njihovega sorodnika ali honorarnega sodelavca. Bonex d. o. o. ni consulting firma, temveč je Mešano podjetje za trgovino, zunanjetrgovinski promet, zastopanje in druge gospodarske storitve.

Posebno nepopravljivo škodo ima lahko obrekovanje Bonexa in Standarda na nadaljevanje izvoznih poslov, posebno še na pridobitev uporabe postopka, ki ga želimo dobiti od firme Isoliertechnik iz Avstrije, s katerim bi pomembno povečali obseg vašega prometa in s tem zaposlenosti delavcev.

Da bi bilo omogočeno nadaljevanje poslovnega sodelovanja z vašo firmo, zahtevamo:

1. Poravnavo obveznosti do naše firme
2. Varovanje poslovnih skrivnosti
3. Odpravo nevestnosti pri proizvodnji in odpremi blaga
4. Razložiti delavskemu svetu in članom kolegija DO interes Standarda za sodelovanje z našim podjetjem, kot tudi neresničnost članka v DE.

Če nam ne morete zagotoviti navedenih poslovnih pogojev in običajev, bomo primorani pretrgati sodelovanje in pogodbeni odnos.

BONEX, Ljubljana,
Bruno Pečuh, dipl. oecc.
direktor

Še enkrat:

Ali so sindikati res rešilna veja za delavce

Rada bi napisala komentar h komentarju mojega članka: Ali so sindikati res rešilna veja za delavce.

Dragi gospod Albin Pristovnik iz Ljubljane, naj vam povem, da je moj članek res pesimističen, še bolj kot pesimističen pa je realističen in res je škoda, ker vam prav nič ne pove. Čestitam pa vam, ker ste izreden človek, ki si je ves položaj ustvaril z lastnimi žulji – večkrat krvavimi, in ki je zelo dobro poskrbel za svoje štiri otroke... Malo je takih ljudi in lahko bi rekla, da vse manj. Mislim, da ste človek na kakšnem vodilnem mestu in (sodeč po vaših besedah) da ste pošten, solidaren in realen do svojih podrejenih. Če bi bili vsi taki ljudje kot ste vi, bi naš socializem imenitno uspeval. Kako uspeva, pa sami veste.

O osebnih dohodkih, ki si jih vodilni delavci zvišujejo, naj povem, da se to dogaja v več slovenskih tovarnah in tudi obveznice brez vlaganj niso osamljeni primeri. To naj bi dvigovalo odgovornost vodilnih delavcev do firme, kjer delajo... saj bi s tem imeli tudi svoj interes. Tudi glede izsiljevanja vodilnih delavcev: »Če tega ne sprejmete, pa grem...« – tudi tu so primeri.

Naj dam predlog, kako naj se to rešuje:

– postaviti konkurenco vodilnih kadrov (tu pa je spet problem),

– spremeniti zakon o delovnih razmerjih, saj le-ta daje, po mojem mnenju, prevelike pristojnosti direktorjem, ki (še)niso lastniki firm.

Vem, niso vsi taki, ki bi šli prek razumnih meja. Najdejo se pa tudi taki, ki rečejo: »Ne bom pustil, da bi se kak samoupravni organ: delavski svet ali sindikat, vtikal v vodenje firme...«

Mogoče kdo v tem vidi nesposobnost samoupravnih organov, nekdo pa lahko v tem vidi tudi trdovratnost in samovoljo nekaterih direktorjev, ki povrh še resnično strašijo s tehnološkimi presežki.

Še vedno trdim, da so življenjske razmere vedno slabše, nikakor pa ne zaradi sindikalnega vodstva.

In tudi ne vidim razloga, zakaj naj bi te članke naslavljala na neodvisne sindikate. Kako lahko kritizirate nekoga, ki še ni imel časa in priložnosti pokazati, kaj lahko naredi?

Za konec pa naj povem, da nisem tak pesimist, kot si vi mislite... celo verjamem, da bodo sindikati – neodvisni ali svobodni zaživeli v svoji polnosti, ker bodo **tudi morali.**

Mojca Tuta
Tolmin

Drhal pa veselo krade naprej...

Stečajnemu sodniku Miodragu Đorđeviću

Odbor sindikata odpuščenih in nezaposlenih delavcev ima resne pomisleke o strokovnosti stečajnih upraviteljev (Asima Pervisa), iz zelo preprostega razloga: le kje so se naučili voditi stečaje. Sam njihov naziv, ki ga imajo, kot inž. ali magister, jim še ne daje tega znanja. Dvomimo o njihovi nepristranskosti, kajti oni so tako ali tako »vazali«, ki jih je predlagala vodilna struktura v Iskri. Zaradi tega je njihovo delo, ki naj bi bilo korektno, zelo dvomljivo. Ker nikoli še niso vodili stečaja, mora priti do napak, saj so vendar ljudje. Toda teh napak ne želimo nositi na svojih hrbtih mi, delavci.

Rekli boste, saj so se oborožili s pravniki. Tudi oni niso vodili stečaja. Saj so to pravniki in pravnice, ki so bili delavci in so ponovno delavci tovarne, ki je šla v stečaj. Kaj pa zakon o stečaju. Tisti, ki je napisal zakon; republiški, zvezni ali zakon kar tako, to je zločin iz zabitosti. To je skropucalo. Pa vendar je zakon.

Zvedeli smo, da stečajni upravitelji prodajajo tovarniške prostore. V katerem interesu? V interesu upnikov? Upniki ne želijo, da se tovarno proda. Upniki želijo denar. Stečajni upravitelji prodajajo tovarniške prostore. Čigave? Delavske, občinske, republiške, zvezne. Te tovarne nimajo lastnika, so naše, družbene, nimajo titularja. Kako se lahko prodaja nekaj, nekomu, če ni od nikogar. Leta 1945 se je vedelo, komu so vzeli, čigavo je bilo in kdo bo dobil. To je bil famozni zakon o nacionalizaciji. Leto 1990, 45 let po tem zakonu, nekdo nekaj prodaja, ki ni njegovo, nekomu, ki bo postalo njegovo. Kaj pa je to? To je ropanje družbene lastnine, to je kraja.

Tovariš Đorđević, ustavite blaznost stečajnih upraviteljev! Saj oni delajo v interesu sodišča. V interesu sodišča pa je, da zavaruje družbeno imovino in kaznuje tatove in ropanje. Uporabite moč kot sodnik. Prepovejte do nadaljnjega razprodajo imovine, ki nima lastnika. Opozorite upravitelje, da še velja kazenski zakon države Slovenije, 132. člen, odstavek 5 in 133. člen.

Ker se še vedno ne ve čisto natančno, ali smo delavci tudi upniki, saj iz minulega dela, bi se sklicevali na 140. člen, 1. odstavek.

Stečajni upravitelj in pomočniki si izplačujejo nagrade. Da, seveda. Toda nagrade se izplačujejo iz stečajne mase. Od kod se plačajo nagrade, če še za plače ni. Nagrade se izplačajo na koncu opravljenega dela, seveda če je delo pozitivno opravljeno. **Ne moreš si pa sam izplačati nagrado, če si nekomu »odsekal glavo«!** Ker so stečajni upravitelji uradne osebe, saj delajo v interesu sodišča, se sklicujemo na člen 197. 1. odstavek kazenskega zakona države Slovenije.

Tovariš Đorđević, lepo vas prosimo, politični položaj je slab, tako da nihče ne ve, čigavo je kaj. Stranke zagovarjajo, da je družbena lastnina državna. Država Slovenija pa naj proda te tovarne interesentom, denar pa se bo namenil za razvoj. Zato, prosimo, pohitite, naredite kaj, izkoristite svojo moč, ustavite ropanje družbene imovine, počakajte s prodajo šest mesecev. Kaj pa vemo, kaj se bo zgodilo. Da ne boste nekoč, v prihodnosti, rekli tisti stavek, ki ga je vladajoča stranka tako rada uporabljala: »Tovariši, oprostite, v preteklosti smo delali napake.« Sicer pa mislim, da bodo uporabili stavek: »Gospodje, oprostite, v preteklosti so delali napake.«

Ker smo vsi pravno nevešče stranke, nam prosim, oprostite morebitne pravne napake in jih ne vzemite za zlonamerne.

Odbor sindikata odpuščenih delavcev

Protest delavcev Novoteksa Vinica

zoper nizke osebne dohodke, nenormalno veliko nadurnega dela (po 12 ur dvakrat na teden, vsak mesec, – vse leto) ter terjanja, da delavci kreditirajo vsak po 100 DEM ali pa več v poslovni sklad podjetja.

Zaradi rasti življenjskih stroškov je realna vrednost naših osebnih dohodkov padla na tretjino, to pomeni, da smo po naših plačah lačni, goli in bosi. Ocenjujemo, da se s takšnim položajem kršijo določbe o človekovih pravicah. Takšen položaj zaostruje odnose med delavci, ki niso od nikogar varovani. Zahtevamo od pristojnih organov, da sproži postopek zoper vodilne v Novem mestu za ugotavljanje odgovornosti in krivci naj odgovarjajo za nastalo stanje v podjetju – to pomeni: nesposobni direktorji in kvazi menežerji naj odidejo s funkcij v foteljih.

Zaradi strahu, da bom dobil delovno knjižico in bom letel ven zaradi informacij, ostajam anonimen, **čeprav je vse dobesedna resnica!**

Saj ne vemo tudi, komu naj to prijavimo, smo preveč zbegani – grozijo nam s knjižicami in ulico, kdo naj nam pomaga? Morebiti vi v sindikatu ali pa služba inšpekcij v SDK?

Druga plat »Samovolje direktorja Stanovanjskega podjetja Ljubljana«

Trinajstega aprila letos ste v vašem cenjenem glasilu objavili članek »Kdo bo stopil na prste Mitju Kuharju« oziroma »Samovolja direktorja Stanovanjskega podjetja Ljubljana«.

Iz navedb v inkriminiranem članku je več kot očitno, da gre za izključno enostransko prikazovanje stanja, dogodkov kot tudi mojega dela in ravnanj v delovni organizaciji. Glede na vrsto netočnih pa tudi lažnih navedb ter potvorb vašega vira informacij sem dolžan v kratkem pojasniti tudi drugo stran.

Dejstvo je, da so bile storitve delovne organizacije v času pred mojim prihodom tarča nenehnih kritik javnosti in poslovnih partnerjev podjetja. Prav tako sem bil s strani razpisne komisije še pred prihodom v delovno organizacijo seznanjen s slabimi medsebojnimi odnosi, notranjimi trenji med vodstvenim kadrom kot tudi z željo kolektiva, da se položaj sanira ter podjetje prilagodi zahtevam pogodbenih partnerjev. Izhodišča, ki sem jih ob prihodu konec leta 1988 predložil delavskemu svetu, so bila poleg kratkoročnih ciljev usmerjena predvsem v reorganizacijo delovne organizacije v smislu učinkovitosti podjetja. Izhodišča oziroma koncept je delavski svet v celoti sprejet. In po tej usmeritvi se tudi ves čas svojega dela, to je dobro leto in pol, tudi ravnam.

Za izvedbo programa sem postavil zahtevo po sestavi vodstvenega teama, kar se mi zdi popolnoma normalno in nič »čudnega«. Obe pomočnici z višjo izobrazbo in vodja splošnega sektorja z magistraturo so skupina, ki se bi ji malokdo odrekel. Vsak na svojem področju so bili doslej uspešni, kar se vidi končno tudi v rezultatih poslovanja delovne organizacije v preteklem letu in pridobivanju nujno potrebnih dodatnih del v letu 1990. Zato je očitanje nestrokovnosti in nesposobnosti nove skupine milo rečeno smešno oziroma neresno. Prejšnji »izvedenci« so imeli možnost organizirati učinkovito podjetje, vendar priložnosti, žal, niso uresničili.

Glede »spornih« pogodb pa naslednje: Popolnoma normalno v poslovnem svetu je, da v času priprav na reorganizacijo podjetja poleg domačega znanja in izkušenj in da bi se izognilo subjektivnemu ocenjevanju razmer, angažirajo tudi zunanje strokovne sodelavce. To smo storili tudi v našem primeru, ko smo pritegnili zunanjo strokovno skupino, da bi skupno pripravili čimboljše podmene za nadaljnji razvoj podjetja. Z gradivom so bili ob predhodni razpravi na vseh delnih zborih podjetja seznanjena oba delavska sveta, notranji in zunanji ter ga v celoti sprejela. Osnovni problem je v izvedbi reorganizacije podjetja, saj posamezniki ne morejo ali nočejo razumeti dejstva čedalje hujše konkurence na trgu naših storitev, nujnosti izvajanja kvalitetnih storitev ter življenjske potrebe podjetja po razširitvi dejavnosti.

Glede naročila programske opreme za saldakonte z glavno knjigo pa gre za naročilo, specifično za našo dejavnost, zato je tudi plačilo dražje od nakupa »paketa«. Program smo koncem lanskega leta stestirali, je v celoti uporaben in bo instaliran takoj, ko bomo nabavili PC. S tem programom, ki je last podjetja, nameravamo tudi tržiti. Sicer pa bo opravljena strokovna analiza obeh projektov, ki bo, v kar sem prepričan, potrdila moje navedbe.

Naslednji »greh« direktorja naj bi bil tudi prodaja poslovnih prostorov, last delovne organizacije. Centralizacija poslovnih funkcij podjetja nujno terja nakup novih poslovnih prostorov na Topniški 58. Naj poudarim, da so poslovni prostori v Šiški izključna last občine Ljubljana-Šiška, na Viču pa je delovna organizacija solastnik, za kar je seveda nujno potrebno sprejeti ustrezen sklep delavskega sveta. Temu nihče ne oporeka, prav tako pa sta bila oba izvršna sveta pripravljena prodati obstoječe prostore in vložiti kapital v nakup novih prostorov za potrebe reorganizirane delovne organizacije. Ves proces je bil javen in na osnovi sprejetih projektov reorganizacije podjetja. Če je greh podpisati se na projekt kot soavtor ter za izvedbo v celoti odgovarjati, potem je vsak nadaljnji komentar odveč.

Prekoračitev pooblastil glede dodeljevanja stanovanjskega posojila brez internega razpisa, kot je navedeno v vašem članku, je čista laž in kaže na skrajno neokusnost vašega vira. Nikomur in ne samo pomočnici nisem dodelil nikakršnega posojila.

Reprezentančni stroški so se resnično povečali (kava) glede na to, da so prejeli del reprezentance tudi enote in sektorji. Vendar pa naj poudarim, da pa so v strukturi stroški reprezentance še vedno nižji, kot so bili v času pred mojim prihodom v delovno organizacijo.

Glede plačila šolnine za moj podiplomski študij naj poudarim, da sem oddal vlogo ustrezni komisiji, tako kot je dolžnost vsakega člana našega kolektiva. Vsem delavcem doslej je bilo tudi odobreno, saj je ofenziven proces izobraževanja ena od temeljnih usmeritev mojega koncepta in je dejanska nuja kolektiva.

O mojem cinizmu, represalijah in maščevalnosti do sodelavcev ne bom razpredal, ker gre za lažne navedbe in etiketiranja, ki ga bodo morali tvorci le-tega tudi dokazati.

Spoštovani novinar Robert Peklaj, mislim, da ste z objavo vašega članka povzročili škodo delovni organizaciji, kot tudi naporom večine zaposlenih za perspektivo razvoja delovne organizacije. Globoko se pridružujem zahtevi po javnosti dialoga kot tudi svobodi obveščanja, vendar pa je pri vsem tem potrebna in nujna tudi objektivnost. Pri vas v tem primeru slednjega ni bilo. Zato se mi zdi hudo sporno z vidika vaše stroke in profesionalne etike, da objavite članek, ne da bi predhodno preverili dobljene podatke vašega vira. Ne glede na to, da ste me bojda iskali po telefonu, vas moram opomniti, da se niste predstavili, saj bi vas v tem primeru prav gotovo poiskal in se dogovoril za razgovor v terminu, ki bi vam ustrezal. Če bi resnično želeli moj komentar, bi ga prav gotovo dobili kot tudi dokumentacijo, ki jo imamo v okviru delovne organizacije.

Za konec pa še to. Na zboru delavcev sem po tajnem glasovanju dobil zaupnico kolektiva, prav tako pa so delavci izglasovali sklep, da se sprejeta stališča in predlogi izvršnega odbora sindikata posredujejo delavskemu svetu. Člani delavskega sveta niso sprejeli stališč in sklepov sindikata – pa ne zaradi morebitne moje »represije«, temveč na osnovi zdravega razuma in dejstev. Vse navedbe vašega vira v članku bodo skupno z ugotovitvami in poročilom strokovnih služb podjetja posredovane v oceno in presojo na prvo sejo delavskega sveta. O stališčih in ugotovitvah delavskega sveta boste prejeli celotno informacijo. Če vam bo čas dopuščal pa vas vabim na zasedanje delavskega sveta, kjer se boste lahko na kraju samem prepričali o »moji samovolji in neuspešnosti vodstvene skupine delovne organizacije«.

P. S.

Ali se vam ne zdi »čudno«, da je že nekaj direktorjev – mojih predhodnikov, zapored, predčasno zapustilo delovno organizacijo? Torej moj odhod ne bo izjema, kaže pa na stalnico zakulisja, ki je v preteklosti uspevala. Prihodnost v razmerah trga in konkurence tega ne bo sprejemala kot samo po sebi umevno danost. Kruto bo kaznovala nepremišljenost, pomanjkanje znanja in neprofesionalnost.

Mitja Kuhar, dipl. soc.

PREJELI SMO

Nova vsebina v stari obliki

Zadnje čase sem postala kar redna in temeljita bralka vašega časopisa. Moram priznati, da prej nisem bila.

Zdi se mi, da je Delavska enotnost res postala »delavska enotnost«.

Vaš način podajanja informacij je dojemljiv širšim množicam. Obenem vam je uspelo pisati o res »roparskih« direktorjih, kar doslej še nikomur ni – pišete o stvareh, ki jih časopisi Delo, Dnevnik in podobni komaj kdaj omenijo – sploh pa ne v tako dobri obliki.

Menim, da je vaš časopis postal kvaliteten, da je res delavski, da je res napreden... Ima lastnosti, ki jih mnogi naši časopisi nimajo, kljub že »omogočeni svobodi pisane besede«, ko ni več zavarovanih politikov, direktorjev...

Hvala vam za lepo branje.

Zaslužite priznanje vse družbe in vsakega posameznika, ki lahko izve, kaj se dogaj po podjetjih. Marsikoga pa verjetno spodbudi, da se obrne na vas, da se objavi resnica.

Edino, kar je še ostalo moteče (za moje pojme, oprostite mi!) je stara oblika časopisa: glava!

Mogoče ljudje zato ne berejo dovolj, ker menijo, da je takšna, kot je bila v časih »vladajočih« (ne vem, katerih). To vidim pri mojih znancih in sodelavcih. Vsakemu posebej moraš povedati, da je Delavska enotnost drugačna, da naj jo berejo.

Primere, o katerih pišete, sem hotela opisovati leta 1980. Pa mi ni uspelo! Skoraj bi pogorela do tal. Imam pa ohranjene mnoge zapiske in dober spomin.

Mogoče bom postala »korajžna« in vam poslala kakšen tekst, saj nekateri tovariši direktorji še »vladajo« kot pravi kralji.

Ana Marjanovič,
Ljubljana,
Trg oktobrske revolucije 13

Svobodni Sindikati Slovenije

Visoka cena konvertibilnega dinarja

Zamrznjene plače, stečaji, ljudje na cesti

Nastopna obljuba zvezne vlade o odpravi inflacije se uresničuje na vsej fronti. Na vsakem koraku lahko ugotovimo zniževanje cen. Zlasti pa je razveseljivo, da lahko z manj denarja kupujemo osnovna živila. Ker je vlada vse, kar je obljubila, doslej tudi izpolnila, se z njo ne smemo šaliti. Zanesljivo ne bo dopustila, da bi se cene komunalnih storitev povečale kot doslej in ne bo dovolila, da bi čevlji stali toliko, kot znaša zajamčena mesečna plača. Da se tega zavedajo tudi proizvajalci, potrjuje podatek, da ima zadnje čase zvezni zavod za cene več prijav za znižanje cen blaga kot za podražitve.

Vse kaže, da se je jugoslovanski gospodarski čudež že zgodil: Markovićeva terapija s šokom je v štirih mesecih, brez večjih pretresov, stavk in povečanja brezposelnosti, hiperinflacijo spremenila v deflacijo. Markoviću je to uspelo z deviznimi rezervami, konvertibilnim dinarjem in s finančno disciplino. S tem protiinflacijskim šokom so ustvarjene ugodne možnosti za nov investicijski ciklus – vendar za visoko ceno in z veliko stopnjo negotovosti. Ob tem je treba povedati, da je največjo začetno ceno vsekakor plačal relativno razviti del jugoslovanskega gospodarstva. Zaradi deflacije in nepripravljenosti nanjo se bodo po vsej verjetnosti težave sedaj prenesle na tiste, ki so doslej dokaj mirno preživeli prvi reformski šok.

Najnovejši podatki že dokazujejo, da reforma najbolj ustreza podjetnim, sposobnim, novim in prilagodljivejšim gospodarskim enotam, skupnim naložbam in sposobnim menežerjem. Toda to je le manjši del domače ekonomije, v kateri ima družbeni sektor še vedno glavno vlogo. Zato bo v naslednjih mesecih prav ta sektor plačal največjo ceno za zniževanje inflacije s padcem proizvodnje, naraščanjem števila brezposlenih in postopnim padanjem prometa v trgovini na drobno ter na trgu blaga in denarja. Pričakujemo lahko tudi manjši upad deviznih rezerv, kar pa bo imelo le kratkotrajen učinek na denarne tokove. Če se bo deflacija nadaljevala, lahko izvozniki, ki sedaj plačujejo največjo ceno reforme, pričakujejo že junija boljše čase.

Seveda pa se ob tem postavlja vprašanje, ali bo naša ekonomija vse to vzdržala, posebno zaradi velike zamude pri premoženjski in strukturni preobrazbi gospodarstva. Ali pa lahko pričakujemo, da bomo namesto novega investicijskega ciklusa, hkrati z novimi skupščinskimi povolilnimi razmerami, dobili tudi nov ciklus političnih iger z neizogibno reprizo hiperinflacijske drame?! Čez nekaj mesecev bomo imeli odgovor tudi na to vprašanje.

Kakor koli že: dejstvo je, da smo inflacijo (začasno?) ukrotili, res pa je tudi, da smo Jugoslovani za ta uspeh plačali visoko ceno. Ta cena so zamrznjeni osebni dohodki, stečaji in ljudje na cesti. Že zdaj je jasno, da plače tudi po 30. juniju ne bodo odmrznjene in da je vprašanje, če sploh kdaj bodo. Tega Marković ne bo nikoli povedal, saj svoja »presenečanja« pojasnjuje šele takrat, ko nas že preseneti. Toda če analiziramo vse, kar je vlada storila v letu dni in kar s skopimi besedami še napoveduje, potem nam postane bolj jasno, da v Markovićevem scenariju reševanje Jugoslavije »Dan D« ni bil niti 18. december, pa tudi 30. junij ne bo. Sleherna poteza vlade je namreč logična poteza prejšnje in pogoj za naslednjo. Ker nas je vse najbolj prizadel ukrep o zamrznitvi OD, je bilo popolnoma jasno, da je vlada morala določiti tudi rok trajanja; vendar postaja zdaj tudi vse bolj jasno, da ta datum prav nič ne pomeni. Iz psiholoških razlogov ni smel biti ta rok niti predolg niti prekratek; koliko časa bo zares trajal, pa je odvisno od namenov ZIS povsem druge vrste.

Visoka cena, ki smo jo za ukrotitev inflacije plačali, pomeni tudi visok tehnološki presežek zaposlenih, ki bodo jutri in kasneje na cesti. Po današnjih ocenah bo čez tri ali štiri leta brez dela (tehnološki presežek) milijon do 1,5 milijona delavcev. Skoraj neverjetno zveni podatek, da je od 6,8 mil. zaposlenih Jugoslovanov samo 1,9 mil. delavcev zaposleno v takim. neposredni proizvodnji, ostali delavci pa si služijo kruh v režiji, administraciji, družbenih in storitvenih dejavnostih. Takšno delitev dela pa bi težko prenesla katerakoli država, zlasti še srednje razvita.

Po najnovejših podatkih, ki jih imajo v Svetu zveze sindikatov Jugoslavije, ima večina delovnih organizacij četrtino preveč zaposlenih. Struktura zaposlenih je neustrezna: starostna znaša v povprečju 40 let, 42 % zaposlenih je brez kvalifikacije oziroma priučenih ali z nižjo strokovno izobrazbo, okrog 200.000 pa je nepismenih. Ustrezne izobrazbe nima 38 % zaposlenih, formalne kvalifikacije zaposlenih pa so v primerjavi z drugimi državami daleč nad stopnjo produktivnosti dela.

V podjetjih pa kljub takšnim podatkom še vedno prevladuje logika: »Nihče na ulico!« Z drugimi besedami: v podjetjih je lahko (lahko ostaja) celo polovica zaposlenih preveč. Delavci bodo solidarno sklenili, da bo tako tudi ostalo. V najboljšem primeru bodo zamenjali poslovodstvo, v najslabšem pa bo podjetje likvidirano. Ta vrsta solidarnosti še zelo dobro deluje; kljub priseganju zvestobe reformi velja logika zagotovljenega delovnega mesta. Vendar vlada Anteja Markovića počasi, toda vztrajno gradi sistemske podlage za tržno gospodarjenje. Tu pa ni milosti za (prevelike) nesmotrnosti.

In kako do novih delovnih mest? Odpreti bi morali nov investicijski ciklus. Toda problem je denar. Ne glede na dosedanje uspehe Markovićeve vlade mora Jugoslavija še nekaj časa računati v glavnem na kapital mednarodnih finančnih ustanov. Zato je precej realna ocena, da bo do oživljanja investicij prišlo šele čez leto dni. Eden izmed možnih virov sredstev je denar prebivalcev. Resda je razporejen neenakomerno, vendar ga je kar nekaj. Namenili bi mu lahko poslovno funkcijo – če bodo odpravljene vse ovire za privatno podjetništvo. Skupnost lahko s tem le pridobi, saj tvega samo privatnik! Nemajhne možnosti ponuja zakon o kapitalu, ki je šel skoraj neopazno mimo javnosti, omogoča pa reprivatizacijo družbenih podjetij. Premalo računamo tudi na to, koliko sredstev bi lahko dobili s prodajo družbenih stanovanj.

Vendar so v javnosti tudi vse glasnejši pozivi, naj se prepreči razprodaja družbenega bogastva, namesto da bi domačim ali tujim pravnim in fizičnim osebam prodajali družbeni kapital (to omogoča zakon). Možnosti za odpiranje novega investicijskega ciklusa se bodo precej povečale, ko se bodo za naložbe začeli bolj zanimati tujci. Za zdaj so takšne naložbe še skromne, ne nazadnje tudi zaradi političnih razmer pri nas.

Vse to priča, da bo do kolikor toliko urejenih razmer na trgu blaga in denarja v državi prišlo šele takrat, ko bomo uspeli postaviti red v bančnem sistemu – na vsem področju države. Pri tem pa ZIS ni dovolj odločen. Zvezni zbor skupščine Jugoslavije je tako na zadnji seji znova, z večino glasov, podaljšal rok preživetja tistim bankam, ki jim tudi do zadnjega marca ni uspelo proučiti svojega poslovanja in priti z zdravimi zahtevami po dovoljenja za delo. Da pa jim niti v podaljšanem in umetno vzdrževanem življenju (do 30. junija) ne bo lahko, govori tudi vest, ki je prišla iz Titograda – da je republiška SDK ugotovila nepravilnosti v poslovanju 16 bank iz te republike; največ v zvezi z dodeljevanjem bančnih posojil. Povsem jasno je, zakaj želijo posamezne banke ohraniti sedanji položaj – zagovarjajo namreč občinske, lokalne interese.

Če k temu dodamo še, da se je NBJ odločila podaljšati omejevanje dinarskih naložb bank tudi v aprilu, postane kaj hitro jasno, da na področju posojilno-denarne politike ne bi smeli več improvizirati. Delegati pristojnega odbora zbora republik in pokrajin so zato opozorili, da se mora NBJ čimprej umakniti iz posojilnih voda in ohraniti svoje pravo mesto na denarnem področju. V nasprotnem primeru namreč lahko nekatere reformske cilje in rezultate tudi sama ogrozi. Nihče ne sme in ne more zmanjševati pomena posojilno-denarne politike pri zmanjševanju inflacije. Izkušnje kažejo, da je najšibkejša reformska točka prav tu, zato moramo paziti, da ne bomo ponovili starih napak. V bančnem sistemu je evtanazija za neozdravljive nujna, saj ne sme iti več v škodo zdravih ali tistih, ki lahko ozdravijo. Politični vplivi morajo zapustiti to povsem gospodarsko področje. Tu so potrebni samo čisti računi. Vlada mora zares zaigrati na to karto – če želi, da bi jo ljudje učinkovito podprli v njenem prizadevanju z odpravljanje glavnih vzrokov naše gospodarske in politične krize.

Vinko Blatnik

ljubljanska banka
Splošna banka Celje

Gospodarjenje v letu 1989

Smo pred novim stečajnim valom

Služba družbenega knjigovodstva Slovenije je obdelala podatke o gospodarjenju v letu 1989 po zaključnih računih. Podatki so pač podatki, ki nič ne povedo brez ustreznih primerjav v času in prostoru. To pomeni primerjati se sam s sabo glede na preteklo leto in primerjati se s sebi enakimi podjetji. In če je primerjava podatkov za leto 1989 z enakimi podjetji v dejavnosti in z gospodarstvom realna in smiselna, je primerjava s preteklim obdobjem neprimerna in nerealna. Pa ne zaradi inflacije (cene na drobno so se v letu 1989 povečale za 1.306 %), temveč zaradi sprememb obračunskega sistema (revalorizacija, fakturirana realizacija, bruto dobiček, dobiček, kapital, ohranile so se tudi stare kategorije – dohodek). Vse to ustvarja nelogičnosti, zapleta sistem (ob dobičku se lahko pojavi izguba), skratka, primerjav s preteklostjo ni.

Ne glede na to lahko rečemo, da je moč opaziti nekaj primerjav, ki dokaj korektno kažejo sliko gospodarjenja (del prihodkov, akumulacija, izgube, osebni dohodki in skupna poraba, obveznosti za potrebe družbenih dejavnosti).

Proizvodnja v Sloveniji v letu 1989 kaže, če jo primerjamo z letom 1988 rast za 1,1 %, zlasti pa je bila izredno nizka proizvodnja decembra 1989. Mnoge dejavnosti, kot so: črna metalurgija, predelava kemičnih izdelkov, končni lesni izdelki, proizvodnja in predelava papirja, proizvodnja tekstilne preje so dosegle nižjo proizvodnjo kot leto prej. Staro pravilo je, da brez večje proizvodnje ni prodaje in boljših učinkov gospodarjenja.

Za ponazoritev gospodarjenja navajamo razpredelnico nekaterih kategorij v letu 1989:

	v tisoč din	%
prihodki	120.144.941	100,0
odhodki	114.504.071	95,3
bruto dobiček	7.928.021	6,6
izguba v poslovnem letu	3.741.580	3,1
ustvarjeni dohodek	22.482.817	18,7
skupaj ustvarjena izguba v tekočem letu	4.224.219	3,5
bruto osebni dohodki	17.921.712	14,9
akumulacija	2.121.331	1,8

Pri prihodkih je realizacije na domačem trgu 52,2 %, prihodkov od prodaje in storitev na tujem trgu 13,7 %, prihodkov od financiranja pa 21,2 itd. Sodimo, da so prihodki od financiranja najbolj sporni, ker upoštevajo rezultate indeksacije in revalorizacije. Tak način obračuna bi lahko ob vsaki inflaciji pripeljal celo do takega stanja, da bi bil njihov znesek večji od poslovnih prihodkov. Pravilno bi bilo, da rezultatov indeksacije in revalorizacije ne bi šteli v prihodke, temveč le neposredno vplivali na spremembe stanja v naložbeni bilanci. Poraba, ki temelji na teh prihodkih, ni pokrita s kvalitetnimi sredstvi.

Gospodarstvo Slovenije je v letu 1989 obračunalo za 4,7 % manj odhodkov od prihodkov kot v enakem obdobju lani. Med materialnimi stroški predstavljajo največji delež stroški materiala, surovin in energije. Zaradi zagotavljanja enostavne reprodukcije osnovnih sredstev, je zelo pomemben strošek amortizacija, ki v sestavi poslovnih odhodkov znaša 5,7 %.

Povprečni osebni dohodek na delavca v letu 1989 se je glede na preteklo leto povečal za 1.545,7 %. Če upoštevamo, da so se po statistiki življenjske potrebščine podražile za 1.285,3 %, iz podatkov izhaja realna rast osebnih dohodkov za 18,8 %. O kvaliteti tega podatka lahko presodi vsak sam na osnovi kupne moči svoje plače.

Obveznosti do družbene skupnosti zajemajo davke in prispevke iz rezultata gospodarjenja ter davke in prispevke iz osebnih dohodkov, ki so v pretežni meri namenjeni kritju obveznosti za splošne in skupne družbene potrebe. Te obveznosti so se povečale za 1.992 % ali 483,2 indeksnih točk več kot poslovni prihodki. Njihova rast je evidentna in enormna. Ugotovitev je lahko preprosta. Vseh obveznosti gospodarstvo z doseženim ni sposobno prenesti, obveznosti pa vsak dan bolj siromašijo razširjeno reprodukcijo in s tem razvoja ni.

Prvič se je zgodilo, da slovensko gospodarstvo ob ustvarjeni akumulaciji 2.121.331.000 dinarjev in ugotovljenih izgubah v višini 4.224.219.000 dinarjev ni ustvarilo neto akumulacije. Izgube so celo za 2.102.888.000 dinarjev presegle akumulacijo. V tem primeru o razširjeni reprodukciji slovenskega gospodarstva ni moč govoriti. Na dlani je, da sedanja kritična likvidnost ne izvira le iz omejevalne politike in jo je treba iskati v prenizki akumulaciji in visokih izgubah. Če upoštevamo, da je 45,2 % celotne akumulacije z zakonskimi določili namenjene za financiranje posojila za manj razvite republike in Kosovo ter združevanje za gospodarsko infrastrukturo, je položaj toliko bolj kritičen. Lahko celo sklepamo, da se je gospodarstvo Slovenije znašlo v družbi drugih republik in pokrajin, v katerih so takšne razmere običajen pojav. Vlečni voz se je pokvaril, popravilo je nemogoče, potrebna je celotna prenova.

Najtežje je vsekakor področje izgub. Kar 21,1 % vseh pravnih oseb, v katerih je zaposlenih 234.459 delavcev, je obračunalo izgubo. Ali vsaka 4,7 oseba ima obračunano izgubo, vsaki tretji delavec dela v podjetju z obračunano izgubo. Največ izgub je v industriji in rudarstvu (75,4 %), prometu in zvezah (12,1 %), gradbeništvu (3,7 %) itd. Izgube so v 158 velikih pravnih osebah. Vse pravne osebe, ki so obračunale izgubo, jo morajo v letošnjem letu pokriti s kvalitetnimi sredstvi. V 30 dneh po predložitvi zaključnega računa morajo ugotoviti ali nastala izguba ogroža uspešno poslovanje in vpliva na insolventnost. Če se to ugotovi, se mora uvesti sanacijski ali stečajni postopek. Če podjetje doseže nepokrito izgubo v znesku nad 50 % trajnih virov, se mora uvesti stečajni postopek. Podatki o izgubah kažejo, da ima 71 pravnih oseb izgubo višjo od 50 % trajnih virov in jim grozi stečaj, če v 90 dneh ne pokrijejo izgube vsaj do višine 50 % trajnih virov. Ker podjetja predvsem sama iščejo rešitve za pokritje izgub, je težko oceniti, kje in kdaj se bo začel nov stečajni val, ki pa z gotovostjo prihaja.

Brane Mišič

Po letu 2000

Ko bo zmanjkalo delavcev...

Zdravo se staraj, upokoji se zgodaj in uživaj ugodnosti, ki ti jih daje vlada. Že skoraj petdeset let so zahodnoevropski, japonski in ameriški politiki svojim volilcem obljubljali takšno rožnato prihodnost. Toda bolj ko se bliža novo tisočletje, bolj se zdi, da svojih obljub ne bodo mogli izpolniti. Problem: premalo delavcev in preveč upokojencev.

Ko so v petdesetih in šestdesetih letih nastajale države blaginje, so lahko vlade računale na nove mlade delavce, ki so pokrili stroške za državne sklade pokojnin in zdravstvenega zavarovanja. Toda od začetka zgodnjih sedemdesetih let stopnja natalitete v vseh industrijsko razvitih državah pada in to pod 2,1 otroka, ki bi ga morala roditi vsaka ženska v rodni dobi, da bi izravnala učinek smrtnosti.

Prve posledice je že čutiti in ob koncu stoletja bodo razmere na trgu delovne sile že kritične:

– V podjetjih bo čedalje bolj primanjkovalo mladih delavcev. Raziskava japonskega ministrstva za delo, ki je zajela 268 podjetij, je pokazala, da že zdaj komajda najdejo četrtino novih delavcev, ki bi jih želeli zaposliti. V prihodnjem desetletju bo število iskalcev zaposlitve, mlajših od 25 let, padalo za 3,6 odstotka na leto v ZR Nemčiji in za 2 odstotka v Veliki Britaniji, Franciji in na Japonskem. V ZDA bo število delavcev še naraščalo, vendar samo za en odstotek na leto, kar je najpočasnejša rast od tridesetih let dalje.

● Družbe bodo »osivele«. V sedmih industrijsko najbolj razvitih državah bo leta 2030 kar 22 odstotkov ljudi starejših od 65 let (leta 1980 12,5 odstotka). Še hitreje bo naraščal odstotek starejših od 75 let, saj so že zdaj najhitreje rastoči segment prebivalstva razvitega sveta. Če se tok k vse bolj zgodnji upokojitvi ne bo obrnil, bodo mnogi preživeli večidel svojega življenja kot upokojenci...

● Stroški za vzdrževanje upokojencev bodo postali neznosni. Z letom 2025 se bo razmerje med upokojenci in aktivnim prebivalstvom podvojilo (zdaj pride v ZDA na deset delavcev 2,7 upokojenca, leta 2025 pa že 4,3 na Japonskem so isti podatki 2,2 in 4,4 upokojenca, v ZRN 3,9 in 7). Če naj bi obdržali sedanjo raven državne blaginje, bodo takrat v ZDA vladni programi za upokojence »požrli« že polovico državnega proračuna. V Italiji petkrat (ne da bi upoštevali stopnjo inflacije).

● Na vrata razvitega sveta bodo pritiskali priseljenci kot še nikoli prej. V deželah v razvoju »baby-boom« še traja – v naslednjih 20 letih je bilo število za delo sposobnih povečalo za 700 milijonov, kar je približno enako sedanjemu številu prebivalcev v Severni Ameriki, Evropi in na Japonskem skupaj. Ta rast bo močno potiskala navzdol mezde za nekvalificirane delavce v razvitih deželah. Dela lačne množice tretjega sveta bodo v migracijskem valu zavzele bogati Zahod in se z vse večjim uspehom potegovale za nekvalificirana ali polkvalificirana delovna mesta.

Še nihče ne razmišlja o tem..

O teh stvareh v deželah parlamentarne demokracije ne razmišljajo veliko. »Ker populacijski tokovi nikoli ne vplivajo na politiko pred naslednjimi volitvami«, meni Paul Johnson, profesor gospodarske zgodovine na London School of Economics, »to vpliva na vlade, da se dolgoročno vedejo neodgovorno.«

Kljub temu se bodo morali Evropejci, Američani in Japonci kmalu soočiti s tremi nalogami: prvič, najti bodo morali načine za povečanje delovne sile in spodbujati priseljevanje. Drugič, povečati bodo morali produktivnost, da bodo njihova gospodarstva lažje nosila breme neaktivnega deleža prebivalstva. In tretjič, ponovno bodo morala razmisliti o svojih politikah državnih pokojnin in zdravstvenega zavarovanja.

Japonci bodo delo – izvažali

Tu bo šok najbolj zgoden in najbolj močan. Delež japonskih upokojencev namreč narašča dvakrat hitreje kot v ZR Nemčiji in šestkrat hitreje kot v ZDA. Konec stoletja bo najmlajša svetovna industrijska družba spred dvajsetih let postala najstarejša. Najbolj bodo pri tem trpela podjetja, ki so delovala po načelih togega napredovanja in plačilnih sistemov, zasnovanih na dolžini delovne dobe. Japonski podjetniki bodo prisiljeni zmanjšati prepad med prejemki začetnikov in starejših delavcev in omogočiti mladim hitrejše napredovanje. Drugo žrtveno jagnje bodo bančne obresti. Japonci so tako pridni varčevalci zato, ker nobeno drugo razvito gospodarstvo ne pričakuje od svojih delavcev, da bodo toliko financirali svojo upokojitev. Pokojnine, ki jih plačajo delodajalci, so majhne – običajno enkratno izplačilo treh letnih plač – prav tako tudi vladne ugodnosti. Zato bo, po napovedih nekaterih ekonomistov, na začetku prihodnjega stoletja, ko bo vse več delavcev šlo v pokoj in začelo uporabljati svoje prihranke, padla obrestna mera za polovico!

V primerjavi z Evropejci in Američani bistveno več Japoncev, starejših od 65 let, ostane zaposlenih (prek tretjina vseh moških in 11 odstotkov žensk), večinoma v nizkokvalificiranih poklicih in za nepoln delovni čas. Toda, lahko bi jih bolj koristno uporabili drugje. Zdaj jih tričetrt dela v poljedelstvu in v že notorično neučinkoviti trgovini na drobno.

Ker morajo skrbeti za svoje ostarele starše, mora vse več zaposlenih žensk pustiti službo. Več kot dve tretjini japonskih starejših ljudi namreč živi s svojimi otroki. Da bi ženske lažje združile poklicne in družinske obveznosti, je vlada pred kratkim sprožila program gradnje 9000 novih domov za dnevno oskrbo starejših.

Zaradi ksenofobije bo verjetno Japoncem ostal zaprt najbolj obetaven vir nove delovne sile – priseljenci. Celo združenje delodajalcev nasprotuje temu, da bi spustili v državo več tujih delavcev. Med predlanskimi 80.000 legalnimi migranti, je bilo 88 odstotkov športnikov in zvezd zabavne glasbe! Vlada je pred kratkim zaostrila kazni za delodajalce, ki najamejo ilegalne priseljence. Ulovili so okrog 14.000 ilegalcev, polovica so bili slabo kvalificirani delavci na gradbiščih in v tovarnah, preostali pa filipinska in korejska služinčad, barske hostese in prostitutke.

Da bi se izognili pomanjkanju delovne sile, se japonska podjetja raje odločajo za velikanske kapitalne naložbe. V Toyoti, recimo upajo, da bodo z uvedbo nove tehnologije povečali proizvodnjo za tretjino, ne da bi zaposlili dodatnih 3.000 delavcev, kolikor bi takšno povečanje proizvodnje sicer zahtevalo. Obenem pa so Japonci pripravljeni delo tudi izvažati – v devetdesetih letih se bodo neposredne tuje naložbe letno 14 odstotkov in večinoma bo šel denar za tovarne v razvijajočih se gospodarstvih Jugovzhodne Azije. Tako naj bi z letom 2000 premestili na tuje 800.000 delovnih mest.

Evropa – njena rešitev so priseljenci

Ker je stopnja evropske nezaposlenosti (skoraj devetodstotna po zadnjih podatkih) v primerjavi z ameriško in japonsko visoka, se deželam v Evropski skupnosti takojšnje krize na trgu delovne sile ni bati. Toda pred tem problemom niso imuni. V ZRN, ki je najbolj ekstremen primer, ženske rojevajo v povrečju le še 1,3 otroka, kar pomeni izumrtje in to ne v tako daljni prihodnosti. Pomagal ne bo niti priliv iz Vzhodne Evrope, kjer je rodnost sicer nekoliko večja, toda še vedno premajhna.

Napačne upokojenske politike še povečujejo evropske dolgoročne probleme s pomanjkanjem delavcev. Kar polovica evropejskih moških in dve tretjini žensk, starih med 55 in 64 leti, je že upokojenih. V nasprotju z ZDA in Japonsko, kjer so na začetku osemdesetih let že poskrbeli za sklade za morebitno upokojitev današnjih delavcev, evropski sistemi državnih pokojnin delujejo »iz rok v usta.« V zahodnonemškem upokojenskem skladu imajo, recimo, rezerv samo za dva meseca...

Ustvarjanje notranjenega trga po letu 1992 daje gospodarstvom starega sveta nekaj nujno potrebne prožnosti. Proizvajalci s severa se na primer selijo zaradi nižje cene delovne sile v Španijo, kjer pa je nezaposlenost še vedno 16-odstotna. Vseeno pa ima Evropa 92 svoje omejitve. V Evropi bo namreč največ novih delovnih mest na področju storitev. »Čeprav bodo meje izginile,« pravi Paul Johnson,« bodo evropske jezikovne meje ostale ovira za izvoz storitvenih poklicev.«

Prej ali slej se bodo morale evropske vlade odreči programom, ki zdaj petdesetletnike spodbujajo k temu, da se predčasno upokojijo in gredo sončit na španisko obalo. V času hude nezaposlenosti so namreč delavcem ponujali velikodušne podpore za nezaposlenost, da so lahko zapolnili čas, ki jim je še ostal do upokojitve. Winfried Schmahl, svetovalec pri bonski vladi za upokojensko politiko, ocenjuje, da bi – če bi se Nemci še naprej upokojili povprečno pri 60. letih – prispevki (davki) pri plači s sedanjih 18,5% do leta 2030 povečali na prek 41%. Če bi delali le leto dlje, meni, bi se ta obremenitev zmanjšala na 38 odstotkov.

Noben evropski politik ne zagovarja, da bi upokojencem karkoli vzeli. Toda druga možnost – sprejemati vse več delavcev iz nekdanjih afriških in azijskih kolonij in Turčije – je še manj privlačna. V upanju na večje možnosti za delo v združeni Evropi so neevropski priseljenci spet preplavili evropske obale. Za zdaj so članice Evropske skupnosti sprejele še ostrejše priseljenske zakone. Toda Norbert Walter, glavni ekonomist pri Deutsche Bank, meni, da je ta sicer razumljiva reakcija kratkovidna. Bolj liberalna politika bi pomagala, tako Evropejcem kot njihovim sosedom, trdi. Predlaga, da bi na evropskih univerzah, kjer število domačih študentov pada, predvideli več mest za študente iz dežel v razvoju.

ZDA – Dodatni vir delovne sile so tudi upokojenci

Nobeni državi ne bo laže premagati demografskih šokov prihodnosti kot ZDA. V devetdesetih letih bo ameriško zaposleno prebivalstvo največje in najbolj produktivno v vsej svoji zgodovini. Obstaja pa nevarnost, da jo bo to zazibalo v varljiv občutek zadovoljnosti. Leta 2000, ko bo najstarejši iz generacije »baby–booma« star 55 let in bo razmišljal o predčasni upokojitvi, bo morda sklad zdravstvenega zavarovanja že izčrpan. Ko pa se bo leta 2010 začelo množično upokojevanje, se bodo vladni izdatki za upokojence – zdaj znašajo 29 odstotkov proračuna, močno povečali. Do kod? Ocene so različne. Toda zagotovilom administracije za socialno varnost ne gre verjeti, saj popolnoma neutemeljeno predvideva, da se bo število otrok (trenutno 1,8 na žensko) povečalo, kar se ob splošni kontracepciji, visokem odstotku splavov in ločitev ter ambiciozni ženski delovni sili sliši kot fantazija! Če pa bi se rodnost, recimo, zmanjšala na 1,6, bi izdatki za upokojence za več kot tretjino presegli zmožnosti omenjenega sklada.

Delovna sila, ki bo nosila breme odgovornosti za upokojence, bo bolj raznobarvna kot kdajkoli v ameriški povojni zgodovini. Več kot štiri petine nove delovne moči devetdesetih let bodo črnci, Latinoameričani in ženske, predvsem vse več mater samohranilk.

Vse večji bo tudi prepad med kvalifikacijo delavcev, ki jo bodo delodajalci potrebovali, in izobrazbo, ki jo bo nova delovna sila tudi imela. Urad za delavske statistike predvideva, da bo delež poklicev, za katere je potreben kolidž, ob koncu stoletja narasel s sedanjih 22 na 30 odstotkov. Toda v kolidžih je število črnskih dijakov v minulem desetletju padlo na 7 odstotkov. Med Latinoameričani, najhitreje rastoči skupini iskalcev zaposlitve, jih 40 odstotkov ne konča srednje šole.

Razmere se bodo še zaostrile, če se bo poslabšala struktura družin. Že zdaj se skoraj četrtina otrok rodi neporočenim ženskam in tretjina črnskih otrok mladoletnim materam. Obstajajo računi, da bi pri takšnih težnjah leta 2000 kar 20 milijonov mladih, za delo sposobnih ljudi, ne bilo zmožnih obdržati kakršno koli delo.

Očitno si narod ne more privoščiti tolikšne izgube potencialnih talentov. Toda kaj naj storijo? Konkurenčnost ameriških podjetij bo v prihodnosti odvisna tudi od tega, kako bo sposobna postaviti in obdržati izurjeno delovno silo. Zato pa so potrebni že učinkoviti predšolski programi pa vse do dodatnega izobraževanja ob delu.

Američani bi znova morali premisliti svojo priseljensko politiko, kajti nobena družba se še ni izkazala s tako uspešnim vsrkanjem velikega števila priseljencev. V zadnjih desetih letih so ZDA vsako leto odprle vrata 600.000 imigrantom. Toda potrebujejo jih še več – najmanj milijon na leto – če hočejo nadomestiti nizko rodnost.

Ali bi več priseljencev ogrozilo delavce »Born in the USA«? Skoraj zagotovo ne.V svoji novi knjigi Gospodarske posledice priseljevanja Julijan Simon na temelju izčrpne analize trdi, da priseljenci prispevajo bistveno več z davki – vključno s prispevki za socialno varnost, kot pa porabijo iz državnih skladov za socialno varnost. Prav tako se razbija mit, da prišleki jemljejo delo domačinom.

Poleg tega bi se morali Američani zgledovati po Kanadčanih in Avstralcih in izbirati imigrante glede na njihovo izobrazbo in poklicno usposobljenost, ne pa samo glede na to, ali ima prosilec sorodnike, ki živijo v ZDA.

Drug velik vir dodatne delovne sile so upokojenci. Po podatkih nacionalnega centra za zdravstvene statistike sta skoraj dve tretjini Američanov, starih med 65. in 74. leti, popolnoma zdravi. Toda tisti, ki so voljni ostati na delu, naletijo na same ovire. Ko enkrat upokojenec doseže določeno višino prejemkov, se mu ugodnosti socialne varnosti bistveno zmanjšajo. V Kongresu sicer načrtujejo, da bodo postopno, v 24 letih (začeli bodo leta 2003) dvigali starostno mejo za polno upokojitev s 65 na 67, toda še vedno bi se lahko predčasno upokojili že pri 62. letih. Za tiste, ki vidijo možnost za čimbolj zgodnjo upokojitev kot svojo neodtujljivo pravico, je takšna zamisel težko prebavljiva, toda če bi jo kombinirali z bolj prožnimi možnostmi v času zaposlenosti, bi jo mogoče laže sprejeli.

Če bi se upokojenci vrnili na delo za krajši delovni čas, bi mlajši delavci lahko odšli na dodatno izobraževanje, matere pa bi lahko več časa prebile s svojimi otroki. Takšna sprememba ni samo ekonomsko, ampak tudi družbeno smiselna. Ken Dychtwald, avtor knjige Starostni val, pravi: »Način ameriškega življenja je še vedno usmerjen k rednemu prirastku mladih ljudi, česar pa v prihodnosti preprosto ne bo. Ko se naša dežela stara, moramo gospodarstvo preoblikovati tako, da se bo breme porazdelilo na vse rodove.«

FORTUNE, priredila. R. D. Š.

IG Metall zavrača »republikance«

IG Metall je sklenil, da člani desnih radikalnih »republikancev« ne morejo biti njegovi člani. Na kongresu tega sindikata pa je večina glasovala proti stališču predsedstva, ki je predlagalo, da je treba »republikance«, ki po svoji poziciji nasprotujejo demokraciji in sindikatu, razglasiti za »nasprotniško organizacijo«. S tem so člani republikanske stranke samodejno izključeni iz sindikalne organizacije.

Sklep o nezdružljivosti ne velja več

Sindikat delavcev vzgoje in znanosti (GEW) je proti sprejetju sklepa o nezdružljivosti z »republikanci«. Na nedavnem kongresu sindikata izobraževanja in znanosti so se z veliko večino odločili raje za javno razpravo o ciljih in namerah skrajno desničarskih strank in grupacij.

Delegati so tudi odločili, da bodo iz statuta črtali določila o nezdružljivosti članstva, ki so polovico sedemdesetih let določali izključitev iz članstva levo in desno usmerjenih skupin. Ti sklepi so spodbudili ostre sindikalne razprave v GEW.

Japonci so delavci, mar ne

Če se človek dandanes odpravi na Japonsko zaradi poslovnih stikov, je to sprejemljiva in ob vse večjem japonskem prodoru na svetovnem trgu tudi modra poteza. Če pa te na Japonsko zanese smučat, se vsaj za naše razmere sliši malce komično, a še bolj malomeščansko. Japonska je v naših očeh vendarle otoška država, pogosto opisovana kot pravljična dežela starih običajev in obrti, s povsem svojimi religijo, zgodovino, kulturo, jezikom in družbenimi normami na eni strani, ter država z visoko razvitima tehnologijo in proizvodnjo na drugi. Tako tudi 36. svetovno prvenstvo novinarjev smučarjev na pobočjih Shiga Kogen v Naganu ni bilo le stanovsko smučarsko srečanje. Tekmovalnemu delu so namreč prireditelji dodali drug, za vse novinarje sveta nedvomno mnogo zanimivejši in seveda tudi poučni del. V dobrih desetih dneh smo novinarji, okoli 250 iz 38 držav, lahko spoznali srednjo Japonsko in njena najpomembnejša mesta: Nagojo, enega največjih industrijskih središč Japonske; Kobe, staro in znamenito mednarodno pristanišče, ki z novonastajajočimi umetnimi otoki Port Island in Rocco Island postaja pristanišče in mesto prihodnjega tisočletja; Kyoto, nekdanjo prestolnico Japonske z več kot 1000 let staro zgodovino, ter Tokio, trgovsko in finančno mesto sodobne Japonske. Toda nismo spoznali le mest, velikih in sodobnih podjetij, kot so Brothers, Toyota, Mitsubishi, IBM, Kyocera, sodobne arhitekture, visoko razvite tehnologije; preživeti deset dni z Japonci, se pogovarjati z njimi, jih opazovati pomeni spoznati tudi delček njihovega življenja in navad, odnos do dela in ljudi, do okolja, izročila.

Čeprav je bil prvi del našega popotovanja namenjen smučarskim užitkom in predvsem tekmovanju, smo se v Naganu in na pobočjih Shiga Kogen že prve dni lahko seznanili s delčkom tipične Japonske; z japonsko delavnostjo, marljivostjo, njihovim nadvse resnim odnosom do dela, pa hkrati ljubeznivostjo, ustrežljivostjo, natančnostjo in podobnimi človeškimi vrlinami, ki jih pri nas gotovo ni v izobilju. Prav zato so nas tudi toliko bolj presenetile. Delavci ob žičnicah so vztrajno z nižjimi prikloni (mimogrede, globlje kot se oseba prikloni, pomembnejši je njen položaj v družbi) vztrajno, ves dan pozdravljali smučarje, pozorno spremljali njihovo okornost na žičniških napravah, odpirali kabine in podobno. Ura in točnost sta se izkazali kot posebni vrlini pri organizaciji tekmovanj; in potem hitrost, s katero so po tekmah uredili tekmovalno progo v prvotno stanje (odstranitev ovir, kablov za merjenje časa, tekmovalne arene in podobno) tako da uro po tekmi nismo več vedeli, kje je bila – vsemu temu smo se čudili tako Jugoslovani kot kolegi iz Švice, kjer čas in natančnost tudi nekaj pomenita.

Smisel za delo ali bolje rečeno zasvojenost z delom sta se pozneje kazala na vsakem koraku. Ko smo se že v poznih večernih urah približevali Nagoji, so bila številna okna poslovnih stavb še vedno osvetljena in zares mnogi še vedno pri delu. Ko smo nekaj dni pozneje hiteli proti pristanišču Kobe ter nato še v Tokio, je bila slika enaka. Japonci večino svojega časa preživijo na delovnem mestu. Delovni čas se začne med osmo in deveto uro zjutraj in traja uradno do pete ali šeste popoldne. Pravim, uradno, kajti večina Japoncev oziroma vsi tisti, ki želijo kakor koli napredovati, predvsem pa vsi tisti, ki so že dosegli določen položaj v podjetju, delajo še dolgo potem; do osmih, celo do devetih zvečer. Kot rečeno, mnogi so tu, ker jim to narekuje položaj, četudi bi zaradi dela samega lahko odšli domov veliko prej. Toda ne, na Japonskem je pomembno biti v službi, v podjetju in s svojo prisotnostjo izkazovati prednost delu, firmi. Prav to je tudi razlog, da Japonci skoraj ne hodijo na dopust. Da ne bo pomote; dopusta imajo vsi zaposleni dovolj. Toda izrabiti dopust, biti odsoten, počivati, ne delati – ne, to na Japonskem ne gre. Njihova, recimo ji »filozofija dela«, je tako zakoreninjena v ljudeh, da je postala način življenja.

Seveda pa je na Japonskem poleg časovnega vidika dela pomembna tudi njegova intenzivnost. Res je, da je na primer proizvodnja v tovarni avtomobilov Toyota v Nagoji 90 do 95 odstotkov avtomatizirana in da vsa zahtevnejša in težja dela opravijo roboti, toda delo, ki ga opravljajo delavci v Toyoti (podobno pa je bilo tudi v tovarni Brothers) je skoraj brez primere. V popolni skladnosti vseh gibov delavci v montaži avtomobilov v 20 minutah in na razdalji desetih metrov opravijo tolikšno delo, da človek ne more verjeti svojim očem. Po novem sistemu montaže notranjosti avtomobila (delavec montira v svojem delovnem času različne tipe avtomobilov, da bi tako razbili enolično delo ob tekočem traku) mora delavec v času, ko preide avtomobil na tekočem traku razdaljo med dvema rumenima črtama (okoli 15 do 20 minut) opraviti vrsto zelo zahtevnih in natančnih opravil. Izvijač v roki se vrti na levo in desno, posamezni vijaki pritrjujejo notranje obloge, vgrajujejo pepelnike, kljub, okenske ročice, spet tam zvočnike in tako naprej. Ko preide avto po 10 metrih v kontrolo fazo se ob morebitni napaki prižge rdeča luč na semaforju, mora delavec popraviti slabo opravljeno delo, čeprav je na začetku linije za montažo že nov avto. In tako vsak dan od 8. ure do 17.30 oziroma od 19. ure zvečer do 6.30 zjutraj hitro, natančno, brez pogledov navzgor, na levo ali desno.

Lahko pa delajo Japonci tudi drugače. Ko smo v Tokiu obiskali poslovno stavbo IBM, si ogledali posebej projektirane pisarne za delo z računalniki, v njih skoraj ni bilo ljudi. Torej, končno, vendarle ne delajo vsi, smo si mislili in že imeli v mislih ženske po nakupih ali moške po tehničnih opravkih. Pa se je naša nekakšna odrešilna bilka tudi tu zamajala pod težo argumentov. »V naših pisarnah nihče nima določenega delovnega mesta – sedeža. Delamo ob tistem računalniku, ki je prost, za nižjo ali višjo pregrado, skratka, tam, kjer je prostor. Predvsem pa delamo s strankami, na terenu, kar pri njih. Če jim lahko ponudimo naše storitve kar pri njih doma, smo uspešnejši,« so nam povedali. In da jim takšno delo prinaša bogastvo, o tem pa obisku stolpnice IBM nismo več dvomili.

In slednjič, Japonci so za naše razumevanje dela lahko tudi smešno delavni. Opravljajo dela, ki jih pri nas enostavno ni. Takšen je tudi poklic »pozdravljalke«. V veleblagovnici v Kyotu me je na vrhu vsakih tekočih stopnic prestregel pojoči glas mladenke, ki je pozdravljal mimoidoče. Pa to ni bilo samo v tej veleblagovnici, vsaka večja hiša ima zaposlena dekleta, ki pozdravljajo od 8 do 10 ur na dan in zelo verjetno ta pozornost pomaga kupcu odvezati mošnjo. Nepotrebno delo, bi rekli pri nas, pa je vendar, tako kot vsako delo na Japonskem, cenjeno.

Marjeta Demšar

Andrej Brvar, novi predsednik Planinske zveze Slovenije, o nekaterih načrtih iz programskih zasnov

Več domačnosti

Novopečeni šef Planinske zveze Slovenije, diplomirani inženir matematike Andrej Brvar sicer ne ve, ali je ali ni najmlajši predsednik te naše najbolj množične družbene organizacije z domala stoletno tradicijo, je pa prepričan, da njegova »firma« ni »stara«. »Takšno, vem da prevladujoče razmišljanje, je zmotno, saj nam statistični podatki dokazujejo, da je med nami polovica najstnikov,« nam dokaže še z Banovčevimi »papirji«, zraven pa doda, da s pionirskimi programi predstavljajo pravi fenomen za vso Evropo. »Škriplje nam na srednjih šolah, kjer zaostajamo, vendar je naša mladinska komisija že v navezi z zahodom. ‚Prekopirali' ga bomo, pa bo. Le zakaj bi odkrivali Ameriko...«

Pogled naprej vidi tudi v slovenski transverzali za gorska kolesa, pa tudi v napovedanem »boomu« popotništva. »Zato moramo oblikovati nekakšno enotno cenovno politiko v postojankah, pripraviti vodnike v tujih jezikih in v povezavi s turističnimi agencijami ponuditi ustrezno vodnikovo službo,« razmišlja in v isti sapi dodaja, da se bo na vse pretega zavzemal, naj se sedež Planinske zveze Jugoslavije prestavi v Ljubljano, kamor tudi spada. »Če nam to ne bo uspelo, bom poiskal možnost, da se bo PZS neposredno vključila v mednarodne planinske organizacije. Oprati se namreč moramo sramote, ki nam jo je nakopala na glavo PZ Jugoslavije, ker že dve leti ni poravnala svojega dolga...«

In če smo že pri programu, velja še dodati, da se bodo planinci pod Brvarjevim vodstvom pri uresničevanju posameznih projektov povezovali z vsemi subjekti v Sloveniji – ne glede na politično, versko ali drugačno svetovno nazorsko pripadnost. »Politični prostor se je že tako izobliko-val, da za planinsko organizacijo očitno postaja najboljše, da zavzame nadstrankarski položaj. Zato je nujno, da PZS ni član nobene politične stranke,« meni Brvar in diplomatsko doda, da bo planinska organizacija svoj odnos do posameznih strank gradila predvsem na podlagi njihove »opredelitve do konkretnih vprašanj, ki zadevajo organizacijo«.

»Ta vprašanja pa so v tem trenutku naslednja: kako bodo v politiki opredeljevali svoj odnos do množičnega športa in do alpinizma; kako si predstavljajo sanacijo onesnaženega okolja in kako bodo podpirali ekološke projekte, s katerimi bo prišla planinska organizacija pred državne sklade (pota, zavarovanje pitnih voda...); kako bodo opredelile stališča do zveznega zakona o društvih; kako bodo podprli predloge planinske organizacije za projekte poseganja družbe v planinski svet ali planinstvo naspioh,« našteva Brvar.

»Ideologija pa naj gre kar k vragu,« je povedal na koncu, »saj se bodo ljudje še vedno dobivali v hribih. Zlasti na tistih, ki veljajo za tipično delavske. Na Jesenicah, v Radovljici, na Koroškem, v Zasavju – da ne bi več našteval –, jih je kar veliko. In tod imamo po desetino prebivalstva včlanjenega v naše vrste, ali enkrat več od slovenskega povprečja! Zakaj? Zato, ker je planinstvo ena najcenejših oblik rekreacije in ker je vrh vsega primerno še za vso družino! In medtem ko druge organizacije tarnajo nad upadanjem svojega članstva, se lahko mi pohvalimo z rastjo.

Pri tem nam ‚pomaga' padanje kupne moči prebivalstva, po drugi strani pa tudi evropski ‚zeleni turizem', ki pač ne pozna meja. Torej – pridobivamo pomen...« Tega aduta pa PZS ne bo kar tako izpustila iz rokava. Zato bo spremenila koncept praznovanja dneva planincev (2. nedeljo v septembru), iz domov bo pregnala kajenje...; nenazadnje pa bo začela izbirati tudi najbolj prijetna planinska domovanja. »Da bo v kočah več domačnosti,« kot pravi Andrej Brvar.

Damjan Križnik

Andrej Brvar gleda naprej... (Slika: Janez Zrnec)

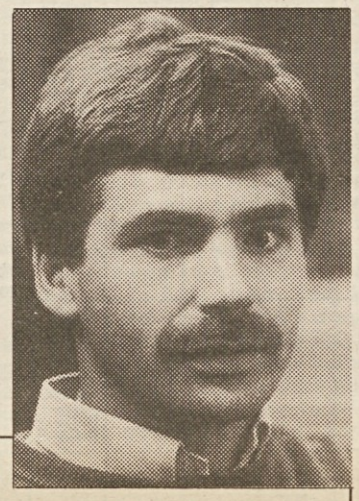

Iz osebne izkaznice

● **Andrej Brvar se je rodil 11. februarja 1953 v Ljubljani. Po maturi na bežigrajski gimnaziji se je vpisal na fakulteto za naravoslovje in tehnologijo, kjer je 1977. leta diplomiral iz tehnične matematike.**

● **Na planinsko sceno je stopil na začetku sedemdesetih let kot član gorske straže pri planinskem društvu Ljubljana-Matica. Naslednji dve mandatni obdobji je vodil mladinsko komisijo pri Planinski zavezi Slovenije (ki je kolektivna članica ZSMS). Ta funkcija ga je pripeljala v republiško konferenco ZSMS; novomeški kongres ZSMS ga je 1982. leta izvolil za predsednika slovenske mladine.**

● **Ko se je umaknil iz profesionalne politike, so ga slovenski športniki izvolili za predsednika Telesnokulturne skupnosti Slovenije. Funkcijo je opravljal do letošnjega novega leta, ko smo z ustavnimi amandmaji opustili TKS Slovenije.**

● **Od 24. marca 1990 je Adrej Brvar predsednik Planinske zveze Slovenije, naše najbolj množične družbene organizacije, od prejšnjega tedna pa tudi pomočnik direktorja tričlanske (družbene!) firme »i«, ki »mešetari« s tržnimi informacijami.**

Pohod brez tekmeca

Letošnji Pohod po poteh svobodne Ljubljane, to je naša najbolj množična manifestativna prireditev, je že 34. zapovrstjo. Če je bil prva leta pohod ob žici oziroma po poteh partizanske Ljubljane bolj posvečen obujanju spominov na herojsko mesto kot pa rekreaciji in športnemu tekmovanju, je postal z leti praznik ljubiteljev pohodništva in teka, nekakšen množičen uvod v aktivno športno poletje. Na deset in desettisoče prijateljev rekreacije v naravi se poda na zares mikavno pot okoli mesta, ki je priljubljeno zbirališče sprehajalcev, kolesarjev, izletnikov in zagovornikov aktivnega oddiha.

Takrat, ko smo gradili to dolgo zeleno pot okoli mesta, so bili nekateri proti, češ da zapravljamo denar. Pa se je kaj kmalu izkazalo, da smo se prav odločili. Ne le zaradi tega, ker smo postavili trajen spomenik našemu glavnemu mestu na leta osvobodilnega boja, temveč tudi zaradi tega, ker ima mikavna pot okoli Ljubljane vsak dan več obiskovalcev, kot ga imajo naši najbolj priljubljeni in največji športni objekti. Na tisoče in tisoče. Velika naložba se nam danes torej več kot lepo obrestuje. In ni razloga, da se nam ne bi tudi v prihodnje.

Pa letošnji program Pohoda po poteh svobodne Ljubljane? V četrtek, 26. aprila, bo Pohod mladih za pionirje in pionirke od 1. do 4. razreda ljubljanskih osnovnih šol v organizaciji mestne in občinskih Zvez prijateljev mladine Ljubljane in Odbora za Pohod. V soboto, 12. maja dopoldne pa bo Pohod po poti spominov in tovarištva, ki je namenjen vsem občanom, članom društev, mladini osnovnih, srednjih in visokih šol. Za manifestativni pohod bo na voljo sedem poti: 3.000, 5.000, 7.000, 8.000, 11.000, 12.000 in 18.000 metrov. Poti potekajo po Poti spominov in tovarištva ter cestah in ulicah v središču mesta. Krajše steze so namenjene predvsem starejšim občanom, udeležencem s predšolskimi otroki in pionirjem. Štartov za manifestativni pohod je pet, cilj vseh poti pa bo na Trgu osvoboditve.

Zelo zanimiva prireditev v okviru tradicionalnega Pohoda po poteh svobodne Ljubljane bo nedvomno tudi partizanski marš – tek tričlanskih ekip na 28 kilometrov za moške in 14 kilometrov za ženske. Tudi letos bo ta disciplina uvodno dejanje tekmovalnega dela, ki ga po tradiciji prirejajo 9. maja – na dan zmage.

Prireditelji partizanskega marša pričakujejo okrog 900 udeležencev, ki bodo tekli na nekoliko spremenjeni progi, poskrbeli pa so tudi za gledalce, da bodo imeli več od zanimivega tekmovanja. Tokrat bo štart za moške ekipe sredi mesta, na Ajdovščini. Prav tam bo tudi cilj za vse kategorije. Smisel partizanskega marša je predvsem v sodelovanju, da tekmovalci skupaj premagajo naporno pot in pri tem bolj vzdržljivi tekači pomagajo svojim tovarišem v ekipi. To je tudi posebnost tega tekmovanja.

Seveda bo tudi letos Pohod po poteh svobodne Ljubljane v veliki meri krojilo vreme. Če sonce ne bo skoparilo s svojo toploto, bo prireditev spet zvabila na plano deset in desettisoče parijateljev rekreacije. In v tem pogledu naš pohod nima tekmeca, ne v Sloveniji ne v širši domovini.

Andrej Ulaga

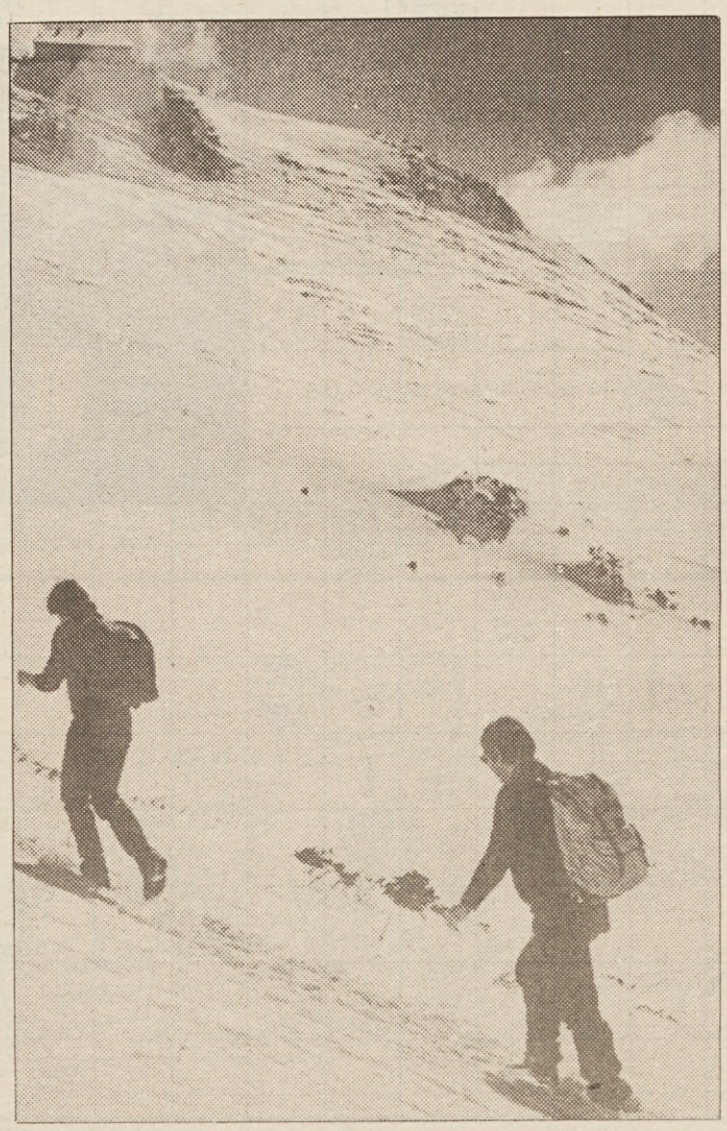

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 1

Na borzo sindikalnega turizma smo do 15. aprila prejeli naslednje ponudbe oziroma povpraševanja:

A. Počitniške zmogljivosti, ki smo jih pripravljeni ponuditi drugim:

1. **Menina Kamnik – telefon (061) 831-607**
   Zaglav, Miholaščica – otok Cres
   – enosobni apartma od 1. 6. do 15. 9. 1990
   – dvosobni apartma od 1. 6. do 15. 9. 1990
2. **Tovarna usnja Slovenj Gradec – telefon (0602) 42-451 – Polde Kranjc**
   Kope na Pohorju – počitniški dom
   – 8 sob po 4 ležišča – garsonjerski tip sob, opremljene, TWC, TV...
   V času od 5. 8. do 30. 9. 1990.
   Cena prenočitve 200,00 din
3. **Žito Ljubljana – telefon (061) 441-673 – Sonja Ban**
   a) Počitniški dom Žito – Ukanc v Bohinju
   19 ležišč v dvo- in tripostelnih sobah
   celotna sezona – po dogovoru
   b) Počitniški dom Zatišje – Savudrija
   – 10-dnevne izmene
   – po dogovoru termini in proste zmogljivosti
4. **Študentski center – letovišče Ankaran – telefon (061) 223-811 int. 21 – Jože Prosen**
   a) Letovišče Ankaran
   35 hišic s skupno 126 ležišč
   od 20. 6. do 15. 9. 1990
   cena penziona 140,00 din
   b) možnost za postavitev počitniške prikolice v Ankaranu
5. **Donit Medvode – telefon (061) 611-106 int. 205 – Ivan Rogoršek**
   a) Počitniški dom v Martuljku
   b) Bungalovi v Čateških toplicah
   c) Apartmaji Dramalj pri Crikvenici
   d) Apartmaji Duga uvala
   Rezervacije, termini, cene po dogovoru
6. **Mladi turist Ljubljana – telefon (061) 312-185 – Janez Plevnik**
   Zgornje Gorje pri Bledu – počitniški dom – 80 ležišč
   od 15. 8. do 22. 8. 1990
   cena paketa 1000 din za 7 dni
   Prvomajski družinski dopust – Zgornje Gorje
   od 26. 4. do 2. 5. 1990 – cena paketa 820,00 din

B. Počitniške zmogljivosti, ki jih potrebujemo v sezoni 1990:

1. **Donit Medvode – telefon (061) 611-106 int 250 – Ivan Rogoršek**
   a) Vodice pri Šibeniku
   4 dvoposteljne sobe
   v času od 30. 6. do 28. 8. 1990 – trden zakup
   b) Fiesa pri Piranu
   4 dvoposteljne sobe
   v času od 30. 6. do 28. 8. 1990 – trden zakup
   c) Mali Lošinj
   4 dvoposteljne sobe
   v času od 30. 6. do 28. 8. 1990 – trden zakup
   d) zakup prikolic: 4 prikolice – lokacija: Cres, Mali Lošinj, Pag
2. **ČGP DELO – telefon (061) 315-366 – Vojko Zakrajšek**
   a) večje število kapacitet v Istri in Kvarnerju.
   Pokličite korespondenta!
   b) Počitniški dom z organizirano prehrano za goste iz Češkoslovaške, v času od 1. 8. do 1. 9. 1990 za 10 dni – 40 oseb
3. **Zdravstveni dom Ljubljana – Zdravstveno varstvo študentov – telefon (061) 211-149 – Danica Mišič**
   a) Počitniško stanovanje, bungalov: Poreč, Zelena laguna
   1–2 stanovanji – 4–5 ležišč
   v času: julij, september – 10 dni
   b) Čateške ali Atomske toplice
   počitniško stanovanje, 4–5 ležišč
   za 10 dni v času od julija do septembra
4. **Skupščina mesta Ljubljana – telefon (061) 210-702 – Šušteršič**
   Večje število potreb po dopustniških zmogljivostih.
   Pokličite korespondenta!
5. **Tovarna rezalnega orodja Prevalje – telefon (0602) 31-281 – Alfonz Lesjak**
   a) Počitniški dom v Istri ali Kvarnerju
   2–3 štiriposteljne sobe – polni penzion
   v času – julij, avgust
   b) Možnost zakupa: 2 štiriposteljne sobe oziroma bungalov v zdraviliščih v Sloveniji.
   Pokličite korespondenta!

C. Prodamo počitniško zmogljivost

1. **Menina Kamnik – telefon (061) 831-607**
   apartmaja (enosobni, dvosobni) – Cres, Miholaščica
   Prodajni pogoji po dogovoru.
2. **Vzgojnovarstvena organizacija Radovljica – telefon (064) 75-225 – Mihela Zupan**
   Prodamo počitniško prikolico IMV-500 E.
   Prodajni pogoji po dogovoru.

Obveščam vas, da je bilo borzno sporočilo za letošnji oddih objavljeno v Delavski enotnosti 23. marca letos (za sodelovanje na borzi.)

VABIMO VAS K SODELOVANJU NA BORZI SINDIKALNEGA TURIZMA!

Sporočila pošiljajte na naslov: Svet Zveze svobodnih sindikatov Slovenije – BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA – Dalmatinova 4, Ljubljana – Metod Zalar.

Vaš borzni agent:
Metod Zalar

NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 17-18

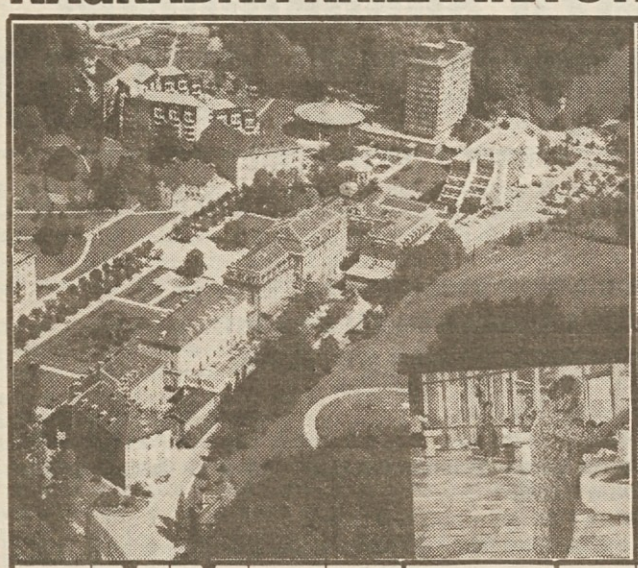

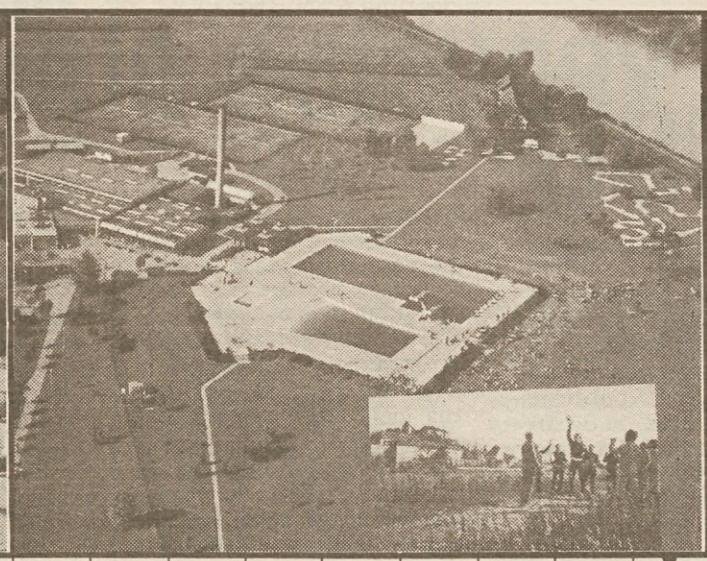

DE | FOND | IVER. DROBTINA | DEL ŽIVALSKEGA TELESA | ŽELATINA IZ ALG | SOVJET. MESTO. OB VOLGI | GLASILO LJUBLJANSKIH ŠTUDENTOV

SLA. POŽELENJE | SL. SLIKAR, SURREALIST (STANE) | RT IN TURISTIČNO NASELJE NA LOŠINJU | ANTON HRIBAR | JADRANSKI OTOK / NIZOZEM. SLIKAR | IZ PLJUČ IZSTISNJEN ZRAK | TUPOLJEV / RUDI AVČIN | PALICA ZA ČIŠČ. PLUGA | ITALIJ. NOVINARKA FALLACI | MOJZESOV BRAT / RIBIŠKA MREŽA

RISTO SAVIN | REKA V SIBIRIJI | POJAV NA VODI | FRANCE ? „KRST PRI SAVICI" | VRSTA FIŽOLA | NASILNA KRAJA | ARABSKI KNEZ | MRHOVINAR IZ DRUŽINE PSOV | EMIL NOLDE | PRVA SLOV. FILMSKA IGRALKA (ITA) | REKA NA KAVKAZU | AKCENT, POUDAREK | PRIREDITEV V ČAST PRAZNIKA

PISATELJ DUUN | SL. PISEC IN KRITIK KERMAUNER | PEVKA FITZGERALD | NIZOZEM. SLIKAR (AERT VAN DER) | ITALIJ. TISKOVNA AGENCIJA

AFRIŠKA DRŽAVA (AKRA) | SATIRIK BUCHWALD | PLANOTA V BOSNI, ZAH. OD SARAJEVA | KRAJ BLIZU VODIC / ANTIČNI BEOTIJEC | IGRALKA BEGOVIĆ / ŽIVILSKI POKLIC

CHATEAU. BRIANDOV ROMAN | EPSKI PESNIK / SKANDIN. DROBIŽ | KOZAŠKI BIČ / SUKNARSKA DEJAVNOST | ZASEŽENO IMETJE / GREGA NOVAK

MESTO V SREMU | ČASOVNI TERMIN / TELUR | PLEME, ROD | MESTO V KALIFORNIJI (HOLLYWOOD)

ŠVIC. PISATELJ (JOHN, »VIA MALA«) | NAJV. PORTUGALSKI PESNIK (LUIS VAZ) | LUTECIJ / ČLAN SEKTE ADAMITOV | VOJVOD. PESNIK (KAROLY) | 4. RIMSKI KRALJ / KRIK, VPITJE | GL. MESTO TURČIJE

REKA V ŠVICI | DOMAČA PERNATA ŽIVAL | KAVSANJE / DALJŠE ČASOVNO OBDOBJE | ŠPANIJA / LASTNO IME ESKIMOV

IVAN TAVČAR / IVAN KRILOV

LIKER IZ DALMAT. VIŠNJE MARASKE

IGRALEC SHARIF | LETOVIŠČE NA POHORJU | KUPČIJA / DELAVEC V VINARSTVU

EMIL ISTENIČ | KRATEK POŽIREK / ALBERT EINSTEIN | IVAN LEVAR / ISAAC NEWTON

RAVNOTEŽNI KAMENČKI V UŠESU

KADMIJ / AM. FILM. IGRALEC HUMPHREY) | GROHAR IVAN | STIK DVEH PLOSKEV | MESTO V INDIJI (TADŽ MAHAL) | RESNO ODRSKO DELO | JURIČ ? ? | ZAJC „VORANC" | MESTO V JEMENU

REKA V ROMUNIJI / SMER POTOVANJA | GL. MESTO JUGOSL. / PREDELAVA VOSKA

NIKO MATUL | KOLESAR PIKKUUS / ZGORNJA OKONČINA | LETOV. NA JADRANU / IGRALKA RAS

GERMANSKI OREL | ANG. FILM. IGRALEC MOORE / TORINO | DEL OBRAZA / ANTON LAJOVIC

ST. SLOV. TELOVADEC (TINE) / LJ. MILICA | FINSKA PARNA KOPEL | KONEC MOLITVE

OKROGLA AFRIŠKA VAS / IGRALKA FARROW | AVTOR KRIŽANKE R. NOČ | DALMAT. ŽEN. IME

DE | VRSTA SIRA | POLNJENE TESTENINE | ČEŠ. SKLADATELJ DVORAK | FRANC. ALPSKI SMUČAR | ŽUPAN POD FRANCOZI | ALI RANER | REKA V POMURJU

KONEC PRI ŠAHU / IGRALEC KURENT

RANA, TELESNA POŠKODBA | KANT. AVTOR JUSIĆ | LOJZE UDE | GOROVJE V SAHARI (ASBEN) | SODNI PRISEDNIK

ITALIJ. POPEVKAR (MASSIMO) | IGOR TORKAR / VODJA ETNARHIJE | AM. VESOLJ. UPRAVA / OLEPŠEV. PREDMET

TVOREC | FRANC. ŠANSONJER (GILBERT) / RANER | TRST / LETOVIŠČE OB ČRNEM MORJU

KMET PRI ŠAHU | MESTO V GRČIJI / ORIENT. BARVA ZA LASE | DOM. ŽIVALI (MLEKO) / PREDPONA: DAVEN

NAELEKTREN SNOVNI DELEC | ZAGOZDA / VENO TAUFER | VRSTA RADIJSKE ODDAJE

MARIBORSKO LETALIŠČE | BREZPRAVNO LJUDSTVO / ZGOD. REKA V ITALIJI | OLGA ČEHOVA / SLAVILNA PESEM | ERIZIPEL | RAVNILO | EDO MIHEVC | NIKOLAJ OMERSA | DOMAČE ŽIVALI, KI DAJEJO VOLNO | SKRIL | HIMALAJSKA KOZA

ČRNILO | MESTO V FRANCIJI (PREPROGE) | DLAKAVOST / JUG. ALB. HASANI

HELENA US | HRIB PRI BEOGRADU | PLOD SADEŽ / NIVO | TERMOS STEKLENICA / RUS. PISEC (MAKSIM)

JADRANSKA LUKA V JUŽNI ITALIJI | ZASTOPNIK / IGRALKA TKAČEV | NEKD. RUS VLADAR / SODARSKO ORODJE | VRSTA TKANINE

SLIKARKA KOBILCA | OTON ŽUPANČIČ / JADRANSKI OTOK | NEKD. RUS ZADRUGA / IGRALKA RINA | VRSTA UJEDE (BRKATI)

UDVORLJIV MOŠKI / DRAGO OBLAK | SODOBNIK KELTOV / EDVARD KOCBEK | IVAN SIVEC / IGOR BAVČAR

OSEBA IZ KRŠČ. MIT | GRŠKI POLOTOK | HOTELSKI DELAVEC

Rešitev nagradne križanke pošljite do 8. maja na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, Ljubljana, s pripisom na ovojnici, NAGRADNA KRIŽANKA št. 17-18. Nagrade so: 240,00, 200,00 in 160,00 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke številka 13

PLOESTI, BISTRA, RIMSKI KORSAKOV, AVA, ATAREKSIJA, KIRK, ORADA, VAL, TNALA, NAL, OKA, IGA, ELIN, ČOP, KSERKSES, ELAN, ATI, EMANACIJA, BONE, RETINA, VR, ENERGETIKA, SAD, LEMAN, HRAM, URA

Rešitev nagradne križanke številka 14

JIRASEK, OPIS, AVANTGARDIZEM, NASKOK, AERODIN, ENKA, GIROLAMI, ZM, ROBIĆ, MANIČ, MIKADO, BAT, ENA, NEVARNOSTI, NARKOMANI, RAAZ, ATLAS, ŠTOR, ONA, RTIČ, STANOVNIK, TINA, MERIDIAN

Izžrebani reševalci nagradne križanke številka 13

1. Apolonija Bergant, Rimska 14, 61000 Ljubljana
2. Marija Glavač, Planina 15, 64000 Kranj
3. Miran Šepec, Rozmanova 24/F, 66250 Ilirska Bistrica

Izžrebani reševalci nagradne križanke številka 14

1. Marija Živko, Cesta VII. 14, 63320 Titovo Velenje,
2. Draga Pajnič, Pipanova pot 31, 61210 Ljubljana-Šentvid,
3. Helena Kalan, Jama 19, 64211 Mavčiče

Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je ustanovljen 20. novembra 1942.

● Izdaja ČZP Enotnost – delovna organizacija v ustanavljanju, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479
● Začasni poslovodni organ in glavni urednik: Franček Kavčič, telefon 313-942, 311-956
● Odgovorni urednik: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956
● Člani uredništva: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Ciril Brejer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeškin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Damjan Križnik (urednik – reportaže), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Boris Rugelj (komentator urednik – družbenoekonomski odnosi, delitev) Sonja Seljak (redaktorica – lektorica), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, redakcija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Jožica Anžel (tajnica) telefon 311-956, h.c. 310-033
● Naročnina 321-255
● Posamezna številka Delavske enotnosti 6 dinarjev
● Rokopis in nenaročenih fotografij ne vračamo
● Poštnina plačana v gotovini
● Tisk Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 2
● Žiro račun: 50101-603-46834
● Časopisni svet: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Ivo Grilc, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Peklar in Nada Serajnik

Univerzalna strankarska (protiboljeviška) vadnica (XIII.)

O pravicah naroda do lastnih pravic

Vprašanje:

V burnih predvolilnih časih smo vsevprek govorili o nujnosti ekonomske in politične osamosvojitve Slovenije, o naši pravici do samoodločbe, vključno z odcepitvijo, o odločenosti, da bomo živeli v konfederaciji in ne v federaciji itd. itd. Zdaj, ki se bo treba za to ali ono obliko države dokončno odločiti, pa mnogim ni jasno, kaj eno ali drugo sploh pomeni. Ali naj živi vsak narod zase, ali je boljše, da ostanemo pod skupno streho (v slogi je moč)? Nam bo ljudem res boljše, če bomo še naprej živeli v veliki državi, ali če bomo živeli v mali? So nam pripadniki srbskega naroda, ki so nam hoteli z »mitingom resnice« v Ljubljani odpreti oči, res želeli samo slabo, ali pa so hoteli priti v Ljubljano predvsem zato, da bi se tudi Slovenci lotili popravljanja skupne strehe, ne pa kar naprej govorili o nekakšni svoji pravici do samoodločbe, ekonomski in politični samostojnosti, kakor da nas lahko le pravočasen beg reši iz družinske goreče hiše.

Tako nas sprašuje Tone P. (»sem član sindikata, ne kakšne poražene stranke«, kot v pismu še posebej poudarja), ki ga skrbi, kako bo po novem s položajem delavcev v družbi, saj se stranke zanje ne menijo kaj prida. Ali imajo delavci lahko v veliki državi več pravic ali pa jih imajo več v samostojni mali? še sprašuje.

Odgovor:

V našem času je zastavljanje vprašanja enonarodne ali večnarodne države, podobno kot zastavljanje vprašanja »velika« ali »mala« država, milo rečeno, nepomembno. Pomembno pa je vprašanje vsebine katerekoli države, tega, ali določena država omogoča sproščanje ustvarjalnih energij v njej živečih ljudi in narodov, ali omogoča njihovo vključevanje v sodobni svet in ohranjanje njihove samobitnosti. Če se omejimo samo na narodni vidik katerekoli države, je bistveno vprašanje, ali zagotavlja, omogoča pluralizem človeških, pa tudi narodnih interesov, njihovo demokratično usklajevanje in sintezo...

Če naj se v katerikoli državi zagotovi demokratično usklajevanje različnih interesov v njej živečih narodov, mora to biti samoupravno usklajevanje. Noben narod ne more »osrečiti« drugega s tem, da mu v kateremkoli imenu že, vsili svojo voljo in svoje interese, bodisi kot »skupne«, bodisi kot »prave« ali kakršne koli že. Tako, kot se samoupravnost v odnosih med ljudmi izraža v bistvu s tem, da posameznik odloča in soodloča o vprašanjih svojega in družbenega bivanja in delovanja, o pogojih in rezultatih dela, se samoupravnost na ravni odnosov med narodi uresničuje s tem, da vsak narod samostojno odloča ali soodloča o svojih težnjah, življenju, interesih, nravnem bogastvu, svojih rezultatih dela. V primerih enonarodnih držav je samostojnost odločanja vsaj v formalnem pogledu zagotovljena skozi suverenost te države. Preko delovanja te države se interesi naroda kakorkoli že so razredno pogojeni, kar ne velja prezreti, uveljavljajc in soočajo z interesi drugih narodov oziroma »njihovih« držav. Tudi v primeru večnarodne države je samoupravnost v njej živečih narodov navzven, v odnosih z narodi, ki žive zunaj te večnarodne državne skupnosti, prav tako utemeljena v suverenosti te države.

Samostojnost, bolje rečeno, samoupravnost narodov znotraj večnarodne države, torej v odnosih med njimi pa je utemeljena v pravici narodov do samoodločbe in v dogovornem urejanju skupnih zadev in usklajevanju interesov, kakor so ti različni. Prav pravica narodov do samoodločbe. t. j. pravica, katere bistvo je v tem, da vsak narod, tudi slovenski, sam odloča o svoji usodi, sam svobodno stopa v razmerja z drugimi narodi, je pogoj, conditio sine qua non, svobodne asociacije narodov in zagotovilo njihove enakopravnosti v katerikoli večnarodni državni skupnosti. Tako kot je osebna svoboda neizbežen pogoj enakopravnosti in svobodnega združevanja ljudi in proizvajalcev, »svobodne asociacije proizvajalcev«, tako je samoodločba narodov pogoj njihove enakopravnosti in svobodnega združevanja.

Pravica do samoodločbe je zato edini možni temelj sodobne večnarodne države, če naj je to demokratična, samoupravna in v narodnostnem pogledu enakopravna. Prav pravica do samoodločbe je zato hkrati izziv, pretnja vsem nasilniškim, nesvobodnim, neenakopravnim državnim tvorbam. Spoštovanje pravice narodov do samoodločbe je torej edino sprejemljiv temelj svobodnega, demokratičnega usklajevanja interesov narodov. Samoodločba narodov v svojem bistvu zato v odnosih med narodi ne pomeni ne več ne manj kot pomeni osebna svoboda, samoupravnost, v odnosih med ljudmi...

Samoodločba naroda pomeni samoodločanje o političnem statusu, o politični ureditvi, samoodločanje o ekonomskem, kulturnem itd. razvoju. Skratka, je stalen in trajen proces odločanja ljudi, pripadnikov naroda, o njihovih zadevah, o njihovi usodi. Uresničitev samoodločbe ne pomeni le konec morebitne nasilniške tuje dominacije, temveč naj bi v »narodni« državi, ali v državi, ki jo je kot enakopraven, svoboden subjekt nek narod vzpostavil skupaj z drugimi narodi, potekal trajen proces samoodločanja »ljudi«, proizvajalcev, o družbenih zadevah in »narodov« o tistih vprašanjih kjer gre, posplošeno rečeno, za vprašanje narodne samobitnosti in enakopravnosti. Tako kot je samoupravljanje pogoj stvarne demokratičnosti odnosov med ljudmi, je torej samoodločba narodov pogoj demokratičnosti odnosov med narodi.

Samoodločba je izraz večne težnje ljudi in narodov, zoper »tujo« oblast, zoper vsakršno podrejanje in nasilje v odnosih med narodi. Kakorkoli že je v določenih zgodovinskih obdobjih bila usmerjena svobodoljubna ost samoodločbe, slej ko prej ostaja njeno »večno« bistvo – težnja po svobodi in enakopravnosti narodov.

Vir: dr. Ernest Petrič, Slovenci in razmerje narod – država, referat na Ziherlovih dnevih, 22. in 23. oktobra 1987, zbornik knjižnice FSPN, str. 384-386.

Tokrat bolj zares kot za šalo uredil ta izobraževalni kotiček.

Vaš Janko Špiček

Humoreska

Ivan I. Neubogljivi

Kot ponavadi smo imeli smolo in zamudili na dogodek leta – na velikonočno kosilo predsedniških kandidatov Slovenije pri Ivanu Krambergerju v Negovi. Prišli smo pozno ponoči in Krambergerjeva družina je že spala. Zbudili jih nismo mogli, zato smo za kratek pogovor naprosili pava, ki se je še vedno šopiril pri tem negovskem novem gradu.

– Kako je bilo na gostiji?

»Ne vprašajte! Popoln debakl.«

– Zakaj pa?

»S tem Krambergerjem ni nič. Zdaj, ko je izpadel, sploh ne posluša več pametnih predlogov.«

– In kdo je bil njegov svetovalec?

»Jaz vendar,« je rekel pav.

– In česa ni poslušal?

»Ko je izpadel, je bil zelo razočaran. No, takrat sem mu predlagal, naj povabi vse kandidate na velikonočno šunko. Ko pa bi jih imel vse skupaj, bi jih lahko dal zapreti v spodnje prostore svojega gradu.«

– Ali ne bi bilo to malce protizakonito?

»Tisti, ki je močan, ima v rokah tudi zakon.«

– No, toda takle zapor bi vzdignil preveč prahu, ali ne?

»Res. Ampak dalo bi se jih odstraniti tudi drugače.«

– Kako pa?

»Čisto enostavno. Šunko bi zastrupil.«

– Se vam ne zdi to malce preveč kruto?

»Saj zdaj obstajajo taki čisto blagi in neboleči strupi. Saj nismo več v realsocializmu...«

»Morda pa jih je le zastrupil s kakšnim počasnim strupom?

»Ah, kje pa. Takoj ko se je začel objemati in deliti puseke ženskam, križe pa moškim, je pozabil na vse pametne nasvete. Sicer pa bi bilo najbolje, če bi Ivan svoje goste enostavno ugrabil, ne da bi kdo za to vedel.«

– In kaj bi potem z njimi?

»Ko bi izginila oba kandidata, Kučan in Pučnik, pa še Demšar, bi se začelo na veliko spraševati, kje da so, in če kandidatov ne bi našli, bi pač morali izvoliti Krambergerja za predsednika Slovenije.«

– In potem?

»Potem bi Kramberger ponudil Kučana v odkup partijcem, Pučnika socialdemokratom, Demšarja pa liberalcem in še zdravniškemu društvu povrh. In tako bi lahko pokril stroške, ki jih je imel s predvolilno kampanjo.«

– Toda tako bi se izvedelo, da jih je ugrabil? Če si enkrat na oblasti, obvelja tvoja resnica. In kdo bi si upal novemu predsedniku očitati kaj takega?«

– No, še eno vprašanje. Kaj pa če stranke ne bi hotele odkupiti svojih prvakov?

»Vi pa res čisto nič ne razumete. Saj bi jih morali, če bi oblast tako zahtevala. In oblast bi bili mi,« je dejal pav, po pavje dvignil svoj nos in odkričal v gozd.

Bogo Sajovic

Moj sindikat

Ljudje božji, meni je prav nerodno, ko me moj pubertetnik (no, zadnje čase vse bolj dvomim, da je res moj, saj kaže veliko zanimanje za politiko in je pravo nasprotje mene, ki sem popolnoma apolitičen) začne nadlegovati z nerodnimi vprašanji.

Zadnjič me je vprašal: »Fotr, kir je pa tvoj sindikat, on k ma tri S, al on ta drug, neodvisen? No, si lahko mislite, kako te lahko tak smrkavec s takim neumesnim vprašanjem spravi v zadrego, ko mu ne znaš odgovoriti, on pa je prepričan, da njegov »fotr« vse ve.

Mar bi raje spraševal o stvareh, ki so nas zanimale v njegovih letih: seks in ženske. O ne, on je s tem že zdavnaj razčistil, vse ve. Ko sem jaz hotel preklopiti s sindikatov na področje, ki ga vsekakor boljše obvladam in sem omenil ženske ter spolnost, mi je mrtvo–hladno odgovoril: »Ja Fotr, ti kar vpraši, naj ti ne bo nerodno, mogoče ti pa lahko o tem kaj novga povem, da boš lahko zvečer mamco presenetu. Samo ne skač s teme na temo, o seksu kdaj drugič, mene zdaj zanimajo sindikati!«

Kaj pa sem hotel drugega kakor da mu priznam, da o sindikatih nimam pojma. Vem le to, da mi vsak mesec trgajo tistih nekaj dinarčkov, vse ostalo, ali sem pri sss ali pri neodvisnem, ne vem! Sindikalnih sestankov v podjetju se izogibam in našega sindikalista poiščem le tedaj, ko se nabavlja sladkor ali pralni prašek, sedaj pa bom z njim prekinil še zadnje stike, saj je v Avstriji vse to precej ceneje. Zaradi tistih nekaj dinarčkov, ki mi jih vsak mesec trgajo, me pa tudi ne bo kar tako konec.

No, tudi letoval sem enkrat prek sindikata, toda odnesel sem zelo slabe spomine in odločil sem se, da z njim nikoli več na letovanje, saj je bila grozna postrežba, zamazane sobe in toplo pivo. Ne z njimi, pa naj bodo svobodni ali neodvisni, na morje nikdar več!

Pravzaprav, če dobro premislim, ne spadam med ene ne med druge. Svoboden nisem, saj sem poročen in prav tako nisem neodvisen, saj mi ženja takoj vzame plačo in mi daje žepnino.

Toda vseeno bi vas prosil, spoštovani gospod tovariš urednik, da me malce seznanite s to stvarjo, da bi lahko znova pridobil sinovo zaupanje, ko se je zadnje čase že malce omajalo.

Prav tako prosim, da naredite nekaj člankov o vsem tem predvolilnem golažu, saj mi je o vsem tem jasno ravno toliko kot o sindikatih in kolikor sina poznam, vem, da bo udaril ravno v to, zame zelo skrivnostno področje.

S spoštovanjem!

Neodvisni in svobodni neposredni proizvajalec

Š. Š.

– Kaj čete, vsi se trudimo, da bi Markovićev program uspel.

LIPE SVEDER: PRVOMAJSKA POVORKA 90

Zveza Svobodnih Sindikatov Slovenije

Življenje, za kakršnega se odločamo, bo bogatejše in svobodnejše, toda tudi bolj kruto, če...
Narava trga in kapitala je neizprosna in vedno ogroža delavce, če...
Bliže smo revščini kot blaginji in bomo tukaj tudi ostali, če... **se ne bomo organizirali v trdno, močno in svobodno sindikalno organizacijo.**
Samo močan sindikat nam lahko zagotovi pravice, ki nam jih vsi drugi odrekajo.

ZAME GRE, PROTI DRŽAVI IN KAPITALU, KO OGROŽATA MOJE DELO, POŠTENO PLAČILO IN DOSTOJNO ŽIVLJENJE

Smo sindikati vseh dejavnosti in poklicev, nepolitični in nestrankarski. Smo interesna zveza stanovskih sindikalnih organizacij. Smo in bomo le tisto, kar želijo in bodo želeli naši člani.
Zato vas vabimo, da se nam pridružite in (p)ostanete član svojega stanovskega sindikata.
Storite to prostovoljno s podpisom pristopne izjave pri svojem sindikalnem zaupniku ali na vpisnih mestih.

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije

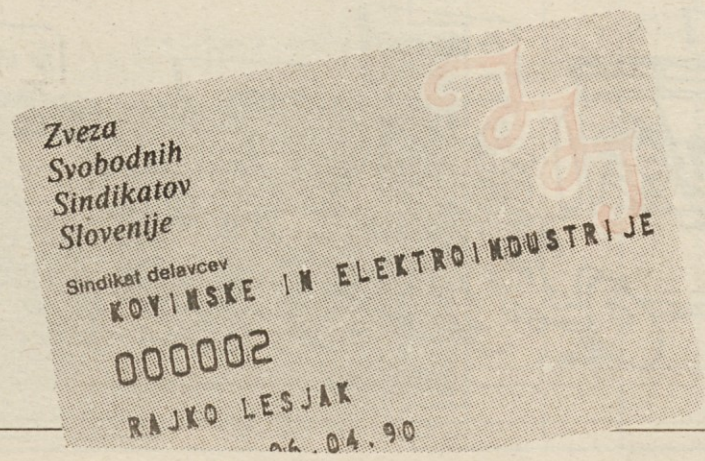

Zveza Svobodnih Sindikatov Slovenije vam s člansko izkaznico zagotavlja:

- varstvo pravic iz kolektivne pogodbe
- brezplačno pravno pomoč in varstvo
- dodatno izobraževanje in usposabljanje
- posredovanje in pomoč v posredovalnicah dela
- pomoč v sindikalnih hranilnicah in posojilnicah
- solidarno pomoč iz solidarnostnih skladov
- pomoč iz stavkovnega sklada
- počitnice v objektih sindikalnega turizma in podporo za preventivno zdravljenje, okrevanje in oddih
- organizirano ugodno nabavo v trgovinskih organizacijah ali sindikalnih zadrugah